

Dette værk er downloadet fra Danskerne's Historie Online

Danskerne's Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskerne's Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Holger Jacobæus' Rejsebog.

(1671-1692)

MED UNDERSTØTTELSE AF
DEN GREVELIGE HJELMSTIERNE-ROSENCRONESKE STIFTELSE
UDGIVET EFTER ORIGINALHAANDSKRIFTET AF
VILHELM MAAR

KØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
MCMX

INDHOLDSFORTEGNELSE

Udgiverens indledning.	Side I.
Holger Jacobæus' beskrivelse af:	
Rejsen til Holland 1671-1672.	3.
København 1673.	35.
Rejsen til Holland, Frankrig, Italien, Østerrig og Tyskland 1674-1677	73.
Rejsen til Holland, England og Belgien 1678-1679	151.
Danmarks byers mærkværdigheder	171.
Rejsen til Jylland 1692	175.
Udgiverens noter	181.

DR. THEOL. JAKOB MATTHIESEN (1602-1660), en søn af Krístian IV's livlæge Matthias Jakobsen, ægtede i 1632 Anna Bartholin, eneste datter af prof. theolog. & med. Kaspar Bartholin d. æ. og Anne Fincke. I dette ægteskab fødtes der den 6. Juli 1650, paa hvilket tidspunkt Jakob Matthiesen var biskop i Aarhus, en søn, som faderen opkaldte efter Holger Rosenkrantz i taknemmelighed for den paavirkning, han som ung havde modtaget i hans hus.

Denne søn, Holger Jacobæus, undervistes i hjemmet i Aarhus, indtil han aaret efter faderens død, altsaa 1661, ti aar gammel fulgte med sin moder til København, hvor han kom til at bo hos sin svoger professor Rasmus Vinding og modtog privat undervisning af Povl Andersen Holm, der siden blev kapellan ved Trinitatis Kirke i København og vedblev at staa Jacobæus' familje nær; da Holger Jacobæus' moder i 1682 døde, var det saaledes ham, der det følgende aar ledsagede hennes lig til Aarhus og var til stede ved bisættelsen i familjebegravelsen dér.

I juli 1666 deponerede Holger Jacobæus og valgte Rasmus Vinding til sin privatpræceptor. Han studerede først teologi og prædikede endog i Vartov i juni 1669, men opgav teologien for medicinen, og skønt han, som almindeligt dengang, beherskede flere videnskaber, vedblev lægekunsten med den dertil nøje knyttede naturvidenskab, især zoologien og zootomien, dog at være det, der hele hans liv betød mest for ham. Herhjemme dyrkede Holger Jacobæus i aarene 1670-71 sine naturvidenskabelige studier under Thomas Bartholins og Ole Borchs vejledning, men forlod derefter landet for efter datidens skik at fortsætte sine studier ved fremmede universiteter.

Den 12. oktober 1671, da han altsaa var 21 aar gammel, drog Holger Jacobæus ud paa sin første studierejse til Holland, ledsaget af den

19-aarige Johan Worm.¹⁾) De besøgte overalt i de byer, de kom igennem, kendte mænd, slægtninge eller venner og aflagde saaledes ogsaa paa udvejen i Slagelse besøg hos magister Peder Foss, der fra 1663 var rektor ved Slagelse Skole. Hans broder Laurits Foss, senere assessor i Kancellikollegiet og forstander for Sorø Skole, traf de samme sted. Disse to brødre Foss var sønner af dr. Niels Kristensen Foss og Karen Madsdatter, Jakob Matthiesens 2den søster, og saaledes fætre til Holger Jacobæus.

Af Jacobæus' paa Det kongelige Bibliotek opbevarede kollegiehæfter²⁾) ses det, at han under dette sit ophold i Holland hørte forelæsninger af Frans de le Boë Sylvius og Bomgardus (Bungardus), „Philos. præstantiss.“, samt overværede anatomen Drelincourts dissektioner. At han i det hele har set sig godt om og været en interesseret iagttager af livet om sig, fremgaar tydeligt nok af hans optegnelser. Jacobæus' studier i Holland blev imidlertid afbrudte, førend han ønskede det, idet han maatte rejse hjem allerede i august 1672, ti maaneder efter at han var draget hjemmefra, „formedest Frankøsens store progress i Holland.“ Paa rejsen hjem opholdt han sig nogle dage hos præsten i Flemløse, Jakob Madsen Lund, der var gift med formandens enke og tredje hustru, Kirsten Madsdatter,³⁾ og fortsatte derefter rejsen til København.

Jacobæus blev nu hjemme i $\frac{3}{4}$ aar, i hvilken tid han nedskrev beretningen om sin udenlandsrejse, efter al sandsynlighed støttende sig til optegnelser, gjort under selve rejsen. Men Jacobæus, der synes at have faaet interesse for at iagttaage og beskrive steder og mennesker, nøjedes ikke med at fortælle om, hvad han havde set paa sin rejse, han fortsatte med en beskrivelse af sin egen by, undertiden følgende en enkelt forfatter (som f. eks. ved beskrivelsen af Amager side 69 ff.), oftere optegnende, hvad han saa med egne øjne, saaledes naar han med Peder Charisius, Bertel Bartholin og Wilhelm (Villum) Worm

1) Johan Worm (1652-1718), søn af lægen og arkæologen Ole Worm og dennes tredje hustru Magdalene Motzfeldt, kom senere til at beklæde mange vigtige administrative embeder. Han blev 1708 generalprokurør og døde som konferensraad. Dansk biografisk Lexikon. XIX side 184 (G. L. Wad).

2) Ny kgl. Saml. 309 aa, 40.

3) Personalhistoriske, statistiske og genealogiske Bidrag til en almindelig dansk Præstehistorie af S. V. Wiberg. Odense 1870-73. I side 374.

besøgte Det kongelige Kunstkammer og nedskrev, hvad der især tildrog sig hans opmærksomhed (side 53 ff.).

Der er dog andre optegnelser fra Jacobæus' haand fra dette hans korte ophold i København, der er af betydelig større interesse især med hensyn til hans forhold til studiet af naturvidenskaberne, og det er dem, der omhandler alle de af Nicolaus Steno selv eller under hans vejledning i disse samme aar (1672-1674) foretagne dissektioner samt beretter om mundtlige udtalelser af denne fremragende videnskabsmand. Disse Jacobæus' optegnelser findes i det allerede nævnte MS. Ny kgl. Saml. 309 aa 4°.

Steno kom tilbage til Danmark, hjemkaldt ved Griffenfeldts indflydelse, samme aar som Jacobæus vendte hjem. Da imidlertid hans overgang til katolicismen hindrede hans ansættelse som professor ved Universitetet, udnævntes han til *anatomicus regius*, hvilken stilling han beklædte, til han efter kun to aars ophold i hjemmet atter forlod dette for ikke mere at vende tilbage. I disse to aar stod Jacobæus Steno meget nær, og en levende beundring for ham skinner igennem paa mange steder i hans optegnelser fra den tid. Jacobæus var Stenos eneste virkelige elev fra disse aar, og han var stærkt paavirket af sin lærers hele personlighed, en paavirkning, der fortsattes senere under ganske andre forhold.

Den 30. Maj 1674 drog den nu 24-aarige Holger Jacobæus, efter lige at være blevet udnævnt til professor i geografi og historie, ud paa sin anden og længste udenlandsrejse, der varede tre aar og tre maaneder. Paa den allerstørste del af denne rejse fulgtes han med sine fætre, den berømte læge og anatom, professor Thomas Bartholin's to sønner, den 18-aarige Kaspar¹⁾ og den 16-aarige Kristoffer.²⁾ De tre unge

1) Kaspar Bartholin (1655-1738) var, allerede inden han tiltraadte sin udenlandsrejse, udnævnt til professor *philosophiæ*. I 1678 blev han doctor ved Københavns Universitet, 1691 medlem af Højesteret, 1719 generalprokurør, 1722 konferensraad, 1724 deputeret for finanserne og præses i Rentekammeret, 1729 ridder af det hvide baand og 1731 adlet. Som ung dyrkede han anatomien flittigt, fandt 1682 den efter ham opkaldte *ductus Bartholinianus*, og var den første, der beskrev de ligeledes efter ham opkaldte *glandulæ Bartholinianæ* hos kvinden (i et brev til Riva, se nedenfor), efterat Duverney først havde paavist disse dannelser hos koen. Dansk biografisk Lexikon. I side 557 (G. L. Wad og Julius Petersen).

2) Kristoffer Bartholin (1657-1714) udgav 1677 i Rom det eneste skrift, han har publiceret (se nedenfor). 1676 blev han, medens han endnu var paa rejsen, professor designatus

videnskabsmænd kunde gøre sikker regning paa overalt i udlandets lærde krese at blive modtagne med den største agtelse, og vel næsten alle steder med den største elskværdighed. De var jo ikke alene nært knyttet til et anset universitet, men ganske særlig nært knyttet til den mand, hvis navn netop da kastede stærkest glans over dansk naturvidenskab. Hvad Jacobæus angaar, har sikkert ogsaa den omstændighed, at han var Stenos begejstrede discipel, aabnet mange døre for ham overalt, hvor han kom frem.

Holger Jacobæus og hans rejsekammerater naaede Amsterdam den 10. juni og aflagde den 16. et besøg hos selve Swammerdam, hvor de besaa hans og faderens samlinger. Ogsaa købmanden Breyne, bekendt hos os som leverandør af kuriositeter til Det kongelige Kunstkammer, besøgte de sammen med professor botanices Syen fra Leiden, som i det hele synes at have taget sig særlig af de tre unge danske under deres ophold i Holland. — Efter kun en uges ophold i Amsterdam drog de den 17. juni til Leiden, hvor de forblev i ti maaneder. I denne tid hørte Jacobæus forelæsninger over kemi af Carolus de Maets og Christiaan Marggravius, over botanik af den lige nævnte Arnoldus Syen og studerede klinisk lægekunst under vejledning af Lucas Schagt og Jacobus Vallan. Men tillige hørte han forelæsninger over historie af Theodorus Ryckius, vel som tribut til, at han selv nylig var udnævnt til professor i dette fag. — Fra Leiden aflagde Jacobæus af og til smaa besøg i andre byer, saaledes omtaler han f. eks., at han den 5. august 1674 med professor Syen og brødrene Bartholin har været hos Leeuwenhoeck i Delft og blandt andet mærkeligt set de lige af denne fundne røde blodlegemer.¹⁾

Den 21. marts 1675 forlod Holger Jacobæus og hans rejsefæller Leiden, traf samme dag i Haag to andre danske og fulgtes med dem

i matematik ved Københavns Universitet, men drog 1684 til Jylland som landsdommer. 1709 blev han etatsraad. Dansk biografisk Lexikon. I side 560 (G. L. Wad).

1) Kaspar Bartholin skrev hjem til sin fader om dette samme besøg. Et udtog af brevet, dateret 11. august 1674, er trykt i Acta Hafn. III side 7. I øvrigt findes i Acta Hafn. III, IV og V en del breve fra Holger Jacobæus og Kaspar Bartholin, skrevet under opholdet i Holland og senere under opholdene i Frankrig og Italien. Ogsaa som et udbytte af studiet i Holland udkom, samme aar som de forlod landet: Caspari Bartholini Thom. F. Exercitationes Miscellaneæ Varii argumenti inprimis Anatomici. Lugd. Batav. 1675. 8°.

gennem Belgien til Paris, hvor de ankom den 3. april. Opholdet her strakte sig over et helt aar. Jacobæus, og i hvert fald ogsaa Kaspar Bartholin, har sikkert ligeledes her søgt at lære, hvad der var at lære paa naturvidenskabernes omraade, men om enkelthederne i deres studier ved vi meget lidt. De har studeret anatomi under Duverney og gennem denne faaet besked om den af Denis lige netop forsøgte transfusion af blod;¹⁾ men de har tillige ydet selvstændigt arbejde, og som resultat deraf udkom under opholdet her i Paris skrifter fra begges hænder.²⁾

Den 25. marts 1676 drog Jacobæus og brødrene Bartholin fra Paris, naaede den 24. april Bologna og blev dér til 6. maj. Derfra rejste de videre til Florents, hvor de opholdt sig et halvt aar, og hvor de af Steno, som nu levede dér, indførtes i den store kres af lærde mænd, som Storhertugen af Toskana, Cosimo III, samlede om sig. Jacobæus fortæller selv (side 106), at de studerede paa bibliotekerne i Florents, og at de til det ene af dem endog havde faaet overladt nøglen af Magliabecchi. Kristoffer Bartholin arbejdede i Bibliotheca Medicæa paa en udgave af Bartolomeo Scalas levnedsbeskrivelse af Vitaliano Borromeo, som fandtes dér som manuskript, og som det følgende aar udkom i Rom,³⁾ og Jacobæus, der ogsaa 1677 i Rom udgav resultatet af sine studier i Mediciernes bibliotek, nemlig samme forfatters *De Historia Florentinorum*, viste sin taknemmelighed mod Magliabecchi ved at dedicere ham sin bog.⁴⁾

Den 18. oktober 1676 forlod de tre videnskabsmænd Florents og naaede den 22. Rom, hvor de forblev til næste foraar. Ogsaa her

1) Brev fra Kaspar Bartholin, dateret 21. juni 1675. Acta Hafn. III side 86.

2) Olinger Jacobæi *De Ranis Observationes. Accessit Caspari Bartholini Th. F. de Nervorum usu in motu muscularum Epistola.* Parisiis. M. DC. LXXVI. 8°.

Caspari Bartholini Thom. F. *Diaphragmatis Structura Nova...* Parisiis M. DC. LXXVI. 8°.

3) Bartholomæi Scalæ *Vita Vitaliani Borrhomæi Ex Bibliotheca Medicæa.* Romæ, M. DC. LXXVII. 4°. Fortalen, dateret 8. februar, er stilet til Holger Jacobæus.

4) Bartholomæi Scalæ *Equitis Florentini De Historia Florentinorum Quæ extant In Bibliotheca Medicæa, Edita ab Olinger Jacobæo.* Romæ, M. DC. LXXVII. 4°. Fortalen, dateret 8. februar, er stilet til Magliabecchi.

Se ogsaa Acta Hafn. V. nr. CIV side 275: *Cornu in palpebris enatum* (meddelt Jacobæus af Joan Cinelli, „amicus magnus“).

gjorde de bekendtskab med mange fremragende mænd. Jacobæus nævner saaledes (side 121) de kardinaler, han kendte bedst, og (side 136) de lærde mænd og berømte læger, der dengang levede i Rom, blandt hvilke sidste Guglielmo Riva er den, hvem Kaspar Bartholin, som ovenfor nævnt, i 1677 meddeler sit fund af de efter ham opkaldte kirtler hos kvinden.¹⁾ Kaspar Bartholin blev tilbage i Rom for at udgive endnu to bøger,²⁾ hvorimod hans broder den 11. februar 1677 rejste med Jacobæus til Pisa, hvor de ankom den 17. De boede hos Steno, og Jacobæus dissekerede daglig alle slags mærkelige fisk,³⁾ sikkert tilskyndet dertil af sin lærer, hvis interesse for fiskenes anatomi jo ikke alene havde ført ham selv til vigtige anatomiske opdagelser, men ogsaa havde lagt grunden til hans banebrydende geologiske undersøgelser. Stenos indflydelse paa sine to unge landsmænd indskrænkede sig dog ikke hertil. Han søgte ogsaa med al sin kraft at omvende dem til katolicismen, og at han var godt paa veje til at naa sit maal, ses af kardinal Enrico Noris' brev til Magliabecchi af 8. marts og af et tre dage senere, i hvilket han fortæller, at Jacobæus hørte selv den længste messe af Steno med allerstørste andagt.⁴⁾ Men faa dage efter skriver Noris i et tredje brev, at Kaspar Bartholin, der nu var rejst fra Rom, i hast var fulgt efter sin broder og Jacobæus til Livorno, hvortil disse var ankommet den 12. marts efter en faa dages udflugt blandt andet til Volterra og Lucca. Allerede den 15. forlod de alle tre Livorno, utvivlsomt paa Kaspar Bartholins initiativ, og det blev ikke til noget med omvendelsen. Jacobæus selv omtaler intetsteds dette Stenos forsøg

1) Caspari Bartholini Thom. Fil. De Ovariis Mvlervm Et Generationis Historia Epistola Anatomica. Romæ. MDCLXXVII. 12°. Dateret 12. januar. „Atque hæc ex proprijs, & Amicorū obseruationibus deprompta citius in chartas conieci, quam coquuntur asparagi.“

2) Caspari Bartholini Thom. Fil. De Tibiis Vetervm & earum antiquo vsu Libri Tres. Ad Eminentiss. Principem Cardinalem Sigismvndvm Chigi. Romæ MDCLXXVII. 8°.

Caspari Bartholini Thom. Fil. Expositio Veteris In Pverperio Ritvs Ex Arca Sepulchrali Antiqua desumpti. Romæ MDCLXXVII. 8°.

3) Acta Hafn. V. nr. XCVI side 251, XCVII side 253 og XCVIII side 259. — Sammen med Stefano Lorenzini dissekerede Jacobæus en torpedo, om hvilke fisk netop denne Stenos italienske elev snart efter udgav en monografi: Osservazioni Intorno Alle Topedini Fatte Da Stefano Lorenzini... Firenze 1678. 4°.

4) Vita Del Letteratissimo Monsig. Niccolò Stenone . . . Scritta Da Domenico Maria Manni . . . In Firenze MDCCCLXXV, side 163-164.

paa at drage ham over i katolicismen. — Rejsen gik nu rask nordpaa med kun nogle dages ophold i de større byer, saaledes 14 dage i Padua, 3 i Venedig og 6 i Wien. Den 13. maj naaede de Leipzig og blev der et fjerdingaar „for sprogets skyld“, i hvilken tid Jacobæus foretog en udflugt til Dresden. Den 28. juli tiltraadtes endelig rejsen hjem, og København naaedes den 13. august 1677.

Jacobæus blev dog kun hjemme til næste foraar, idet han efter den 12. april 1678 forlod København, denne gang i følgeskab med Thomas Bartholin den yngre.¹⁾ De skiltes imidlertid vistnok allerede i Holland. Et ophold paa nogle faa dage i Amsterdam benyttede Jacobæus blandt andet til at aflægge et besøg hos Bartholins slægtning, Gerard Blaes. Denne, der var en søn af Kristian IV's hollandsk fødte bygmester, Leonard Blaes, stod i livlig brevveksling med Thomas Bartholin den ældre, og Steno havde i sin tid boet i hans hus. Han var en anset læge og udgav den første dyreanatomii.²⁾ I Amsterdam sluttede Povl Vinding,³⁾ Jacobæus' søstersøn, sig til ham, og rejsen fortsatte over Leiden og Rotterdam til Briel, hvorfra de tog med skib til Margate. Om natten mellem den 3. og 4. juni naaede de London. Men allerede den 11. juni drog Jacobæus og Vinding videre og naaede samme aften Oxford, hvor de kom til at bo hos Jacobæus' broder Jens Jacobæus. Opholdet i Oxford varede til i oktober, dog afbrudt af en 8-dages tur,

1) Thomas Bartholin den yngre (1659-1690), søn af Thomas Bartholin den ældre, udfoldede i sit korte liv af 31 år en kolossal literær virksomhed, blev 18 år gammel (1677) professor designatus politices et historiæ patriæ, tiltraadte derefter sin udenlandstrejse med Jacobæus, besøgte Leiden, Oxford, London, Paris og flere steder. Han hjemkaldtes 1680, da faderen blev dødelig syg, og fire år senere udnavntes han til kongelig antikvar. Han har haft overordentlig betydning ved at indsamle og redde fra undergang talløse værdifulde manuskripter, der fandtes spredt rundt i Danmark, Norge og paa Island. — Thomas Bartholin d. y. blev i november 1685 gift med Anne Tistorph, datter af sognepræsten ved Nicolai Kirke mag. Mikkel Henriksen. Hans enke blev senere gift med Holger Jacobæus, hvem hun ogsaa overlevede. Hun døde 1744, 81 år gammel. Dansk biografisk Lexikon. I side 573 (H. F. Rørdam).

2) Gerardi Blasii . . . Anatome Animalium. Amstelodami 1684. 4°.

3) Povl Vinding (1658-1712) blev 1677 professor designatus, rejste derefter udenlands til 1681 og blev efter sin hjemkomst professor i græsk. 1686 udnavntes han til assessor i Hofretten, 1688 til assessor i Højesteret, 1693 blev han justitsraad og 1706 etatsraad. Dansk biografisk Lexikon. XIX side 26 (M. Cl. Gertz).

paa hvilken Jacobæus og Povl Vinding sammen med to andre danske blandt andre steder besøgte Bristol, Bath og Salisbury, og af en endnu kortere udflugt, paa hvilken Holger Jacobæus og Vinding ledsagede Jens Jacobæus og hans engelske hustru til dennes søster, der levede i nærheden af Oxford. I oktober forlod Holger Jacobæus, som allerede nævnt, Oxford og rejste, som det synes alene, til London, hvor han blev vinteren over, til han, den 10. april 1679, brød op derfra. Han foretog først en faa dages tur med Madame Wagstaff¹⁾) til Windsor og Hampton Court, var derefter nogle dage i London og rejste saa over Briel til Leiden.

Holger Jacobæus havde opholdt sig ti maaneder i England og havde sikkert det største saavel almindelige som videnskabelige udbytte deraf. Man ser af de to steder, hvor han omtaler, hvilke fremragende mænd han har staat nær (siderne 161 og 166), at han har kendt og omgaaedes de allerbedste af Englands mange store mænd paa den tid. Selvom vel nok andre omstændigheder har bidraget hertil, har sikkert ogsaa Jacobæus' personlige elskværdighed vundet ham mange venner, og i hvert fald for en af de allerbetydeligste mænds, Robert Boyles, vedkommende kan det med bestemthed siges, at det tillige var viden-

Jacobæus maa paa tilbagevejen til Danmark være kommet til Leiden i sidste halvdel af april, og det angives almindeligt, at han har benyttet sit ophold dér til at erhverve sig doktorgraden.¹⁾ I juni drog han sydpaa, blandt andet til Antwerpen og Bryssel, i hvilken sidste by han blev en maanedstid,²⁾ og i juli endelig indskibede han sig i Amsterdam til Tønningen og naaede København i august 1679.

Dette var Jacobæus' sidste udenlandsrejse. Han begyndte nu i en alder af 29 aar sin virksomhed som professor i historie og geografi, hvilken stilling han, som nævnt, havde opnæaet allerede fem aar i forvejen.³⁾ Men han indskrænkede sig i de følgende aar ikke til at holde forelæsninger over historie og geografi, han holdt mere end den allerede nævnte ene gang forelæsninger med demonstrationer af Boyles forsøg (sidst i 1685), og han demonstrerede ligeledes offentligt og under stor tilstrømning seværdighederne i Universitetets Kunstkammer.

Allerede i 1681 (4 marts) var Holger Jacobæus beskikket til secundus anatomicus med ascension efter sit senium og rang med assesso-

D. John fra Windsor, „amicus integerrimus“, (CII side 273) og Frederick Slare (CIX side 282). I nr. CIII side 274 omtaler Jacobæus endelig de samme naturvidenskabelige mærkværdigheder, som han i sin rejseberetning (side 160-161) fortæller, at han har set i London og Bristol.

1) Dette støtter sig rimeligtvis til følgende passus i Københavns Universitets programma funebre over Jacobæus, der ganske vist henlægger hans udnævnelse til doktor til tiden efter, at han havde forladt Leiden: „Hinc Universitas Lugdunensis Batavorum illustris absenti licet summos in Medicina honores obtulit & privilegia transmisit, qvæ etiam modeste recipit, præsertim cum optimos Paranymphos haberet Nobilissimos Viros Carolum Drelincurtium & Arnoldum Zyen qvi Lugdunensi Academiae gratulabantur de tam Eruditio & Experrecto Candidato, qvi oblatos honores jam dudum meruerat.“ Dette program lader efter sin form formode, at det er forfattet af Universitetets rektor, Kaspar Bartholin d. y., der endog i det omtaler sin udenlandsrejse sammen med Jacobæus. Imidlertid skal det, efter Frederik Rostgaards optegnelser paa Universitetsbiblioteket, være forfattet af professor eloquentia Ole Worm. Mærkeligt er det imidlertid, at Jacobæus selv intetsteds, hverken i sin rejsebog eller i sin levnedsbeskrivelse, omtaler, at han er blevet doktor i Leiden, og efter hvad der er meddelt udgiveren fra Leidens Universitet, findes Jacobæus' navn ikke blandt navnene paa dem, der er udnævnt til doktorer dér i 1679 eller de følgende aar.

2) Han siger to maaneder i sin levnedsbeskrivelse.

3) Optegnelser til hans forelæsninger over disse fag findes paa Det kongelige Bibliotek. Se nedenfor.

ribus in collegio consistoriali.¹⁾ Det er imidlertid først fra 1686, man kan sige, at Jacobæus' virksomhed som medicinsk professor begynder, idet han fra 18. november dette aar vikarerede for Villum Worm. Professor ordinarius i medicin synes han aldrig at være blevet. Jacobæus valgtes tre gange til Universitetets rektor, i 1690 og efter i 1695 og 96. I 1691 blev han assessor i Højesteret, og i 1693 fik han titel af justitsraad.

Medens Jacobæus som helt ung havde vist sig meget produktiv som videnskabelig forfatter og havde udgivet mange dygtige, omend ikke fremragende eller originale arbejder, indskrænkede han sig efter sin hjemkomst til at offentliggøre ganske kortfattede erindringsord til sine forelæsninger, en ny udgave af arbejdet *De Ranis* samt nogle mindre anatomiske afhandlinger i *Acta Hafn.*, og de til grund for disse sidste liggende undersøgelser er endda sikkert anstillet tidligere, under eller mellem hans rejser. En undtagelse herfra danner dog hans monumentale værk *Museum Regium*,²⁾ et med talrige smukke illustrationer forsynet beskrivende katalog in folio over, hvad der fandtes paa Det kongelige Kunstkammer. Som det ses af side 53, var Jacobæus' interesse for kunstkammeret paa Københavns Slot tidlig vakt, og som ovenfor nævnt, havde han vist sin interesse ogsaa for en anden af byens samlinger ved (1684) at demonstrere den offentligt. Da Kristian V den 11. december 1687 overdrog Jacobæus at forfatte et katalog over Kunstkammeret, var det derfor sikkert en opgave, han med glæde paatog sig. Efter nøjagtigt to aars forløb, den 11. december 1689, var affattelsen af kataloget tilendebragt, men det hele værk forelaa først færdigt trykt i 1696.³⁾ Jacobæus sendte den statelige bog til en del fyrster og modtog værdifulde gaver til gengæld. — Samtidig med at kongen overdrog Jacobæus at udgive fortægnelsen over Kunstkammeret, havde han befalet ham at skrive en Danmarks naturhistorie; denne blev imidlertid aldrig fuldført og vistnok ikke engang paabegyndt. Det samme gæl-

1) Kjøbenhavns Universitets Retshistorie 1479-1879 ... udarbejdet af Henning Matzen. Kjøbenhavn 1879. II side 95.

2) *Muséum Regium* ... Ab Oligero Jacobæo. Hafnia M. DCXCVI. fol.

3) Blandt de mærkværdigheder, Jacobæus fik lejlighed til at beskrive i sin bog, var ogsaa det oldenborgske horn, som han havde set i 1672 paa hjemrejsen fra Holland (se side 28). Det tilhørte allerede da Frederik III som hertug af Oldenborg. 1689 førtes det for sikkerheds skyld til Glückstadt, og 1692 kom det til København. Det findes nu paa Rosenborg Slot.

der desværre ogsaa et andet arbejde, Jacobæus allerede tidligere var blevet anmodet om at paataage sig. Da Steno i 1669 udgav sin berømte bog *De Solido Intra Solidvm Natvraliter Contento Dissertationis Prodromvs*, betragtede han den, som titlen viser, kun som en foreløbig meddelelse. Han havde samlet et stort materiale uddover, hvad der ganske kortfattet omtales i det nævnte skrift, og gjort mange værdifulde optegnelser. Disse synes han, da han følte, han ikke var i stand til selv at udarbejde det store værk, han havde planlagt, at have overladt Holger Jacobæus med opfordring til at udgive dem. Men de blev aldrig udgivet og kendes nu ikke.¹⁾

Den 19. september 1681 ægtede Jacobæus Thomas Bartholin d. æ.'s mellemste datter Anne Margrethe, der fødte ham otte børn. Det ældste af disse, Jakob Jacobæus²⁾ (1683-1738), senere præst i Fakse og provst i Fakse herred, var det, der ni aar gammel ledsagede sine forældre paa den lille rejse til Jylland, som de foretog, da Holger Jacobæus var 42 aar gammel, og hvis beskrivelse udgør den sidste del af hans rejsebog. I samme Jyllandstur deltog iøvrigt ogsaa Jacobæus' svoger, mag. Johan Adolf Philipsen Bornemann³⁾ (1643-1698), fra 1683 præst ved Frue Kirke i København, og hans hustru Else Kathrine Thomasdatter Bartholin (1662-1721), en datter af Thomas Bartholin d. æ.

Holger Jacobæus' hustru døde 18. maj 1698, fire dage efter deres yngste søns fødsel. Men aaret efter giftede Jacobæus sig igen, idet han den 29. marts 1699 ægtede Thomas Bartholin d. y.'s enke, Anne Tistorph.

I juni 1701 opholdt Jacobæus sig med sin hustru, nogle af sine børn og nogle venner i Gentofte. Her blev han syg, rejste til København og døde kort efter ankomsten dertil natten mellem den 17. og 18. juni kl. 12 $\frac{1}{4}$. Han blev bisat den 20. juni i kapellet til Frue Kirke og begravet den 13. juli. Tre dage efter fødte hans enke en datter, der imidlid døde allerede i august. Hans enke overlevede ham derimod til 1744.

Jacobæus ejede en gaard i Veddelev lidt nord for Roskilde ved fjor-

1) Joachimus Fridericus Fellerus, *Otium Hanoveranum . . . Lipsiæ MDCCXIX*, side 97.

2) Wiberg. I side 348.

3) Wiberg. II side 122.

dens østkyst, som han havde købt i 1690. Prisen var 2700 rigsdaler, og Jacobæus siger, at der til den hørte „2 skjøne hafver/ smuk bygning/ 4re Bøndergaard etc.“¹⁾

Foruden en broder, Kaspar (se side 176), der rimeligvis er død som barn, havde Jacobæus to ældre brødre, der ligesom han var læger og medicinske professorer ved Københavns Universitet. Den ældste af disse, Matthias Jacobæus (1637-1688), nævnes ikke i rejsebogen. Den yngste, Jens (Janus) Jacobæus (1646-1698), omtales derimod paa flere steder. Han fødtes i Aarhus, undervistes i hjemmet til faderens død og derefter i Vor Frue Skole i København. I 1663 deponerede han ved Universitetet, studerede først teologi, derefter medicin og rejste saa udenlands i 1667. Han opholdt sig for studiets skyld i Franeker, Leiden, Utrecht, Harderwijk, London og naaede Oxford i november 1669. Han blev her kreeret doktor 25. juni 1674 og ægtede 6. august 1677 sir Henry Egletons datter Dorothy, hvem han siges først at have bortført. I begyndelsen af 1680 kom Jens Jacobæus tilbage til København, hvor han praktiserede som læge, og hvor han i 1683 blev professor ved Universitetet. Skrifter af ham kendes ikke. Han skal have været svagelig og døde den 27. maj 1698.

Af Holger Jacobæus' to søstre blev den ældste, Ingeborg Jacobæa (1635-1702), i 1653 gift med professor, højesteretsassessor og etatsraad Rasmus Povlsen Vinding og var hans anden hustru. Hos dem boede, som foran nævnt, Holger Jacobæus som barn og ung menneske, og med deres søn, Povl Rasmussen Vinding, var det, at han, som tidligere omtalt, foretog den største del af sin sidste udenlandsrejse. Jacobæus' yngste søster, Søster (Sostrata) Jacobæa, var gift med dr., professor juris, etatsraad og generalprokurør Peder Lauritzen Scavenius.

1) Et digt af Jacobæus til Veddelevgaards pris med titlen „De Villa mea Weddeløf prope Roschildiam“ findes i det paa næste side nævnte MS. f. Thottske Saml. 1940. 4°.

TRYKTE SKRIFTER AF HOLGER JACOBÆUS

- Se: a. V. Ingerslev, Danmarks Læger og Lægevæsen. Kjøbenhavn 1873. II side 27.
- b. C. C. A. Gosch, Udsigt over Danmarks zoologiske Literatur. Afd. III. Kjøbenhavn 1878. side 103 ff.
- c. De nedenfor med ¶ mærkede MSS.

MANUSKRIPTER AF HOLGER JACOBÆUS

(ALLE I DET KONGELIGE BIBLIOTEK I KØBENHAVN)

- a. Rapsodia Philologica. Olig. Jacobæi. Aō 1667. etc. Hafniæ. Thottske Saml. 1025. 4°.
- ¶ b. Exercitia Academica Hafniæ et Lugdun. Batavorum. Ny kgl. Saml. 309^{aa}. 4°. Udtog heraf trykt i Nicolai Stenonis Opera Philosophica. Copenhagen 1910. II side 287 ff.
- c. Prælectiones publicæ de Sectis Philosophorum Olieri Jacobæi. Gl. kgl. Saml. 1627. 4°.
- d. Lectiones Publicæ Geographicæ Olig. Jacobæi. Thottske Saml. 1108. 4°.
- e. Olieri Jacobæi Geographia Metrica. Ny kgl. Saml. 362.^c. 4°.
- ¶ f. Vita D. Holigeri Jacobæi og Olieri Jacobæi Georgica Daniæ Accessit Mantissa Poëtica varii Argumenti. Thottske Saml. 1940. 4°. Jacobæus' levnedsbeskrivelse trykt i Danske Samlinger III. Kjøbenhavn 1867-68. side 234-249.
- g. Olieri Jacobæi Georgica Daniæ Accessit Mantissa Poëtica Varii Argumenti. Ny kgl. Saml. 160.^f 4°.
- ¶ h. Itinerarium Olieri Jacobæi. Ny kgl. Saml. 375. 4°. Et meget kortfattet udtog trykt i Suhms Nye Samlinger til den danske Historie III. Kiøbenhavn 1794. side 175-189.

DE VIGTIGSTE ANDRE KILDER TIL KUNDSKABEN OM HOLGER JACOBÆUS

Worm, Ol. Will., Progr. fun. Univ. Hafn. over Holger Jacobæus. Hafn. 13 Jul. 1701. Fol. pat.

D. G. Zwergius, Det Siellandske Clerisie. Kiøbenhavn 1754. side 577 ff.

Det er det foran under h. nævnte skrift af Holger Jacobæus, hans Itinerarium, der her for første gang udgives i dets helhed. Det omhandler, foruden en beskrivelse af København, hans tre udenlandsrejser og hans rejse til Jylland i 1692. Hæftet bærer paaskriften:

Litterarum Fulcro

Illustri. Petro. Friderico. SUHM.

Evergetæ. ceterum. colendo.

Hoc iter

Hafniæ die XX Febr.
MDCCLXXXV.

devote offert
Gr. Joh. Thorkelin.

Det udgør 322 kvartsider, hvoraf de 10 sidste er ubeskrevne. Hele teksten er skrevet med Jacobæus' egen haand. Beskrivelserne af de forskellige rejser er nedskrevet efter hver rejses slutning, sikkert efter optegnelser gjort under selve rejserne. Siderne 79-86 i MS. er skrevet paa andet papir og med en senere haand og retskrivning end de umiddelbart foregaaende og efterfølgende sider. Se herom note til side 53 linje 9 fra neden. Der findes forøvrigt paa mange steder i MS. senere tilføjelser med Jacobæus' egen haand.

I denne udgave er dansk, hollandsk og tysk trykt med fraktur, de andre sprog med antikva, hvilket svarer nogenlunde til Jacobæus' anvendelse af gotiske og latinske bogstaver, om han end har nogen tilbøjelighed til at bruge latinske bogstaver, ogsaa naar han skriver de nævnte tre sprog. Bogstaveringen er nøjagtig den, der findes i manuskriptet. Det maa dog bemærkes, at det ikke altid er muligt at afgøre, om der i teksten staar ch eller ck. Kun et par rene skrivefejl er rettet. Personegennavne er overalt trykt med store bogstaver, selv de meget faa steder hvor Jacobæus har j i stedet for J, og de endnu færre, hvor han har p i stedet for P. Forøvrigt er store og smaa bogstaver i denne udgave saavidt muligt anvendt ligesom i MS., men det er ofte en skønssag, hvorvidt et givet ord begynder med et stort bogstav eller ej. I MS. forekommer forkortelser af ord ret sjældent og kun, hvor der er kneben plads. Disse forkortelser er opløst. Tegnsætningen er uforandret, dog er enkelte steder manglende punktummer sat til. Det samme gælder kommaer i én bestemt art af tilfælde, nemlig hvor der

• (XV) •

i MS. efter meningen skulde have staet komma i slutningen af en linje, idet Jacobæus dér altid har udeladt det. Illustrationerne er gengivet i fuld størrelse med undtagelse af Sprogø (side 4), trækskøjten (side 16) og Fontainebleau (side 96), der er ubetydelig formindskede, samt Venedig (side 141), der er formindsket til omtrent halv størrelse. De er udført efter fotografier, og en stor del af dem haandkoloreret. Figurerne paa side 141 og 143 er i Jacobæus' MS. malet med vandfarver. De er gengivet i autotypi og ligeledes haandkolorerede.

Manglende bogstaver eller ord er tilføjet mellem []

Overstregede bogstaver eller ord er trykt med *kursiv* mellem []

Senere tilføjelser af Jacobæus er trykt mellem | : |

Da der i Holger Jacobæus' rejsebog omtales saa overordentlig mange personer og steder, vilde selv meget kortfattede oplysende noter om disse forstørre denne bogs omfang uforholdsmæssigt i forhold til den værdi, de vilde have for læseren. Noterne er derfor gjort saa smaa og saa faa som vel muligt. De indskrænker sig, udover rent tekstkritiske bemærkninger, til at oplyse, hvad der uden dem vilde være uforstaaeligt for de fleste.

ITINERARIUM
OLIGERI JACOBÆI
ARHUS. DANI.

ITER IN HOLLANDIAM

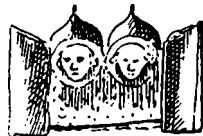
Að. 1671. d. 12 Octobris, en Torsdag/ reyste jeg fra Kiøbenhafn; var i compagni med Jehan Worm/ Ol. Wormii filio, och besaae paa reyzen disse effterfølgende byer.

ROESKILDIA. qs: Roes Kilde. Templi magnifici interiora perlungstravi, vidiqve 1. Monumentum Reginæ Margarethæ, ex alabastro excisæ, qvod in choro conspicitur. Rex Sveciæ Albertus ipsi cotem 2 ulnas longam, acus et forlices acuendi gratiâ, miserat. — 2. Filium ejus itidem ex alabastro, cuius membra minutim concisa, cistæ indita erant. — 3. Altare inauratum et cælatiæ operibus superbum; ab eodem artifice concinnatum, qvi Altare templi Otthinienis Graabroðre in Fionia effinxit. Historia nativitatis, passiones etc: Christi in eo repræsentatur. — 4. Saxonis Grammatici, Dan. Historiarum Scriptoris florentissimi, sepulcrum. — 5. Papæ Lucii effigiem fenestræ templi inustam, cuius manus colore omnium rubicundissimo tingitur. — 6. Nicolai Hemmingii, Theologi insignis Dani sepulcrum. — 7. Lapis sepulcralis, salivâ semper madens, qvivis templum ingrediens, sputo illum conspurcat, qvod canis ibi sepultus creditur. — 8. Minor campana templi,

cum signum dat, pulsatur a Chirstin

Rimers/ major verò à Peder Døfve. —

9. Capita qvædam lignea altari infixa,
qvæ ante tempus reformationis ope fili
ferrei mobilia, nutu suo remissionem

peccatorum credulæ Antiquitati affirmabant. — 10. Monumenta Regum Daniæ. Frider. II ex lapide alabastrite excisum. Christian. III eodem modo ex alabastro effectum. Loculum Christiani Qvarti et Reginæ ejus. Loculum Principis Christ. 5 [et Reginæ ejus]. Loculum Christiani Uldarici. — 11. Castrum doloris Frider. III cancellis ferreis

inclusum, qvos Diabolus fabricasse creditur, ob inimitabile operis artificium. Alii fabro Helsingorensi hanc laudem attribuunt. — 12. In alterā Altaris ala, Diabolus depictus est, qvi navigantes opprimere volens, ostento Papæ Lucii truncato capite, mox, velut territus, aufugit. patet hinc qvanta olim Papæ veneratio!

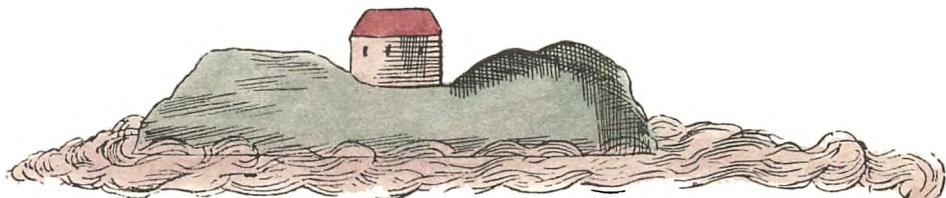
Visitavi posteà Christianum Glob et sororem ejus; Bibimus aquam uitæ anisatam.

Ringsted. RINGSTADIUM. 4 Roscildiâ milliaribus distat Ringsted/ en ringe sted/ in media fere Sedlandia sita. templum habet admodum ingens, et Regum ac Reginarum Daniæ sepulturis clarum. Inter hanc urbem et Slaglosiam vidi Soram inter 2 lacus amoeniss.

Slagelse. SLAGLOSSIA, Slagelse. 4 Ringstadio milliaribus distat Slaglosia, urbs satis pulchra; visitavi M. Petrum Fossum, scholæ Rectorem, et uxorem ejus, Kirstinam Frommiam, qvæ, viatici loco, tria poma mihi dedit. Aderat D. Laurentius Fossius, nuper ex Italia redux. In viciniâ hujus urbis, visitur Arx Anderschow/ in qvâ Frid. II mortuus est.

Kaarsøer. CRUCIS ORA, Kaars=Øer. Urbs parva, Arcem habet non adeò munitam. Visitavi Gregorium Jani, qvi olim in ædibus nostris fuit; hydromel bibimus. post visitavi M. Martinum Herlowium, Pastorem templi, qvi ad lautam cænam me invitavit. In hac urbe literas ad Matrem svaviss. dedi.

Sprøw. INSULA Sprøw/ vel Spraag=Ø. In mari Balthico, inter Crucis oram et Neoburgum in Fonia, vidi insulam Spraagø; de qua tritum proverbium. Gid du sad paa Sprøw och Sprøw staaed i en brendendis lœw.

Nyborg. IN FIONIA. Urbs bene munita, parva qvidem sed nitida. **Nyborg.**
memorabilis est prælio Svecorum et Danorum aliorumqve confœderatorum Aō 1659 commisso.

Odense. OTTHINIUM. Urbs satis ampla. Gymnasium utrumqve **Odense.**
vidi, vetus et novum, ab illustriss. Heroe Holigero Rosenkrantz fundat. In platea obvius mihi factus est Doctor Luja, Medicus insignis.
Fui in pharmacopolio Jacobi Becheri, bibi Aqvam Vitæ citratam. Urbs
hæc in meditullio Fioniæ est, velut umbilicus in medio corpore.

Assens. Urbs parvula. post mare Balthicum inter hanc et Holsatiæ, **Assens.**
2 milliar. spatio, trajeci. non procul abest montibus illis, qvi vocantur
Ørenbierge/ rebus gestis diversorum bellorum famosis.

HOLSATIA. 1. Plurimæ hic sylvulæ, et uberrimus coryli proventus. **Holstein.**
unde nonnullis Holsatia ab holz ligno, derivatur. — 2. Terra, velut
Fioniæ, arenosa, hinc multi puliphagi in Holsatia, ob solum arenosum,
qvod fagopyrus diligit. — 3. Copiosi hic lupi; in arborum ramis sus-
pensi sæpius visuntur, vestibus induti, instar trium literarum hominis.
Apri et Ululæ nec infrequentes. — 4. Jumenta parva, sed copiosa.—
5. Campi Ericæ, Liyng/ abundantissimi. De mange heeder/ som liyngen
vojer paa ligger och hviler naagle aar/ thi de feedis af liyngen/ siden bren-
dis liyngen af och saaes der ud.

Toldsteds Åro. Prius ad Kø-fro pervenimus, foedissimum diverso- **Toldsteds**
rum, ubi Fratris Jani Jacobæi et Christiani Flaugeri nomina, fene- **Åro.**
stris adamante inscripta vidi. Cum displiceret hæc caupona, ad Told-
sted fro me contuli, diversorum non inelegans. Lecti plurimis culcitris
stragulisqve in altitudinem surgentibus strati erant, ut ad ascendendum
scalâ ferè opus esset. Cum primo ascenderem decidi è lecto in pavimen-
tum. In caupona hac ad nos pervenit Nathanael Freder Dantiscanus,
qvi Hafniæ itineris nostri socium se promisit adeoqve nobis se jam ad-
junxit.

Flensborg. Platea hujus urbis longissima, 2340 passibus constat.
(Skøn pompe vand for hver tredie eller fierde dør. I byens ende ligger Flens-
borre-huus/ et gammel slot.)

Slesvig et ARX Gottorp. Technicotheca in arce Gottorpiana visi-

tur, oppidò rara. Semihorulæ spatio hæc observata.

1. Gentium variarum habitus in Grónlandia, China, Brasilia, Indiâ utrâqve, Persia, Ceylon etc: 2. Mumia, qvam uxorem Potipharis ajunt. 3. Qvatuor depicti Grónlandi ante annos ali- qvot navigio Henrici Mulleri Hafniam ad- vecti. 4. Tarantula Apuliae. 5. Qvatuor elementa patinæ imposita. Cha- mæleon loco aëris, Salamandra loco ig- nis, Stincus marinus loco aquæ, Talpa loco terræ. 6. Charta ex lapide Amiantho, qvæ injecta igni cremari neqvit. 7. Umbilicus maris.	8. Literatura Chinensis et Calendarium. 9. Urna cinerum (argillacea). 10. Urna lacrimalis (vitrea). 11. Idola Brasiliensium; Chinensium etc: ex charta. 12. Ignava, en Loiert. 13. Scorpio ingens. 14. Calceus fæminæ Chinensis. 15. Ova galli gallinacei. 16. Cornua leporina. 17. En Stochfiss / facies hominis rictum hujus piscis insipientis in alvo representatur ob inditum speculum. 18. Membrum genitale cete.

In Bibliotheca sunt Biblia Nicolai Lyræ à 1494 edita, in qvibus verba Genes. 3. sic redditæ, Er soll deyn herr seyn und dich prüglen und schlagen. Constat Bibliotheca maximam partem ex Theolog. et juridicis libris.

Arx ipsa Gottorp amoenitate loci et structuræ spectabilis est. adja-
cat sinui Sliæ, piscibus abundanti.

Rengborg. Rengborg. Civitas munitissima. ab Eidora fluvio circumcingitur. di-
stat Flensburgo 7 milliar.

Itzehoe. ITZEHOA. Civitas Stormariæ, adjacens fluvio Storæ, in qvo pisces
insignes capiuntur. Aō. 1657 Carol. Gustavus Rex Sveciæ incendio
eam vastavit.

Pinneberg. Pinneberg. Arx prope urbem hanc, non munita.

Hamburg. Hamburg. Civitas Stormariæ, ad fluvium Albim, longè munitissima.
Magnitudo ejus, qvalis Hafniæ. Divisa est in Alt und Neu stadt.
In Neu stadt / 2 templa. Alt und Neu Große Michaelis Kircf. — In Alt
stadt. Templum S. Catharinæ, in hoc suggestum ex marmore albo
nigroqve superbissimum. — Templum S. Nicolai; globi inaurati turris
immensæ magnitudinis, qvilibet eorum 21 aquæ tonnas, et 16 adultos
homines continere potest. Musica campanarum vocalium hujus turris,

egregia est. — Templum S. Petri magnificentissimum est. — Dumb-fircf. Alberti Crantzii epitaphium hic visitur. Varii mercatores cum mercibus suis hic sedent, velut in Bursa aliquâ. — S. Jacobi Templum. suggestum hic egregium. — Templum S. Johannis. — Templ. S. Mariæ Magdalæ. — Spinne-huuset. Scortum aderat, qvod 3 annorum spatio, sexum mentitum fuerat, et habitu virili indutum Principi Germanico servierat. — Eucht-huuset. In panno confiendo sedulò fervet opus. (Dørre afdeled til hver nation i sør/ af alle slags lande; uden paa dørrene strefved; Itali, Galli, Germani, Æthiopi, Indi etc: — Bursa. parva qvidem, sed nitida. Ambulant hic Mercatores toto fere die, et consultant invicem de variis. Venduntur plurimæ hic picturæ artificiosissimæ, libri, crepundia varia, etc: — Curia, stod der udi store sparbøsser til hver firkfe. — 4 Consules et xx Senatores, peculiari habitu vestiti. a. — Plurimæ in hac urbe molæ aquarum. — Bomhuuset. Ædificium amoenissimum, juxta Albim situm, unde per totam urbem et classem navalem prospectus patet. variis generis vina et cerevisiæ, qvæ palato inserviant, hic venduntur. — Plurimæ circa urbem naves mercatoriæ, sed bellicæ, tormentis onustæ, duæ saltem, qvas quotannis à Rege Daniæ conducunt Hamburgenses. — Bibliotheca S. Johannis. Concameratio refert Hæmisphærium cælestis. horologium hic est artificiosissimum. — Technicotheca qvoqve parvula. Caput visitur eqvi marini. manus Sirenis. Serpens cum tintinnabulo in cauda. Chamæleon, Salamandra, cauda Elephanti, membrum genitale Cete. Varia conchylia, specula artificiosa etc: — Esi-huuset. Omni genere armorum instructissimum est armamentarium. 2 insignis magnitudinis tormenta habet, prorsus inaurata, et rubro corio circumvoluta.

ALTONA. Urbs parva, extra Hamburgum sita. Religioni reformatæ ~~Altana.~~ addicti, qui Hamburgi commorantur, hic liberum religionis exercitium habent.

Iter jucundissimum duorum milliar. Hamburgo ad Albim in arena confecimus, ubi fluvium navigio trajecimus et pervenimus

Burtehude. Civitas est parva, sed tamen munita.

~~Burtehude.~~

- Bremen. BREMA. Urbs magna et munitissima. sita juxta fluvium Beser/ ubi Salmo delicatiss. capitur. item angvillæ et lampretæ copiosiss. Hic itineris socium se nobis adjunxit Johannes Atrop, studiosus Hafniensis, Amicus meus.
- Delmenhorst. Delmenhorst. 1 mill. Bremâ distat, sed longiss. Urbs parva, haud munita.
- Bimmendorp. Bimmendorp. Caupona, admodum foeda, lectus, culina, stabulum, in unâ camerâ. sita inter Delmenhorst et Oldenborg.
- Oldenborg. Oldenborg. Urbs bene munita, distat 4 milliar. Delmenhorsto.
- Blerhusen. Blerhusen. Divisorium in amœno loco situm.
- Apen. Apen. Urbs parva, 6 milliarib. Oldenburgo distat.
- Detheren. Detheren. Pagus ingens, uno milliari longiss. Apâ distans, primus mihi in Frisia Orientali visus. fioerte udi idel vand/ formedelst diged som var brusten.
- Lire. Lire. Urbs satis nitida. Ligesom wecteren raaber i taarnet anden stede; naar flochen slager/ saa tudede de i et horn her/ saa mange gange/ som flochen slog. Ex. gr. naar flochen slog 9 saa gaf de 9 stød i hornet.
- Emden. Emden. Metropolis Frisiae Orientalis, bene munita, juxta fluvium Ems.
- Delpziel.
i Vest Fris-
land. Delpziel. Civitas fortissima. Heic uti cæpimus navigiis, qvæ vocantur Eræck-skyster.
- Groningen. GRONINGA. Grønningen. Civitas longè munitissima et amœnissima.
- Strabus. Strabus et Bochum/ 2 pagi.
- Livarden. Livarden. Urbs fortissima. arbores undique in vallis consitæ.
- Franeker. FRANIKERA. Academia ejus olim celebris fuit. (seyled ichun igienem byen.)
- Harlingen. Harlingen. Urbs admodum munita. hinc navigio mare vadis periculosisimum trajecimus, et horâ nonâ vespertinâ pervenimus

AMSTELODAMUM. Civitas est maxima, per totam Europam ~~Amsterdam~~. celeberrima. dicta a fluvio Amstel. plateas 3 magnificentissimas habet. Heerengracht/ Keisergract/ Zingelen. — Bursam insignem, ubi innumerebilibum Mercatorum confluxus, variæque gentes, peculiari habitu vestitæ; Poloni, Persæ, Judæi etc: — Curiam, stupendâ operis et structuræ majestate nulli in Europa secundam; — Templa plurima magnificètissimè exstructa; Musica campanarum vocalium op het Stadthuys/ aures mirè demulcet; nullo organo pneumatico, qvo in templis utimur, dulcedine soni, et svavitate cedit. — Kasphuys. ad reprimendam masculorum petulantiam. — Het Spin-huys/ ad fæminas coercendas, ut variis laboribus manus admoveant. — Het wees-huys/ pro pueris et puellis pauperibus. Magistratus loci, Weesmeesters vocantur. Pauperes hi, nè ullâ afficiantur injuriâ, peculiari vestitu utuntur, qvò à reliquis dignosci queant. — Gerontocomium, in qvo viri et fæminæ ætate confectæ honestè aluntur. — Het dol huys/ pro delirantibus. etc:

Tota urbs palis ex pinu superstructa, ut sylvam subterraneam jure qvis dixerit: Unde nostrates ajunt: Amsterdam staaer paa Norge o: palis seu sublicis ex Norvegia allatis.

LUGDUNUM BATAVORUM. Civitas ampla, omnium amoenissima, et Academiâ insigni celeberrima. — Cum studiorum causâ hic commorarer, Theologi fuere, Abrahamus Heydanus, octogenarius, Spanhemius, Wittichius. Juris Consulti, Rusius, Colonius, Crucius, Buchelmannus. Medici, Franciscus de le Boe Sylvius, Carolus Drelin-curtius, Anatomicus insignis, Lucas Schact, institutionum Professor, Arnoldus Syen, Botanicus. Mathematici, Petrus a Scooten, Melder, Wolder; Eloquentiæ Professor, Joh. Coccius; Lingvæ Arabicæ et Turcicæ Prof. Hieronymus Harderus; Chymiæ Professor adjunctus, Carol. Mades. Extra Academiam, Dn. Marcgravius, Chymicus exercitatissimus. D. Organus, Mathematicus egregius; (Lutheranus) Monsieur du Pont magister artis saltatoriæ, Peribo, Lingvæ Gallicæ informant, Mester Jeremi, lingvæ Anglicæ. Qvotannis novus Rector creatur, die 8 Februarii. Ipsi pro inscriptione dimid. ducaton. datur, Pedellis 2 Hollandæ schelling. — Bibliothecæ duæ, 1 juxta domum Anatomicam, 2, Thysii op rapenburgh. die Mercurii et Saturni ab hor. pomrid. 2 ad 4 liber ingressus patet. — Varii Bibliopolæ; a qvibus in-

tegra librorum plastra qvovis ferè hebdomade ad hastam publicam venduntur; Cornelius Hackius, Petrus Hackius, Jacobus Hackius, Johannes à Gelder, Johannes Doude, à Schylenburg etc: Innumeri pharmacopæi, pigmentarii et Drogistæ. — Burga, den Burg/ ubi collis amoenissimus et celsissimus; ante ædificationem Leidæ, cum omnia aquis submersa, solus conspici potuit; prospectus per totam urbem amoenissimus ex hoc loco patet. Varia qvoque animalia hic solent oberrare.— Templa varia. S. Petri, primarium, plurimi hic Professores sepulti. Joh. Polyander a Kerchofe, ex alabastro excisus cernitur, velut Reges nonnulli Roescildiæ. Hoglænders Kerk. Engelske ved Anatomi-huset. Lutherske/ ubi 2 Pastores, Pechlin et Vossius; Hospes meus Jan Harman; Honteburg fuit Ouderling : Curator templi.— Photinianers. Socinianers etc: — nullis ceremoniis utuntur calviniani in templis suis. — Curia ampla, sub eâ macellum. Domus Anatomica insignis cum Technicotheca rebus rarioribus referta; Hortus Academicus, per totum orbem celeberrimus. juxta illum parva Technicotheca; inter alia, Hippopotamus visitur, ingentis magnitudinis. — Varia hospitia pro peregrinis. Fict-mesterens/ Simons de Finck, Dorotheæ Mort-dick/ op steensky/ Polse Sabel/ in de houtstraet; bey Isabelliche/ ibidem. Schilt van franchreich/ in de Witte Hart etc: — studiosus, si nomen suum qvovis anno Rectori non significaverit, albo excluditur et privilegiis orbatur, inter qvæ, absqve tributo, vini et cerevisiæ plurimas pintas qvotannis adipiscitur. — Gens Wallonum in panno confi- ciendo strenuè hic desudat.

Harlem.

HARLEMUM, Harlem. Urbs ampla, muris cincta, 4 leuc. Leida distans, inventione imprimend. literas clara. Plurim. lnteaminis Hollandici hic conficitur. Urbem interfluit fluvius Spare, in lacum Harleensem se exonerans. Cerevisia hujus urbis in pretio est.

Graffenhaag.

HAGA-COMITIS. Graffenhaag. Nomen hoc sortitus est hic pagus, qvia Comites Hollandiæ olim in hoc loco commorabantur. Ædes ejus sunt palatiorum instar. Curia ordinum foederatorum Belgii, ubi conventus eorum seu vergaderinge/ celebratur. Palatium Principis Auriaci, Mercatoribus et Bibliopolis refertum. Ab hor. 5 ad 6 vespertinam, rhedis vehuntur Magnates aliquæ in certo qvodam urbis loco; vocatur hæc actio, tour a la mode. Extra urbem sïlva amoeniss. est.

DELPHI, Delpt. Urbs nitidissima. 3 leucis Leidâ distans. In templo Delpt. hujus, ab unâ parte, monumentum Martini Trompii, Archithalassi, ex alabastro excisi, visitur, ab alterâ parte monumentum Principis Auriaci.

ROTERODAMUM. Leidâ 5 leuc. distans. Urbs ampla, Er. Rote-Roterdam. rodamo inclyta; qvi ex ære factus, in foro visitur.

LERODAMUM. Pagus inter Leidam et Hagam-Comitis. Maar de Leerdaam. Stiffter hesten til træck-støtten/ selger de her til de reysendes/ vin/ øl/ brød/ palinge : støtter stegt aal/ sat paa pindet/ etc:

LEIDENSIS PAGUS, Leierdorp. Valde amoenus, in vicinia Leidæ. Leerdorp.

Mercaturâ præcipuâ celebr. hæ Civit.

Dort/ vini Rhenani copiâ, qvod vili pretio hic habetur, celeberr.

Harlem/ Cerevisiâ, bysso, serico inclyta.

Delpt/ ob porcellanam, qvæ optimæ notæ conficitur. olim, ante incendium, qvod 1536 civitatem in cineres rededit, pannis celebris erat, qvi vocabantur Delpse Puycken.

Leiden/ pannum pretiotiss. vendit, qvem Wallones conficiunt.

Gouda/ linum, fistulasque tobaco inservientes, præparat.

Noterدام. ingenti copiâ vini Gallici et Hispanici celebratur.

Amsterdam/ fac totum.

Reipub. Belgicæ 7 provinciæ.

Geldria, Hollandia, Zelandia, Ultrajectum, Frisia, Transsalania, Groninga.

Proverb. Hollandorum de familiis.

Vassenarios esse antiquissimos, Egmondanos ditissimos, Brederodios nobilissimos.

Conventus Ordinum foederat. Belgii, Hagæ-Comitis, vocatur De vergaderinge van Groot-mogende Heeren Staten van Hollandt ende West-vrieslandt. Delegati ab urbibus mitti soliti, sunt plerumque Consules, qvi bus additur utplurimum Scabinus, et Assessor jurisperitus, qvi Pensionarius dicitur. — Alius est Consensus Hagæ-Comitis, qvi ordinibus supremis absentibus, ordinaria negotia curat. In hoc unus Nobilis

urbiumqve delegati sedent, gaudetqve titulo, van de Ghecommitteerde Raden van de Heeren Staten van Holland en West-Friesland. Utriusqve consessus moderator est Pensionarius, Hollandiae Advocatus vocari solitus.

Ingens pauperum cura geritur in Hollandia. Nefas est cuiquam mendicare. qvidam tum in urbibus, tum in agris constituti sunt, qui arceant mendicantes, aut expellendo, aut ad laborem adigendo. — Orphanotrophia. in qvibus pueri puellæqve parentibus destitutæ non tantum educantur, sed et in legendo ac scribendo, et Religionis fundamentis instituuntur. Magistratus loci vocatur, Wees-Meesters. — Nosocomia, Gast-huysen/ ubi pauperes, qui morbo corripiuntur, militesqve, vulneribus confossi, cubare possunt, donec valetudini restituti fuerint. Medici certi publicis sumptibus aluntur. — Loemocomia, Pest-huysen/ pro pestilentia infectis. Sic prospectum iis qui lepra laborant; gaudent redditibus, qvibus se possunt sustentare, et tamen a prætereuntibus stipem rogan, cum persvasum vulgo sit, leprosos omnes mendicato pane vivere debere. — Carceres furiosorum et mente captorum. — Huys-sittende armen/ vel Huys-armen; liberaliter quoque sustentantur. — Amstelodamum amplius ter mille et qvingentas familias hebdomatim sustentat, inter quas vix 400 Hollandorum familiæ. omnibus his de frumento, butyro, caseo, et cespitibus etc: prospicitur.

Mercatura per fretum Herculeum ingens est. Naves onerariæ, mercaturæ exercendæ servientes, Straet-Baerders/ seqv. merces in Belgium deportant.

Pannos Cymatiles, qvos Cambellottos vocant, tergora bubalina, Gossypium Smyrnense, Sericum crudum Persicum, sericum præparatum Boloniense, Genuense, Venetum, Neapolitanum; Rassas Florentinas, peripetasmata Turcica, et Veneta, margaritas, corallia, vina Cretensia, vinum Arvisium (à Marvisia promontorio), Orizam, cumi-num Maltense, Cassiam, Tutiam, Struthionum ex Africa plumas etc:

Mercatura Gallica exercetur præcipue in locis, qvæ aut adjacent Oceano, aut non procul ab eo distant. Caletum, Rhomagum, Nantes, Burdegala, Rupella etc: ex his præcipua. Deferunt sal crudum, oleum, limones, crocum, castaneas, Glastum Cadomense, vitrum Normannicum et Burgundicum, Saponem Massiliensem etc: Vinorum varia

genera; vini sublimati, duplicitis, Nannetensis et Burdigalensis, copiam.

Ex Hispania adferunt, lanam, optimæ notæ, in Andalusia colligi solitam, ubertimqve ex ovibus regni Valentiaz proveniens. Vina varia, Sereze Secken/ Condaetse secken/ Peter Semyn Wijn/ Canari Wijn/ Condaetse Baster/ Wiin Eint/ Alecantse Wiin; syrupum Madriensem, oleum olivarum, Limones, Ficus, uvas passas.

Ex Portugallia, præcip. urbe ejus Ulyssippone, vinum, coccum, olivum, lanam, suber etc:

Ex Anglia; varios pannos. Ex Scotiâ, carbones fossiles, pelles ovium, canum, cunicularum etc: pannos densos et villosos, (Kirsahen), plumbum qvod vocatur potloodt. Ex Hibernia, pelles ovium et boum, adipem, mel etc:

In mercatura Orientali, advehunt frumentum, mel, ceram, argentum vivum, lanam Pomeranicam, picem Borussicam, Curlandicam, Stetinensem; Succinum Borussicum, lignum, qvod dicitur Overlandts Claphout/ asseres Borussicos et Pomeranicos, Pruysche en Pomersche Deelen/ Cerevisiam Dantiscanam, Joopen-bier/ Rostochiensem, Lubecensem etc:

In Mercatura Septentrionali.

Ex Norvegia, Tigna abietina, asseres, sparos, picem, cineres fossiles, ex qvibus lixivium coqvitur (pot-asche). Stocffiss; etc:

Ex Svecia, Æs præstantissimum, ferrum, chalybem, eqvos, boves, butyrum, cruda coria, etc:

Ex Grónlandia, Balænas, Walrusschen/ qvæ expetuntur propter adipem, unde liqvor oleosus colligitur saponi excoqvendo inserviens, qui vocatur Tran.

Mercatura Russica præcipue in urbe maritima Archangel ad mare album, exercetur. Ex Russia, Corium crudum varii generis, mel, ceram, adipem, Caviare (lactes piscis Sturionis, sale conditos), subinde frumentum.

De Mercatura per Rhenum et Mosam.

Colonia Agrippina, ad Rhenum posita, vinum Rhenanum mittit. — Basileâ, per Rhenum, magna papyri quantitas deportatur. item lapidum et tegularum vis ingens. — Cliviæ civitates per Rhenum acus celebratissimas, Cleeffshe naelden/ mittunt. — Universus tractus Colonensis, æstivo tempore cerasorum plurimum, totoqve anno juglandes

et nuces avellanas. — Leodium, et ager Leodiensis varia suppeditant per Mosam. lithantraces, vulgo carbones Leodienses, et Cerevisiam e spelta. — Aqvisgranum, urbs opificibus abundans, instrumenta ænea et cuprea toti terrarum orbi suppeditat; ergo etiam Belgio.

Mercatura per Viadrum, Albim, Visurgim, Amasum.

Hamburgo deferunt per Albim plurimas merces. Per Albim adfertur Hollandiæ, Sal fossile Luneburgense, asseres Magdeburgenses (Meyburgſe deelen) boves ex Holsatiâ, Stormaria, Dithmarsia et provinciis Daniæ. Serverstana cerevisia, Hamburgensis Cerevisia. plurimæ anserinæ Eiderstedianæ. — Per Visurgim, Bremâ adfertur hordeum tostum bonæ notæ, cerevisia Brunsvicensis, (Brunswicher Mom) Cerevisia vernacula. — Amasus, cui adjacet Embda, eqvos et boves Frisiae Orientalis (over Eemsche oſſen) Hollandiæ suppeditat, et qvicvid Westphalia, præcipue ager Monasteriensis et Osenbrugensis habet, copiosè offert: pernas fumo induratas, et ligna Architectonica.

Belgium foederatum et suas merces in alias regiones defert. Linum Flandricum, telas lineaſ (Camerigdoecf), lupulum Brabantinum etc:

Varii Opifices et opificia.

Pictores plurim. Hollandia habet, qvorum manus æternitati pinxit. varios qvoqve tintores; et ædium ac fenestrarum pictores, qvos Kladschilders vocant.

Passim obvia sunt instrumenta Musica, qvæ Klave-Cimbelen vocantur. Campanæ vocales, Glochen spel/ in Hollandia, prorsus admirandæ sunt.

Gaerbraders/ coqvi, qvibus emptas carnes Belgæ committunt, ut certo pretio assent.

Straten maeckers/ vias publicas curant ut sartæ tectæ sint.

Lootgieters/ seu pomp-maeckers/ qvi in fistulis sentinis servientibus, occupari solent.

Sweert-vegers. qvi gladios conficiunt. Hoofsmeden/ qvi eqvorum soleas conficiunt, semperqve existunt Mulo-Medici.

Figulina ars floret maximè Goudæ et Roterodami, elegantia vasorum testaceorum id testatur; non cedunt iis, qvæ Rhomago ex Gallia adferuntur.

Ars vitraria Amstelodami et Roterodami egregiè viget, velut in Insula Murano prope Venetias.

Encaustæ, glasen-Scrijvers/ qvì vitra pingunt.

Hekelaersters : carminatrices, qvæ linum a sordibus purgant.

Naves variae Hollandorum.

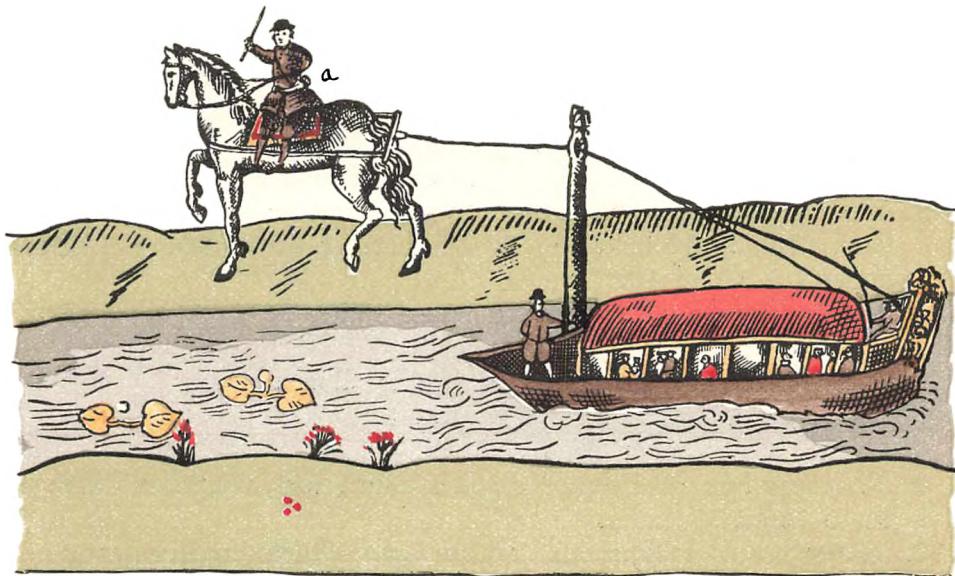
1. Naves onerariæ graves, Koopvaerders Schepen. ordinarie distingvuntur a 100 ad 150 lastas. Amplius qvàm ter mille qvotannis vela faciunt, in varias orbis partes.
2. Naves majores, Groote Schepen/ censemuntur à 300 ad 500 lastas.
3. Navigia actuaria, Booten. trium generum. — 1. Voort simpliciter à 120 ad 130 lastas. — 2. Vlie-voort a 50 ad 60. — 3. Dog-ge-voort à 30 ad 40.
4. Naves qvæ dicuntur Pinas. a 70 ad 100.
5. Dromades, Boijers. a 60 ad 70.
6. Naves piscatoriæ, Buysen/ pro captura harengorum.
7. Naves expeditæ, qvæ Jachten vocantur.
8. Naves, qvas vocant Pincken.
9. Naves qvibus advehuntur cespites bituminosi, vocantur Turfpotten. a 12 ad 20 lastas.
10. Waterschepen/ qvibus non tantum aqua dulcis in usum artis cerevisiariæ, sed etiam salsa in usum artis saliariæ adfertur.
11. Scaphæ, Eræck-schooter/ qvæ ob rivorum et fossarum frequentiam, eqvorum ministerio protrahuntur.

Naar Eræck-schooten gaar bort/ ringer en med en flocke.

12. Naviculæ, Slopkens/ expeditionibus bellicis inservientes.
13. Minores, Schouwen/ in deportandis, fimo, cespitibus, ruderibus.

a. Naar hesten skal byttis/ tuder drengen/ som sidder paa hesten/ i sit horn.

Schoorsteen vaegers. caminos purgant. agminatim ex Rhætia in Bel-gium venire qvotannis solent. :| de piber i en flöte. :|

Buylnis-lunden/ qvi omnigenas sordes, qvæ in domibus colliguntur, in certum locum suburbanum exportant.

Stille vaegers/ antiquitus Bernsteeckers (olim Belgis stercus Berne vocabatur) qvi purgant latrinas.

Wacckers op de tooren. in plerisque urbibus receptum usu, ut in tur-ri certa, unus alterve, cum noctu excubias agit, tubâ signum det, qva-que horâ nocturnâ.

Variæ volucres.

Ingens anatum silvestrium vis per omnes ferè provincias. Endt-vögels.

Sneppæ, longi rostri aves, delicatissimæ; primo autumno magnâ copiâ laqueis capiuntur. duum generum: sylvariæ et minores: illæ hout-sneppen/ nobiliores, hæ poel-sneppen.

Ingens Ciconiarum numerus. Øyevar.

Passeres copiosissimi. Lusciniæ, Mense Majo. Cornices, corvi, sturni, picæ, monedulae, hirundines etc:

Cygni in fossis urbium publico sumptu aluntur, et a Magistratu Vir spectabilis constitutus est, qvi eorum curam geret, vocatur Pluym Graeff.

Columbæ, æstimantur multis ob formæ et plumarum elegantiam.

Anseres domestici, gratiores habentur qvi ad amnem Lingam sunt nati.

Pisces var. et piscatura.

Balænas prope Grónlandiam capiunt, ex qvarum adipe liqvorem oleosum Traen excoqvunt, qvo Smegmatopæi utuntur in confiando smegmate, more Batavico.

Salmo, Salm/ copiosè ad ostium Mosæ capit; et in Lecca. Stapela Salmonum in Lecca captorum jam olim fuit pagus Lecker-Rerck.

Cyprini lati. Braesems. Angvillæ copiosissimæ. frustillatim sectæ et bacillis infixæ, assæqve, palingen vocantur. Leucisci. percæ; Aselli minores, Schelvissen (voris Koller) Aselli majores, Kabeliam/ Rhomboides, Scharren/ cancri marini, Sombri, Lingulacæ, Tongen; Garneylfen/ (reger) Cochleæ marinæ, ostrea copiosissima (ousters) Pisciculus, Zelandi Smelt vocant, invenitur sub arena post maris recessum, nec retibus ad eum capiendum opus, sed ligonibus.

Harengorum capture copiosissima est. Occupat per Hollandiam et Zelandiam amplius qvàm 20000 homines, si præter piscatores, qvi pisces capiunt, inspectores piscatus et confectores retium ac doliorum, computentur. Haleces, Enchusæ maximè, fumo durantur, vocanturqve Buckinghsh/ involutæqve stramine per omnes orbis partes distribuuntur.

Varii nautæ.

I. Navarchus, per excellentiam, Schipper. II. Navis rector, Stierman. III. Qvi in consilio nautico cum iis adhibetur. Hoogh botsman. IV. Proreta, qvi in prora navis omnia curat. Schieman. V. Qvi vada

explorat. Pyloot. VI. Naupegus, Schips-Timmermand. VII. Præfector tormentorum, Busch-schieter. VIII. Præfector penuario; Bottelier. IX. Coquus. X. In longinqua navigatione adjungi solet adjutor, seu socius, Belgis Maet. XI. Nautarum vulgus, Maet-troosen aut Boot-gesellen.

Tales nautæ sunt Buntens-landtsch-vaerders. Hi sunt Binnen-landtsch-vaerders. — Treck-schuyt-vaerders. Lichter luyden/ in scaphis lichters recipiunt merces ex majoribus navibus. vel homines ad majora navigia deferunt. — Blot-schuyten/ inserviunt deportandis vini, olei etc: doliis.

Qvadrupedia Animalia.

Lepores freqventissimi. Cuniculi innumeri, latitant in collibus arenaceis, Duynen vocatis, Gallicè Montagnes de Sable, in qvibus, aliàs sterilibus, sonchus seu lactuca leporina copiosè provenit. Sciuri Eec-horens; qvi in delitiis habentur, caveæ inclusi.

Fœderatae provinciae, sub primum ver, aliquot boum millia ex Hol-satia Jutiaque deportant. Incredibile qvanta pinguedo bobus his, ex lætiорibus Belgii pascuis, circa mensem Octobrem, fatalem plenisque, accessit.

Oves in Frisia, grandiores reliqvis; longiores qvoqve caudas habent.

Agricola Hollandiae, nautæ simul sunt. (som mand seer paa landet hos os/ høndernis vogne staa under skur/ saa seer mand der baade och skibe) In ædibus eorum nitide extuctis, et vini et cerevisiæ optimæ copia suppetit.

Ager paludosus subsidia foco suppeditat. ex terra glebae eruuntur, qvæ tesselatim divisæ, et deinde aut vento aut sole siccatae, focus inferuntur. Torffen vocantur. bitumine et sulphure constant; idem auxilium Hollandiae præstant, qvod lithanthraces Anglis, Leodiensibus etc: ustibiles hæ glebae vocantur aliàs cespites bituminosi. Fossores harum glebarum, Mense Aprili et Majo, maximè operam suam locant; qvi in Hollandiam venire solent ex pago celeberrimo Graven-moer/ vicinâqve Brabantia. hi enim præ cæteris expetuntur, qvod peculiaris reqviritur industria in glebis his eruendis.

Insecti genus in Hollandia, vocatur musca ephemeros, qvod unico saltem die appetit, et deinde avolat.

Bis rapas serunt in Hollandia, vernæ Napen/ autumnales Knollen vocantur; qvi oleum inde exprimunt, olyslagers.

Olitores, qvi pomaria curant, vocantur Boom gaerd-luyden/ sedulo attendunt arborum insitioni habentqve peculiares hortos, in qvibus tenuilla arbusta fovent, et convenienti transplantationi præparant.

Tiliæ, dispositæ longâ lineâ in urbibus et extra urbes.

Oxyacantha, Berberis torn/ extimas hortorum et pometorum oras ambit; vicarias partes sæpe obit sambucus.

Knol-hout/ genus ligni cuius ope cespites bituminosi accenduntur.

Inter flores, à Belgis maximè expetuntur caryophylli hortenses et tulipæ. Integros catalogos, templorum januis affixos, tuliparum vidi, secundum diversa nomina Belgica distinctarum. Unde tulipomania laborare dicuntur Belgæ. (nomen habent tulipæ a similitudine pilei Sclavonici, qvi Turcis Tulipant; vel ab antiquâ voce Belgicâ Eulpi : stolidus, vel Eulpisch/ ob tulipomaniam.

Dooden bidder vel Grueven bidder/ ostiatim propinqvos, vicinosqve ad defuncti exeqvias invitant. (ingen skole for liaget/ som her/ kisten/ af naagle deler slaged sammen/ giort sorte/ liget indlagt i en reen skorte/ foruden anden prydelse/ ringer med en liden floche/ dersom det er stor lig/ ringes med en stor floche fra formiddag til eftermiddag/ hver halfve time (ut, mortuo Gronovio, audivi).

Hondeslagers/ qvi strepentes in templo homines canesve latrantes abigunt, durante concione.

Fæminæ Belgicæ, hyemis tempore, arculos ligneos, prunis carentibus plenos, stov-potten/ in brachio suspensos, secum in templum deportant, qvibus pedes frigore læsos imponunt. Iisdem utuntur in de winckelen/ ubi nullis fornacibus utuntur. Cibum capiunt ante focum.

Smor-pot; olla in qva prunas cadentes cineribus tectas in diem sequentem, conservant. Water-pot : urinale.

Sputo non conspurcant pavimentum, sed in angulo qvodam hoc excernunt; qvando qvis domum ingreditur, ancilla in limine adest, et pedes calceosqve scopis deterget. Oscula frequentiss. dat is mar stof/ seggen sie.

Fæminæ rusticæ, ancillæ, aliæqve zonas ex argento habent (onder-riemen) a qvibus claves dependent (sluetel-riemen) annulos aureos, acus crinales, pendants d'oreilles, etc:

Hæstene kærner smør paa landet/ gaar omkring med en tingest och stamper/ saa de paa 2 timers tid kand faae en tonde smør.

Linfleder tois først i vand/ siden i kiernemelk. Flæderne fastis udi en dynge/ och en hæst gaar om och vrier dem torre.

Wesopio et Mudā aquam suam Amstelodamum deportat. Nulli in Hollandia Cyprini breves. Marsilius 2 tonnas cyprinis plenas ex Hol-satia Amstelodamum deferri curavit, sed pisces omnes mortui sunt.

: Paucæ apes in Hollandia, multæ in Geldria. :|

Variæ Cerevisiæ.

1. Bredaes-bier. 1 pincke 3 styf.
2. Wesoper-bier. Cerevisia non adeo fortis, sed svaviss. saporis, Vesopiat adfertur. 1 pincke 2 styf.
3. Dorts-Engelsf^e bier.
4. Roterodamer bier. pingvis et facculenta, Nephriticis saluberrimus potus.
5. Bergs bier. Svaviss. cerevis.
6. Spelte-bier.
7. Bottel-bier. paa bonden i boutellien ligger mange aromata. naar tolden tagis af/ springer øllet af med et stor puf/ som en pistols.
8. Mol/ øl brogged udi
Nimvegen/ meged tynd/ god til at

slacke tørsten om sommeren naar mand er heed/ brugis derfor til faaldskaal. Venditur Leidæ inde Witte Hart. 1 pincke en dubbelke.

9. Harlemer-Bier.

Leide-Bier.

10. Crons-Bier.

Witte-bier.

11. Bruyn-bier. meged rød.

12. Doite-bier. meged tynd øl/ som caevent, faaer en kande fuld for en doite.

13. Rhinsf^e brendwin. vocabatur dubbelt arndt.

14. Fransf^e-brendwiin. vocabatur lilien-water. qvia potus hic Regis diligeri caussâ, interdictus erat.

Varia fercula.

Warm-mors : grøn Søb-kaal.
mit sjælekene : smaa polse.

Candelfen. Warm Vin med Eggebloom och aromata udi.

Sute melcks sop. : melch och brød.

Candelfen mit bier : Eggessøb.

Bier en brodt. Øl och brød/ fkaaren och refved.

Karmelcts sop.

Reyst-bren. Risens-grød.

Sop mit reys/ pruymen/ rosinen etc:
Gebraden Endtvogel mit appelen.
Cooninen/ gebraden ossen vleis/ kalbe
vleis/ lamme vleis/ ganse vleis/ huner
vleis. Carnes assandas deferunt plerumque ad coquos, Gaerbraders/
ut certo pretio assent.

Schelvis. sodden heele. mit booter
en knollen.

Kabeliarw. skaaren i brede stycher.

: Carbouett : store flynder. :|

Snuck; mit en sure sop; van boor-
ter en azijn. :| Gicedder.

Dooren : Aborre.

: Pieterman. cum spina in dor-
so. :|

Sculle vel Scharren : flynder.

Karpes. Hollykruh. : sneyle.

Salm/ lax/ et pund koste 8 styf.

Buchling/ smaa stegte sild.

: Watervis/ som beceris ind paa
bordet i det vand de ere sodden udi.
de siger fisken skal svomme 3 gange.
1. i hafuet. siden i fedelen/ siden i
mafven med vin paa. :|

Braesems. Aal/ gebraden et fru-
stillatim secti hi pisces, palingen
vocantur. Krabben. Garneylken :|
reger.

Ouster. : osters. om affeten Klo-
cken 7 løber en paa gaden och raaber
med osters/ 100 for 3 mark.

Van eten seggen de Hollanders.
Edt wat het wel smagt en cact so dat
het wel gaet.

: Baggerne tuder i et horn om

morgenens naar brodet er warm. :|

Engsalaten/ ædis hver aften om
Sommeren.

Sale conspergitur, non saccha-
ro. Lactuca, in labris patinæ dis-
posita ova duriuscula, dracunculus
hortensis, spanæ lvg/ mentha
cattaria semper ferè additur, ut ca-
lore suo frigus reliqvarum tem-
peret.

Asparagi copiosiss. et knip for
5 grot.

Waffels/ ingenti copiâ vendun-
tur.

: Deventer Kuckis. Harlemse Ku-
ckis. :|

Appelstroiph : pandekage med eble
udi. undertiden gioris dend med flesk
udi/ eg/ krogsbeis : stichelbær.

Arm ritter. brød dypped i melk och
smor/ stegt/ med suker.

Kleyne pruymen Kuckis. Svidske
Kager.

Appel Kuckis/ baged i fit/ sidder
Kicerlinger allewegne med dem paa
gaden.

Kraut-kuckis. kager med grønne
urter udi/ ut Chærefolium. etc:
hvilked Sophia Henrich Mullers
kom och udi sine pandekager.

Witte brodts Kuchen. Krach-
ling koste en ortke.

Professor broodt : smaa brød/
(Canicke brød apud Danos. Zar-
wen broodt. Rocken brodt.

Carenthe Kuchen. Saffaran Ku-

cken. Biscunten : twebach. penning biscunten; en penning : en half døite. Haringe brodt. Suckere brodkis.

: Utrethse Heyligmackers. :

Knollen s. Rapen/ Sucker wortel/ Bitter-wortel/ Peper wortel (peber-rod) pastinackel/ Aerd-Ackers/ smager som Castanier/

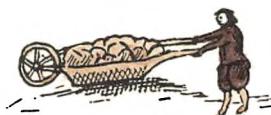
Edamer-Kees/ store runde och røde uden paa; Suite melcks Kees : sive stolter Kees :; Ku-kees s. Leydise Kees/ med danske commen/ neglicker etc: udi/ Zegel Kees : gronne/ med mosen af lamme sorte. : Sciedamse Kees met nagelen. :|

Aldskilligt som de raaber med paa gaderne i Lenden.

1. Halousters/ Halousters. En mand om afftenen klocken 7 raaber med dem.

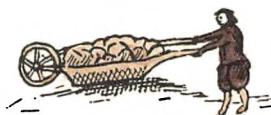

2. Lewende Schulle/ Lewende Scharre. : flynder.

3. Holickruh/ Holyckruh : Sneyle i en spand.

4. Rape Knolle/ stoppe Knolle/ sute mohe rape. en gaar med dem paa en hiywel baar.

5. Leckere Kuckis/ Lekere Kuckis; : peber kager/ som pigerne raaber med.

6. Leckere Limonen/ Leckere Apelsinen 1 vor en støifver.

7. Lewende Sckelvis/ Catwige Sckelvis : voris Koller/ Catwige dicuntur af et sted i hafvet hvor de fangis ofverflodig. en gaar med dem i en kurwe paa ryggen.

8. Sincke note/ Sincke note. : smaa nødder/ grote note s. ocker note : walnødder/ Brabandske note/ idem, der siges en skou i Brabant bestaaer af idel walnødder.

9. Knol hout/ Knol hout/ lignum quo cespites bituminosos accendunt.

item Geyckenhout. in dorso portant. |: Grof hout/ lang hout. :|

10. Leckere waffels/ succherde waffels.

11. Haringe brodt/ Haringe brodt.

12. Vorse Karmelck/ vorse Karmelck.

13. Cramerey/ Cramerey/ melck de dypper Biscoten udi.

|: Van bergomutten; dat is gelück en glaß vein in uw mundt. :|

14. Garneylken/ mit twe hornken/ festin vootken/ en lange startken/ en kleyne tierken.

|: 15. Apessine so vol als en ey. Englisch Buckling/ 4 vor en stoiver/ is dat niet stoiver. :|

Varii Ludi et Exercitia in Hollandia.

1. Klosbanen/ ludus sphærarum lignearum per annulum ferreum.

2. Novem pyramidales trunculi, globo majori decutiendi. Regelien.

3. Kolve mit en floot. Hiemis tempore, maximè in glacie, clavâ lignâ pilam ad certam metam propellunt.

4. Wapere mit en döite. Skrifver gaderne ofver med friid och sätter döiter der paa. En wapere er gjort af leer.

5. Een Huppel. Et tønde baand med ringe om/ som de tril-
der paa gaden.

6. Toike sprinck. Staarer och springer
ofver en snor.

7. Wippe op een planck.

8. Kneckeren.

9. Reyen op Sckase.

10. Lader sig skyde paa jisen af en bodsmand fra en by til en anden.

11. Nar-slitken. hyemis tempore, in glacie. De junge rupen. nar/ nar/
nar/ 3 buren op en far.

Krebs-gang fra Holland
til Dannemarck.

Anno 1672.

De Bher som jeg hafver beseet paa Rejsen fra Holland til København.

AMSTELODAMUM. Vidi in platea homunculum, glires albos flavosque caveæ inclusos, portantem. officium ejus, ut glires e domibus abigeret.

Amsterdam.

In navigio qvodam, hæc animalia vidi. 1. Bovem nigrum, in cuius latere manus humana excreverat. — 2. Rhinoceratem, udstopped. — 3. Lyncem. — 4. Ursum album, ex Grónlandia alatum. — 5. Animal Rachun dictum, non absimile catto Zivettæ.

Amstelodamo demum vale dixi, et navigio Harlingam tendenti me commisi. Socii itineris erant, Joh. Michaelius, Joh. Utrop/ Mons. Kariis/ Mons. Lindeman. pervenimus primo ad terram

Vlie-Landt. Ved dette land blefve Hollænderniss skibe brendt i dend sidste Vlii-Landt. orlog, af Engellænderne. Inde pervenimus

Enchupsen. Urbs nitida est, muris cincta. hic prandum sumpsimus Enchupsen. admodum lautum, in domo destillatoris.

Harlingen. Hoc loco, plurima calx conficitur variique lateres creman- Harlingen. tur. Uden for byen sees mangfoldige Tegel-vune/ och Tegel steene lagt paa hver andre. 1. Water Klincken/ smaa gule steene/ hvor med Amsterdams gader ere lagde; och de bygger deres fældere med. — 2. Moffer/ store røde steene. — 3. Hollandse Klincken. — Item. Mangfoldige 1000 sneyl-huse och conchylia, stabled oven paa Torve/ hvor af de brender falck.

FRANICKERA. Academia ejus non adeo incelebris.

Franicker.

Livarden. LEOARDIA. Urbs vallo munitissima.

Livarden.

Dochum. Pagus. siccus bitter-win/ ost/ Biscynten.

Dochum.

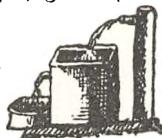
- Gribskirk.** **Gribskerck.** Pagus. sicut smor/ ost/ tvebach/ wiin.
- Grønningen.** **Grønningen.** Urbs, inter Europæ munitissimas habetur. Siges at være fortificered af dend samme som har fortificered Hamborg. En hærlig Com-mendant der udi; Rabenhaupt. deylige træer/ och lyst-hafuer omkring wolde-ne. Rand settis i vand paa dend ene side.
- Nievestants.** **Nievestants.** Egreg. munitus locus est. ab altero latere visitur Oude ſtanze. Inde [in] cymbâ trajecimus fluvium Ems Rivier/ circa cuius la-bra herba sagittalis copiosissimè crescebat, et pervenimus Liram.
- Lire.** **Lire.** Urbs est admodum amoena.
- Detheren.** **Detheren.** Pagus ingens Frisiæ Orientalis.
- Halgaster-skantze.** **Halgaster-skants.** Dividit Frisiam Orientalem ab Oldenburgo.
- Oldenborg.** **Oldenborg.** Munita Civitas; vidi in Arce ejus, cornu venatorium ex raro metallo confectum, qvod in culina asservatur. Der Førsten af Oldenborg/ Ottho, Ao 939 post natum Christum, kom af jact/ meged tørstig/ kom en pige med dette horn/ fuld af en liqvore, och bad hannem dricke; men der hand ei vilde/ strax forsuantis hun; men hornet tog hand och kaste bag ofver sine skuldre/ saa at dend liqvor som var der udi/ falt ud/ och alle haarene paa hesten gich af/ men gaf en glants efter sig. (forsan ∇ fuit) Metallet som hornet er af/ er ringere end guld och bedre end solf. Seer ud som Sølf forgylt. Staer adskillige smaa billeder der paa/ Paulus et Petrus concionantes, Virgo Maria etc: meged kunstig giord.
- Blerhusen.** **Blerhusen.** Diversorium amoenum, som et lidet Lyst-huus.
- Delmenhorst.** **Delmenhorst.** En føftning saa god som Ringsted. udi logementet, som var til Borgemesters/ bandt pigerne/ som sad och heglede/ hør om vore fodder. vi gaf til Ransonering 14 skill.
- Bremen.** **Bremen.** Urbs ingens et munita. (besøgte om formiddagen Monsieur Feiga med Lindeman/ tractered os med bitter-vin. Samme tid kom Fürsten af Meckelborg der igjennem med 700 mand/ til at assistere Frantsosen. Ald borgerfåbet var i gewehr. I voris Logement, sang naagle Saxiske bønder saa deylig en Music, som jeg aldrig hafver hørt (flønnere.) Adjacet fluvio Weser, ubi salmones, lampetræ etc: delicati saporis capiuntur.

Curiam lustravi, ubi costa Cete ingentis pendet. Sub cella Curiae bibi vinum Mosellanum, saporis acidiusculi, infuso saccharo, gratiss. Dolia vidi monstrosa magnitudinis.

Hamburg. Civitas [*duplici vallo*] munitissima. Mit logement var in Hamburg. de Bremer Herberg in de Bursla. fandt samme steds for mig/ 2 Messieurs Bannere och Monsieur Stampe. Sammetid var Marched her i byen. Var ofte paa Marionett huset at see Policinello agere. Saae strax ved samme huus. En Löwe. Et Tiger-dyr; Et Indianer pind svuin. Om aftenen efter maaltid kom ofte instrumentister och lekte for os paa trumpet marin. Her i byen/ fach jeg bref fra København at jeg skulle reyse hem til mit fæderne-land; var i compagni med Messieurs Bannere/ Monsieur Stampe/ Mons. Mule.

Itzehoe. Mange wand møller uden for byen. Alle ny huse/ thi dend var Itzehoe. brendt af i Svenskens tid.

Rensborg. Neged hærlig fortificered af Rusio. byen i sig self giort større Rensborg. end tilforn.

Flensborg. Unicā plateā longissimā constat. (Skon pom-pe wand uden for dørrene.) Flensborg.

Hadersleb. Urbs parvula. Templum perlustravi; organum pneumaticum habet non inelegans. Hadersleb.

Variæ insulæ mihi visæ in mari Balthico inter Holsatiæ et Assens.

1. Arøe. en landsby der paa. — 2. Linderom/ skouen der bag ved/ kaldes Bredtnis skou; ingen byer der paa. — 3. Små-Holm. — 4. Bast-holm/ fuld af røtter och muus/ hører begge 2 til Fyen. — 5. Bog-Øe. 16 halfve gaarde der paa och naagle fisker-huse. — 6. Ivernæs. — 7. Helenæs/ olim fuld af refue och harer/ nu forskut. — 8. Synder by-backe.

Assens. En lidet by udi Fyen. i logement hos Postmesteren som tilforn hafde væred en Lackeye. fach synbo-grød om aftenen. de siger naar synboen/ gaar forbi en ager med boghvede/ rocker hand med hagen. ligesom lollicker/ forbi en ager med erter/ slicher sig om munden. Assens.

Flemløse. En landsby. Natus hic Petrus Flemlosius, Astronomus, qvi Flemlose.

astronomiam Danicam edidit. item. D. Thomas Bangius; Theologiæ Professor Hafniensis. laae i logement hos Preæsten H. Jacob Madsøn/ och hans kone/ Kirsten Mads daatter/ begge 2 fiine och discrete folck. trac- tered mig magnific, 4 eller 5 dage jeg laae hos dennem.

Paa Kirkegaarden ligger en stor steen fuld med Rune bogstauer/ som D. Thomas Bangius, Theol. Prof. p. in Acad. Hafn. hafuer udlagd och forklared saaledis:

**‡PT RNNRHY TKTJ NTJL HJLL HJLL AYH-
YI HATN RNNM‡ PTIL YH*‡ YALPI.**

Eft Rulfs doter stein sati Isuasnur ug Gulgti satu Runin estir Fuhir Fadir.

In memoriam filiae Rolvonis lapidem hunc posuit Isuasnur et Guthi Runas posuit Fuhiro Patri.

Denne steen paa Flemløse Kirkegaard hafuer St. H. Thomas Mansøn/ Sogneprest/ der et got føre var om winteren/ ved bøndernis hielp ladet for- flytte paa en stor slæde fra en hoi som ligger paa dend indgårdede mark tvert ofver for Lammemose/ paa Flemløse Kirkegaard.

Kirke-døren paa Flemløse Kirke/ meged konstig med jern beslaged. Smid- dens Karl gjorde dend/ imidlertid hand self var reyst af by/ der hand kom hem/ slog hand sin svend ihiel/ thi hand desperered om at giøre dend saa god. dend er giord i Slangers figurer. En Herremand ved navn Axel-orm lod denne Kirke-dør fuld-færdige.

En støel i Kirken sees/ hvor paa farven er gandske afflit paa det ene sted/ hvor D. Thomæ Bangii fader hver aften gjorde sine bønner.

Øvben ofver døren i Flemløse præste gaard/ staar dette udgraved i træ.

1656 d. 10 junij tog ilden ofver-haand.

1658 d. 30 januar. kom fiendens armee an.

1663. d. 14 Martii var Gud os saa god
at vi dette huus oprense loed.

Reyoste imidlertid allevegne om i Fyen. kom til

Hørby. Hørby. En landsby. Udi Kirken sees Anders Bilde's begraafelse/ med 6 af hans børn. ere hengd 5 faner ofver hannem. 1. Staar saaledis skrefved paa dend første. Anders Bilde død 1657 i Fridericia der dend blef med storm indtaget d. 9 Novemb. — 2. En blod fane. — 3. En lig-fane. — 4. 2 smaa

faner. — Strax der ved/ henger en fane ofuer Henrich Bilde/ hans son/ som blef stuked ihiel i Fyen/ der hand gich for haanden med en cornet, Hans West. — H. Anders Eschilsons i Ackerup/ Epitaphium, præstis sam- mested i 55 aar/ hans gandske alder 83/ berømmelig for forfarenhed in medicina, i synderlighed af et remedio contra epilepsiam.

Hellenis. Et land/ 1 miil i sin circumferents, fordum fuld af resve och harer. Saa paa reyzen der hen 1. Frederichs Gafue/ de Banneris Herre- gaard/ (qvia à Frid. III donat. olim Hagenskou) ligger deylig i en skou. — 2. En bæck torred bort som før var fuld af vand. der blef engang hør rydded der udi/ och en deel bortstaaled fra en qvinde/ som loed linse der effter/ och der ofver satte bæcken i bande/ strax gich alld vandet af becken. — 3. Helle- nis Capel, halfanden miil fra Flemlse. — 4. Gammel-ouen. En stor kippe/ i synderlig fordum/ nu meged bort-skylt af vandet som ofste gaaer ofver. dend staer baade i so-kortet och land-kortet. — 5. En sted fuld af steene/ som vandet ofste gaaer ofver/ kaldis Lang-Øer. H. Hans Jepson/ præst/ druchnede Lang-Øer. der med 2 personer.

Naar der kommer naagle fremmede paa dette land/ siger indbyggerne; kone lille/ tag en reen serck paa i dag/ der kommer folck fra oppen-land i: fra dend anden side af landet.

Notabilia i Bog-herred udi Fyen/ communicered mig af
H. Jacob i Flemlse.

Ørsted/ dict. ab Øer eller sand/ Kircken er opbygt S. Jørgen til øre. — Tanderup. Siges af tang som Kircken først hafver væred tact med. — So- by. af Sørne. — Eurup. af Eure/ som først bygte dend. — Scydebierg qs: Skjult ab bierge. — Orte/ siges saa som en berømmelig ort/ effterdi Kircken er opbygt St. Nicolao til øre; och hafver været der actet for en hellig ort. — Sand-Åger/ saa som op-øst med Sand. — Haarby/ af aaer der ere i byen/ qs: Her ere aaer. — Hellenis/ hafver sit nafn af en kæmpe Helle Haagen som landet af andre kæmper har vundet/ hvilken och har bygt Hagen-skou.

Undertiden red jeg ud i marchen med H. Jacob/ undertiden legte dam och forkering med hannem/ undertiden saae hvorledis hand omgickes med sine bier. naar de swermede/ kimte hand paa et becken/ och fast jord iblant dem/ saa blefve de stille och fløie iche bort. naar naagle blifver stukched af dem/ sinor de rendesteens skarn paa steden/ eller suur jord.

Om morgenen/ och for maaltid/ drach vi altiid brendviin med Enkian udi.
Siden reyste fra Flemlse/ kom til

Odense. OTTHINIUM. Var marcked sammetid udi byen. besaae S. Enuds Kircke. Visitur hic, Margrete Scougaard til Sandermus gaard/ ud-huggen i muren/ forдум gandske forgylt/ men nu ofver sverted efter Christiani Qvarti befalning. — Ved døren af Choret staar 2 Cherubim med draged sverd. Ved Alteret/ Moses och Aron i fuld positur. Ved siden af Choret/ Johannis Michaëlii, Episcopi Fionensis epitaphium. Ved dend anden side M. Jacob Madsons/ min far faders faders/ Biscops i Fyen/ begraafvelse. — De gamle Mulers begraafvælser/ som forдум vare Adel. — En smuck funt. tralle wercket der omkring/ gaf Bodelen/ koste 200 Rixdaler.

Graabrodre-Kircke. (graabrodre i: muncke) seer meged lig en Muncke-Kircke. — Alteret/ meged kunstig udgraved och forgylt; ligesom Roestilds. En Meester siges at hafve giord dem begge. — Konning Hansis Beograafvælse. Hand ligger under en stor steen lige for alteret. Hand med hans dronning och son Christiern/ sees udhuggen i muren. Frants/ en af hans sonner/ er och udhuggen i muren. — Et Crucifix ofver Alter taflen; mit i saaret/ sad i

gamle dage en diamant af en næctig størrelse/ naar soelen skinnedne paa dend/ lod dend sig meged tilsynne/ en frue siges at hafve gived dend.

Klosteret/ Graabrodre/ sees der omkring Kircken med sin omgang.

Jeg logered til Organistens. En Thysker. — Besøgte D. Christianum Luja, Medicum insignem, traktered mig med Aqva vit, discurred om Medicina. — Besøgte D. Christopher Baldslow/ Medicum Otthiniensem; traktered mig med Rinskevin. siden kom M. Jørgen Bertelson/ Eloquentiae Prof.

Nyborg. Hørborre. En lidet næt by/ spon fortificered. Om Søndagen var en brud i Kirken til Høimesse/ blæste i trometer paa gaden/ kunde med Klockerne/ spon Music udi Kirken/ predicked M. Hans Mule. jeg stoed paa Orgelwerchet. In templo visitur Olicheri Rosencrantzii et Joh. Frisii Epitaphium.

Mit logement var paa en stor Sal lige for stranden. var 8 dage i Nyborre. imidler tid kom en Capiteyn her igennem/ som loed sine stæge bestiche med

hvide-løg. Kom ochsaa Unge Henrich Muller och Constanze fra Hamborg.

Reyste fra Nyborg/ och kom ofver Belt/ i en stor himmel storm/ til

Mare Balthi-
cum.

Kaarg=Øer. Straæ der fra til

Kaats=ør.

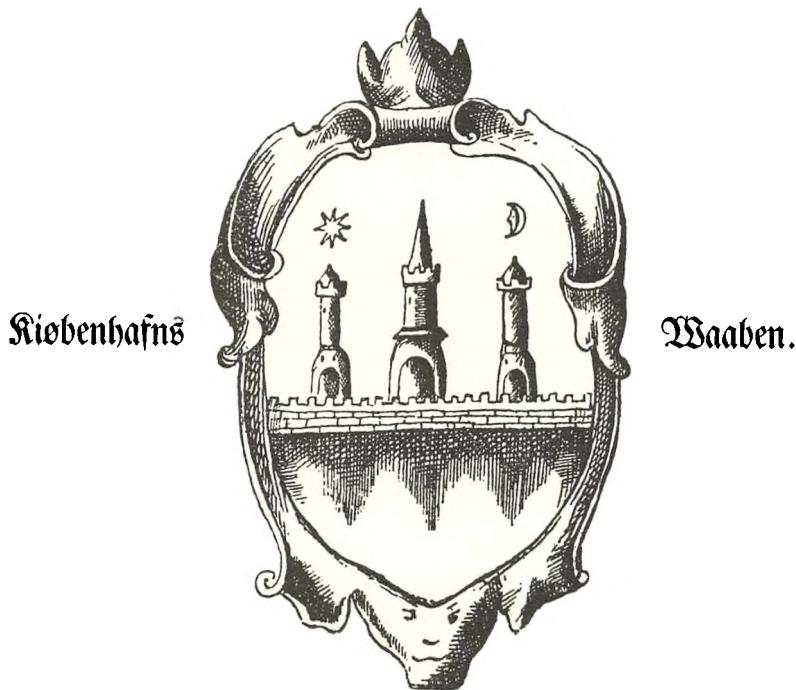
Slagelse. Klochen 7 om morgenen besøgte jeg Chirstine From/ lefvered mig et bref til M. Peder Foss/ som da var i København. Slagelse.

Ringsted. Besaa Kirken; Kongernis och dronningers begravvelser. Erich Ringsted. Glippings/ dronning Dagmars/ dronning Ingeborris [etc.] Bengerds; Waldemari 1. et filiæ ejus Regitze; Waldemari Seyer; Filiæ Alphonsi Regis Portugalliaæ; Regis Sveciæ Byrge etc:

Roesckild. Eich lidet vinsøb om afftenen/ hafde ont i min mafve. Reyste Roeskild. der fra om Morgenens Klochen 6 kom til København Klochen 11/ och fuldended saa denne rense.

HAFNIA.
METROPOLIS DANÆ.
SITA IN INSULA SEDLANDIA

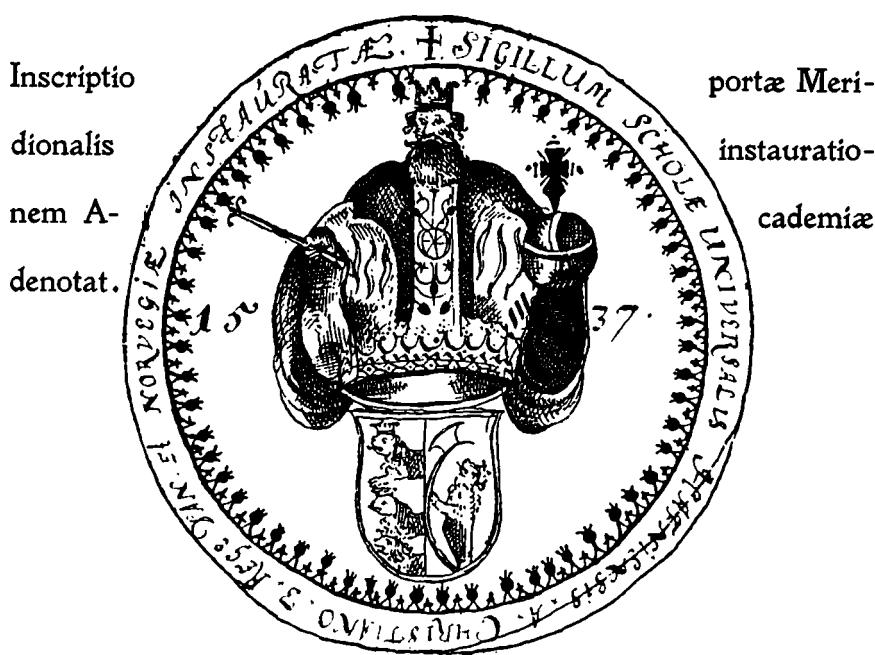

Koppenhagen Germanis, Kiøbenhavn Danis, qs: Kiøhmandg hafn/ à portu insigni et statione carinis fidâ. Latinis PORTUA, Saxonii Grammatico URBS ABSALONICA, ab Absalone Roescildensium Episcopo, et postea Lundensium Archi Episcopo, qui tempore Walde-mari I. arcem hoc loco condidit, qvam vocavit Arel-vaald vel Arel-huus. Antea casis piscatoriis constabat. Ex casulis his surgentia incunabula Roescildensium Episcoporum jurisdictione curabantur. Rex Christophorus Bavarus eam ex Episcopali, in Regum potestatem traduxit; postea sub Regibus ex prosapiâ Oldenburgica oriundis ingens nacta est incrementum.

TEMPLUM DIVÆ VIRGINIS VEL S. MARIAE, CATHEDRALE

Olim Canonicorum monasterium fuit. qvater incendio conflagravit, qvod liqvet ex inscriptione portæ Septentrionalis.

Epitaphia in hoc templo cernuntur, operis et artificii majestate insignia.

In Choro.

D. Joh. Pauli Resenii, Cimbri, Episcop. Sedland. insignis.

Christophori Walchendorpii de Glorup/ Aulæ Magistri, Benefici Musarum Patroni.

Otthonis Rud/ Frider. II. Archithalassi.

D. Ioh. Joh. Resenii, Sedlandiæ Episcopi.

Laurentii Martini Scavenii, Episcopi Sedlandiæ.

Caspari Bartholini Malmog. Theolog. Med. et Philosoph. Doct. in Acad. Hafn. Viri Celeberrimi.

D. Petri Jani Winstrup/ Episcop. Sedlandiæ.

D. Caspari Erasm. Brochmanni; Episcopi Sedlandiæ Celeberrimi. Lapis ejus sepulcralis laminâ ex ære tincto obductus est.

Joh. Friis de Hesselager/ Frid. I. Vice-Cancellarii, Christ. III. et
Frid. II. Cancellarii prudentiss.

Christiani Friis de Borreby; Cancellarii Fideliss.

Christiani Thomæ Seested/ Cancellarii magni.

Joh. Erasm. Brochmand/ Theol. et Philos. Prof. P.

Extra Chorum.

D. Thomæ Bangii, Theol. Profess. Hafn.

Andreæ Lymvici, Med. Prof. Cimbri.

Jacobi Matthiæ Arhusiensis. Theol. lingv. lat. græc. Hebr. Profess.

D. Petri Capitanei, Zeland. Middelburgensis Medici.

Christiani Longomontani; Mathematici.

Joh. Machabæi Alpinæ. ex nobili Macalpinorum familia oriundi
in Scotia.

D. Petr. Joh. Winstrupii, Episcop. Sedlandiæ.

D. Cunradi Aslaci. Theol. Profess.

Severini Petræi Calundani. Prof. Hafn.

M. Canuti Bieschii.

Axelii Urop/ Præfecti belli, monumentum ex alabastro superbissi-
mum. Ipse excisus cernitur e lapide alabastrite, instar Regum in tem-
plo Roescildensi.

D. Joh. Svaningii, Archi-Episcopi Sedlandiæ.

D. Petri Resenii, J. U. Doct. Profess. et Consulis Hafniens.

In Media Templi Parte.

Joh. Francisc. Ripensis. Medici; Poëtæ et Musici.

Nic. Petræi. Theol. et Philosophi.

Georgii Podebusch/ Dn. de Kragerup.

Claudii Plumii, J. U. Doct. in Acad. Hafn. celeberrimi.

In Altera Templi parte.

Joh. Mulenii, Communitatis Hafn. Oeconomí.

Ahasueri Payne/ Chymici insignis.

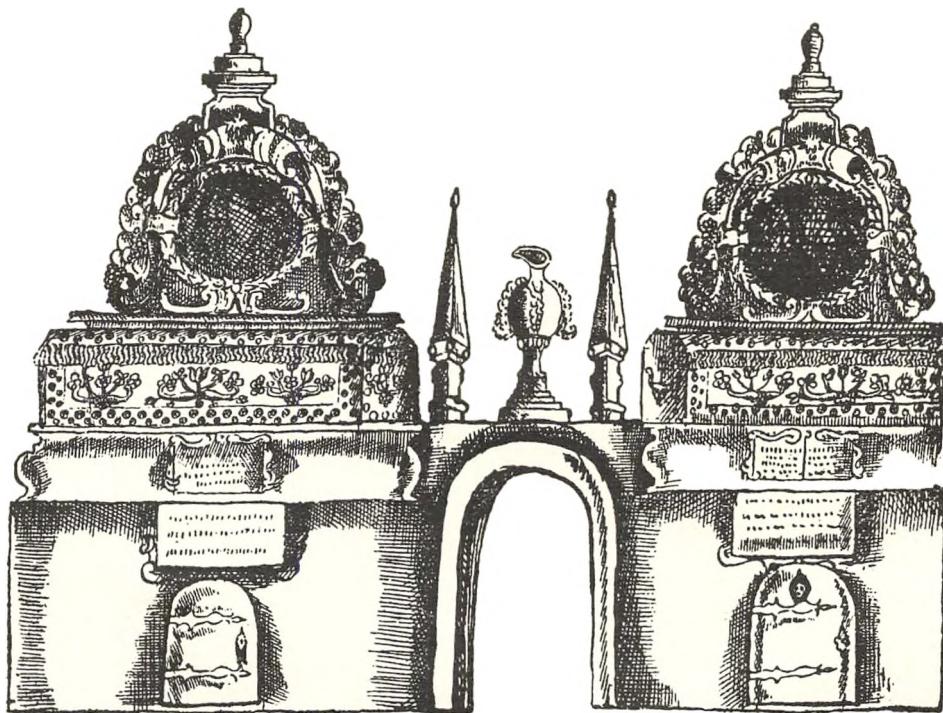
N. B. Epitaphium studiosi Norvagici, som en bonde i Norge hafver staared ud med en Knif.

In tertia Templi parte.

Epitaphium Chymici incomparabilis, Petri Severini Ripensis, Archiatri 2 Regum.

In Sacelli Rochi (Rochi Capells) tempore Johannis Regis Daniæ ædificati Prima Parte.

Epitaphia Erasmi Vindingii et Thomæ Bartholini, operis et artificii majestate superba, prætereuntium oculos in se convertunt.

In Monumento Er. Vindingii, lapidi insculpta, hæc leguntur.

Qvid funeris ambitus iste	Nisi qvod revirescere tabo
Et Honor datus ossibus orbis?	Dilapsa cadavera certum:
Qvid concamerata Sepulchra	Et reddere corpora luci
Et pervia lumini et auris?	Adaperta sepulchra necesse est,
Qvid janua, qvid Simulacra	Qvo mox rediviva receptis
Vivos imitantia vultus?	Animis rapiantur in auras
Incisaqve Carmine saxe	Superaqve in sede locata
Et sparsa virentibus herbis	Referant de morte triumphum.

In Monumento Th. Bartolini.

Pingantur qvanquam sacrato in marmore formæ
 Et signent titulos aurea vela novos
 Omnia fluxa tamen, jubeat nisi gratia Christi
 Æthereis scribi nomina nostra locis.

Inter duas has D. Thomæ Bartolini et M. Erasmi Vindingii inscriptiones, arcui, qvi summum utriusqve sepulcri murum jungit, hoc Elegiacum inscriptum est.

Qvos amor in terris sincero fædere junxit,
 Mors ubi disjunget, juncta sepulcra tegent.

Epitaphium Nobilis Viri, Georgii Rosengard.

In Sacelli Rochi altera Parte.

Epitaphia,

D. Olai Wormii, Medici inclyti.

D. Thomæ Finckii, Phil. et Med. summi. dum vixit, Patris, Avi,
 Abavi, Atavi. 96 annos nati.

Johannis Pratensis. nat. Arhus. Cimbrorum. Medici.

In hac Sacelli Rochi parte
 Est Baptisterium, ab Erasmo Vindingio egregiè renovatum.

In Choro

Paa Gulvet/ staaer en stor Messing stage hvor paa kand sættis 5 store
 Vor liys; blef tagen udi Calmar.

In templo hoc coronati sunt Reges Daniæ et Norvegiæ. Rector Magnificus Academiæ, Die Jovis post Dominic. Trinit. creatus. Promotio in gradum Doctoris facta, non sine insigni pompa.

Visitur Bibliotheca Franciscana, qvam Franciscus Wilhelmi Telenarius et Canonicus Lundensis studiosis Hafniensibus dedit.

PASTORES TEMPLI B. MARIAE A TEMPORE REFORMATIONIS

1. Magister Georgius Jani Sadolinus, concionator Wiburgensis, primus Pastor D. Virginis. postea Episcopus Otthoniensis.	10. M. Nicolaus Claudii Sinningius, Episcopus Asloensis.
2. M. Olaus Chrysostomus. primum Lector Malmogiensis, inde Pastor D. Virg. mox Professor lingvæ Hebrææ et Theol. in Acad. Hafn. tandem Episcopus Alburgensis.	11. M. Petrus Schelderupius; Episcopus Ni-drosiensis.
3. M. Nic. Palladius Ripensis.	12. M. Jacobus Hasebardus.
4. M. Nicol. Caspari Wiburgensis.	13. M. Janus Dionysii Jersinus, tandem Episcopus Ripensis.
5. M. Tycho Asmundius.	14. M. Johannes Burchardi, Episcopus Ri-pensis.
6. M. Joh. Thomæus, Theolog. Baccalaureus.	15. M. Nicolaus Pauli Scandorpius ex Pastore Eccles. Alburgensis.
7. M. Erasm. Catholmius.	16. M. Vickmannus Jacobi Hasebardus, Episcopus Wiburgens.
8. M. Desiderius Fossius.	17. M. Olaus Vindius.
9. M. Christiernus Jani, Concionator Aulicus A. 1602.	18. M. Ericus Olaï Tormius. ex Professore Acad. Hafn.
	19. M. Jacobus Faber.

Templum hoc Organistam habet eximium, David Bernhard Meder/ non in sua saltem, sed aliis qvoqve artibus, Roscium.

Ædituus hujus templi, Petrus Simonis, et Vesillo Mads Grafver/ celebres qvoqve sunt. Ædituus cursu celerrimo corporisqve agilitate, Vesillo ingenii acumine, incomparabilis.

Turris fastigium seu culmen altissimum est, erigi curavit Rex augustissimus Christ. 4, Ao. 1606, In tecto operiendo consumptæ sunt cupri 96 libræ nauticæ. Opus ligneum 100, pertica ferrea 14 ulnarum Sedlandicarum altitudine assurgit.

Campanæ hujus turris sunt 6. — 1. Kongens Klocke. af saa stattelig och reen lyyd som naagen Klocke udi Europa. i dends circumferents læsis dette. Konning Friderich den anden gaf Borgemester och Raad her i København denne Klocke. Kongens Klocke er mit nafn/ Kongen til øre och byen til

gafn. — 2. Frimands Klocken. eller store gryns-Kloche. En qvinde som solte gryns/ och hafde forbrudt sit lif/ siges at hafve gifved dend. — 3. Vact-Klocken. Af hærlig reen lind. — 4. Tolf-Klocken/ som Affinis Honoratiss. Er. Vindingius loed støbe. — 5. En anden mindre. — 6. Vincken. Minima.

In minori turri sunt 3 campanæ. vocantur de 3 børne-klocker. dend største ringer Klocken 4/ 5/ 6/ 7 om formiddagen och Klocken 3 om efftermiddagen/ dend anden/ Klocken 10 och 5 naar Studenterne gaaer i Closteret. dend mindste/ ringer til skrifte.

TEMPLUM S. SPIRITUS, VEL SANCTORUM HOSPITUM

Vocatur H. Geistis Kirke; rectius hellig giesters Kirke/ efftersom det først var et Hospital/ och de fattige der inde kaldtis sancti hospites eller hellige giæster.

Epitaphia præcipua hujus templi.

Otthonis Brahe Dn. de Elwīd.

Canuti Urne Dn. de Alasmarch.

Marci Hes/ Consulis Hafniensis.

Lagonis Broch Dn. de Wemmetofft.

Petri Francisci Ripensis.

M. Petri Petreii Hiennii.

Joh. Nansenii. Præsidis Hafniensis.

Petri Lassonii, j. u. Licentiati.

Extra portam septentrionalem templi, exstructum est conditorium illustriss. Herois Petri de Griffenfeld.

PASTORES TEMPLI A TEMPORE REFORMATIONIS

1. M. Georgius, postea Episcopus Fionensis.	6. Dn. Janus Matthiæ.
2. M. Andreas ex Pastore Eccles. S. Petri Hafn. post Episcopus Opsloensis.	7. M. Petrus Duus.
3. M. Georgius.	8. M. Nicolaus Sommerus.
4. Doctor Janus Syningius, simul Prof. in Acad. Hafn.	9. Dn. Jacobus Jani Vibergius.
5. M. Nic. Hemmingius, simul Prof. in Acad. Hafn.	10. M. Nicolaus Hvid/ post Scanæ super- intendens.
	11. M. Petrus Winstrupius, post Episcopus Arhusiensis.

12. M. Andreas Døl.	nienensis. post Pastor B. Virg. post Con-
13. M. Jonas Jacobi Venusinus, post Prof.	cionator Aulicus.
Hafniensis.	
14. M. Johannes Bangius.	18. Dn. Ericus Monradus.
15. M. Petrus Sture.	19. M. Andreas Johannis.
16. M. Petrus Petri Hiænus.	20. M. Nicolaus Envaldi Randulf / post Epi-
17. M. Olaus Wind / ex Rect. Schol. Haf-	scopus Bergensis.
	21. M. Esaias Gleischer.

In Turri hujus templi sunt campanæ Musicæ XIX, Sangwerch/ Glockenspiel/ qvas Henricus Vestring fecit Campis 1647 1648, 1649. Leeger hver time och hver halfve time et vers af en Walme førend Klocken slager. om afftenen leegis der lig Walmer der paa/ naar lig begrafves.

TEMPLUM S. NICOLAI

Præcipua hujus Templi Epitaphia, sunt
 Sostratæ Fuiren/ Uxorii Cornelii Lercke.
 Michaelis Wibæi, Consulis Hafniensis.
 Dn. Matthiæ Michaelii, et Jacobi Severini Glud/ Ecclesiæ Ministrorum.
 M. Johannis Petri Winstrupii, Eccles. hujus Pastoris.
 Henrici Fuirenii, et Georgii Fuirenii, Medicorum.

Organum Musicum pneumaticum hujus templi egregium est. Organista ipse nulli in Europa secundus. foruden de ordinaire Dage/ leger hand der paa/ om sommeren/ mandag/ onsdag/ friddag fra Klocken 4 til 5/ meget kunstige styrker/ hvilket baade fremmede och indvæanerne selv/ som samme tid spadserer i Kirken/ med forlystelse hører. om winteren fra 3 til 4/ lønnis derfor af Borger-skabet.

PASTORES TEMPLI S. NICOLAI A TEMPORE REFORMATIONIS

1. M. Johannes Tausanus Birkindius, post	6. M. Jacobus Nicolai.
Episcopus Ripensis.	7. M. Andreas Johannes Mariagrius.
2. M. Christianus Morsianus.	8. M. Albertus Johannis Albertius.
3. M. Laurentius Nicolai Ripensis Theol.	9. M. Joannes Ægidii Ripensis. post Epis-
Baccalaureus.	copus Arhusiensis.
4. M. Franciscus Bierrig Ripensis.	10. M. Isaacus Grønbeccius. post Episcopus
5. M. Johannes Winstrupius.	Nidrosiensis.

11. M. Johannes Canuti Veilensis. post Episcopus Fionensis.	16. M. Laurentius Martini Scavenius.
12. M. Olaus Coccitus Bergensis.	17. M. Janus Petri Scelderupius. post Episcopus Bergens.
13. M. Matthias Jani Medelfardensis.	18. M. Johannes Envaldi Brochmannus.
14. M. Andreas Christiani Aroensis ex Concionatore Arcis Hafniensis.	19. M. Michael Henrici. ex Concionatore Arcis Hafniens.
15. M. Thomas Cunradi Vagnerus.	

Turris fastigium magnis inauratis globis fulget. In turri campana est, vastæ magnitudinibus.

TEMPLUM TRINITATIS

Anno 1656 inauguratum est, die Dominicâ Trinitatis.

Epitaphia visuntur.

Theodori Fuiren.

Johan. Meckelborg; Matthiæ fil.

Zachariæ Lundii.

Organum Musicum hujus templi, magnitudine insigni, sonique gravitate, omnibus palmarum præripit.

PASTORES HUJUS TEMPLI, SUNT

M. Janus Justini Montanus, rarum pietatis doctrinæque exemplar.

Dn. Paulus Andreæ Holmius, olim studiorum meorum Coryphæus.

In vastissimo supra Templum hoc loco, erecta est Bibliotheca instructissima Universitatis publ. ingenti librorum supellectile, operisque nitore et magnificentia celebris.

Bibliotheca ♂, D. Caspari Erasm. Brochmanni, D. Henrici Fuiren/ Johannis Mullenii. In capsis librorum varia Emblemata danici et latini idiomatis visuntur; insigni acumine expressa.

Pluteus versatilis artificiosissimus in hac Bibliotheca exstat, quem Ottho Et Dn. de Nes. summâ artis solertia adornandum curavit.

Bibliothecarius p. t. est Avunculus honoratiss. Thomas Bartolinus, Med. Prof. Honorarius. Vice-Bibliothecarius, Cosmus Borneman. J. U. Doctor.

Templo huic adjuncta est Turris, Observationibus Astronomicis de-

stinata. vocatur turris rotunda, det Runde taarn/ Uraniburgum, seu Stellæburgum Hafniense; qvod Rex Augustiss. Christianus Quartus consulto Christiano Longomontano, Tychonis Brahe Discipulo, exstruere curavit. Turris alta est pedes centum supra qvinqvaginta, cuius area, qvæ in summo circularis est, diametro pedum 60 est. Internius illi circumstructa cochlea ejus amplitudinis lenisqve adeo acclivitatis ut curru ad ipsam usqve aream summam ascendi possit. Cancelli ferrei in suprema ejus circumferentia, artificiosissimè elaborati sunt. Liber ex hac turri Horizon undiqvaqve conspicitur; Globus cælestis ingens, variaqve instrumenta Astronomica hic asservantur, qvæ usui Mathematicorum inserviant, qvoties vel Eclipses, vel cometæ vel alia cernuntur. Labori huic intentus est Mathematicus celebratissimus Erasmus Bartolinus, Avunculus venerandus.

Turris Inscriptio hæc est.

DOCTRINAM
ET
IUSTITIAM
DIRIGE
JEHOVA
IN
CORDE
CORONATI
REGIS
CHRISTIANI
QVARTI

De inscriptione hac integrum Tractatum scripsit Theol. celeberrimus D. Thomas Bangius, sub titulo, Phosphorus Inscriptionis Hierosymbolicæ edit Hafn. in Folio. 1648.

Æstatis tempore, post cænam, in Turri hac sursum deorsumqve cursitando varii se oblectant.

Minor Turris Templo imposita, 3 coronis inauratis fulget. 3 in ea campanæ.

TEMPLUM S. PETRI

Ante tempus reformationis à Danis freqventatum fuit. Inde, aliquo tempore, derelictum, et campanæ, tormenta, aliaque in eo fusa sunt. post à Friderico II redintegratum est Aō 1574 ut Concionator Germanicus conciones sacras Germanico idiomate haberet.

PASTORES TEMPLI S. PETRI FUERE SEQVENTES

1. M. Laurentius Petreius Haderslebiensis.	5. Dn. Bernhardus Meyer.
2. Dn. Ovenius.	6. Doctor Thomas Lindemannus.
3. M. Johannes Homannus.	7. M. Daniel Pfeiffius. Theologus Acad.
4. M. Johannes frast sine diacono aut collega ob paucitatem Auditorum.	Hafn.
	8. M. Hieronymus Buef.

Lychnis pensilis in hoc templo visitur, miræ magnitudinis.

Turris fastigium, 60 ulnas altum et scandulis lapideis cunctectum est; tempore ¹⁵⁷⁴

TEMPLUM HOLMENSE

En Raars-Kirke. Tempore Regis Augustiss. ¹⁵⁷⁴ exstructum, in gratiam eorum, qui in classe navalı, armamentario, stabulis, pistrino etc: serviunt. Regnante Frid. II, locus fuit Anchoris cūdendis destinatus (dend store Ancker smeddie) 1563. A Doct. Joh. Resenio Episcopo Seland. inauguratum est Aō. 1619. d. 5 Sept.

Tabula Altaris lignea, insigni artificio elaborata est.

PASTORES HUJUS TEMPLI AB ANN. 1619.

1. M. Nicolaus Michaelis Alburgensis.	4. M. Torchillus Tychonis. postea Concinator Aulicus.
2. M. Andreas Andreæ, post Episcopus Alburgensis.	5. M. Johannes Johannis Seidelinus.
3. M. Nicol. Christierni Spind.	

ACADEMIA HAFNIENSIS

Instituta à Rege Christiano I ex famili. Oldenburgica. Ao. 1475. Rex Ericus Pomeranus, impetratà à Papa Martino licentiâ, ad hujus institutionem animum applicuit, sed bellorum interventu prohibitus est. Ergo Christ. I. tempore, annuente Papa Sixto 5, omnibus privilegiis decorata est hæc Academia, qvibus Bononiensis in Italia fruebatur. Ad opus hoc inchoandum accersiti sunt ex Germania, M. Petrus Scotte SS. Theol. Baccalaureus. M. Petrus Alberti Medicinæ Licentiatus, et M. Tillemannus Slect;

PROFESSORES ACADEMIÆ HAFNIENSIS. P. T. CELEBERRIMI

Johannes Wandalinus. Episcopus Sedland.
et SS. Theol. D.

Olaus Borrichius, Med. et Chemiæ Prof.
Wilhelmus Wormius, Med. et Phys. Prof.
Bartolus Bartolinus, Eloq. Prof.
Erasm. Pauli Vindingius. Histor. et Geograph. Prof. seculi nostri Cato.

Georgius Witslebius, SS. Theol. D.

Wilhelmus Langius, Mathes. Prof.

Ianus Bircherodius SS. Theol. Prof. Rec-
tor. Magnif. p. t.

Georgius Hilarius. Mathematum Prof. p.
Matthias Jacobæus, Med. et lingv. græc.

Christophorus Scletter. SS. Theol. Prof.

Georgius Johannis. lingv. Hebræz Prof.

Petrus Scavenius. J. U. D.

|: Henricus Borneman. Log: et Metap:
Prof:

Petrus Resenius. J. U. D. et Ethices P.

Oligerus Jacobæus. Med. D. Histor. et
Geogr: Prof: :|

Ordinarius.

Cosmus Bornemannus. J. U. D.

Thomas Bartolinus, Med. et Anatom.
Prof. Honorarius, lumen Danicæ, Phœnix
Europæ.

Erasmus Bartolinus. Med. et Mathem.
P. P.

Auditoria 2, superius et inferius. (In superiori sees Kongens stol med vinduer paa ved dend øfverste ende. och Canzellers stol ved dend nederste ende. Sceleton quoque humanum visitur, capsæ inclusum; à D. Henn. Arnisæo donatum. Turris parvula Auditorio superiori imposita est, cum campana soni elegantissimi, quæ, quoties prælectiones publicæ Professorum audiendæ, vel orationes, disputationes, creationes Doctorum, Profess. Magistrorum etc: vel sectiones Anatomicæ in theatro Anat. habendæ, signum dat.

Visitur prope Auditorium superius machina campanarum vocalium,
Gangwerck/ cum horologio stupendi operis, qvod motum Planetarum

stellarumqve monstrat. Machina hæc campanarum Musicalium à Frid. II Academiæ donata est, ut qvavis horâ prælectionum publ. sonum ederet.

Visitur qvoqve Globus ex ære colorato, monstrosæ magnitudinis, ingenio et impendio Mathematici incomparabilis Tychonis Brahæi; tempore Frid. II. inchoatus est primum August. Vindelicorum et exinde in Insulam Huenam transvectus, teste Gassendo de vita Tych. Constitit Thaleris imperialibus qvinqvies mille. In inscriptione ejus hoc legitur. Cum plusculos annos cæli motum felici apud nos successu monstrasset, moveri cœpit et exteris cessit, Primo Betanicam, mox Pragam, inde Niessam defertur, ita qvas in cælo vices designat, in terra patitur. |: hanc inscriptionem fecit b. m. Parens Jacobus Matthiæ. :|

Consistorium Professorum, nitidè extructum est. sub eo 2 carceres; alterum studiosis, alterum rusticis, servisqve aliis Academiæ destinarunt.

Communitas Regia. Klosteret. 100 hic studiosi gratis aluntur. |: gifued af Frid. II. :|

Domus Anatomica. fundata Aō 1642. Primus in theatro anatomico desudavit D. Simon Paulli, post eum Thomas Bartolinus, vasorum lymphaticorum inventor; hodie lacertos suos movet Nicolaus Stenonius, Prosector incomparabilis. Supra januam Domus Anatomicæ, hoc carmen legitur.

Hic aut ossa vides aut corpora secta viator
Hic ars naturæ solvit et unit opus.

Supra theatrum Anatomicum visitur Palatium 1657 ædificatum (sumptibus partim Ecclesiarum, partim Thomæ Finckii, Med. Prof. qvi 1000 thaleros imperiales donavit) rebus naturalibus refertum, partim ab Henrico Fuirenio, Med. Doctore, partim a Th. Bartholino conquisitis.

Rariora qvædam in Technicotheca hac mihi visa.

1. Ex uno homine vasa omnia accuratè ex-secta et tabulae agglutinata. Venæ omnes, arteriæ, nervi, vasa pulmonum. 2. Cranium virile cuius os frontis suturā dīvisum est. 3. Sceleton virile majus.	4. Sceleton infantis 6 menses nati. 5. Sceleton infantis 8 dies nati. 7. Cutis humana præparata. 8. Oculus artificialis. 9. Ungula Alcis. 10. Poculum ex pede et ungula Alcis.

11. Salamandra.
 12. Duo maxillæ Lamiæ.
 13. Piscis volans.
 14. Sepia seu Loligo.
 15. Serra piscis, radiis majoribus 15 utrinque.
 16. Pisces triangulares.
 17. Chamæleon.
 18. Costa Sirenæ.
 19. Hippocampus major.
 20. Exuvia serpantis, ulnarum $4\frac{3}{4}$.
 21. Tintinnabulum caudæ serpentis.
 22. Scorpio.
 23. Iguana.
 24. Crocodilus.
 25. Lacertus squamosus.
 26. Cancer Moluccanus.
 27. Embryo unius mensis cum dimidio, ex-siccatus.
 28. Exuvia Viri farctæ.
 29. Ungulæ digitorum humanorum, longiores et crassiores ipsis digitis.
 30. Globulus ex cera, lana, acicula etc: magicus, per vomitum rejectus à Matrona Nobiliss.
 31. Manus et Costa Sirene.
 32. Pellis Zivettæ à Th. Bartholino dissectæ, odorem adhuc spirans.
 33. Armadillo.
 34. Tamandua, Myreneter.
 35. Cornua duo Eqvi Regii.
 36. Cornua vervecis Islandici, luxuriantia.
 37. Lacertus minimus elegantissimus ex India.
 38. Tophi duo clariores, ex ventriculo ovis Islandicæ qvæ 50 tales continebat.
 39. Anas Arctica Clusii.
 40. Vespertilio Indicus, magnitudine columbae.
 41. Boicinæga seu Nadel slange/ longus 3 ulnas. cujus cauda sonora articulos 16 habuit.
 42. Pellis serpentina Brasiliensis variegata, 6 ulnas long. med. uln. lata.
 43. Fila purpurea, qvibus strangulatæ Viperæ.
 44. Hippocampi 3.
 45. Lamia seu canis Carcharias major.
 46. Ejusdem maxillæ vario dentium ordine asperæ.
 47. Canis Carcharias minor, Heye.
 48. Guamajacu seu piscis triangularis, figuris sexagonis.
 49. Guamajacu Ape cum cornibus, figuris quadratis.
 50. Phocarum pelles aliquot inflatae in usus piscaturæ balænarum in Grónlandia.
 51. Stella marina rad. XII.
 52. Conchæ Anatiferæ ligni trunco adhærentes.
 53. Lituus ex ebore artificiosis figuris elaboratus.
 54. Cymba Grónlandica ex chorio Phocæ, cum remo.
 55. Chordæ ex intestinis piscium, pro capiendis balænis.
 56. Frontale Grónlandicarum fæminarum ex ligno et osse.
 57. Culter eorundem ex ferri lamina et Rosmarii osse.
 58. Cochlear et pecten eorundem ex eadem materia.
 59. Calcei Islandorum ex cute Lamiæ.
 60. Pulvinar in quo ova excludebantur in furnis Fridericiburgensibus.
 61. Annulus ex rostro avis Indicæ quo pollicem munitum Indi sagittas vibraturi.
 62. Capsa conchyliis omnis generis referta.
 63. Præputium pueri Hebrai, cum instrumentis circumcisioñis, pulvere sangvinem sistente, balsamo vulnus sanante etc:
 64. Varia terræ, lapides pretiosi et rudes, mineralia et metalla, fructus peregrini etc:
 65. Scrinium instrumentorum Anatomicorum.
 67. Vitrum cui inclusa mola arenacea.
 68. Lapis Bononiensis calcinatus.
 69. Cornua Rangiferi.
 70. Pellis rangiferi præparata.
 71. Echinus marinus major cum spinis.
 72. Echinus marinus minor sine spinis.

Collegium Walckendorpianum. 8 Cameræ pro 16 studiosis, in eo conspiciuntur; fornacibus, mensis, librīs aliisqve necessariis instructissimæ; dono Christophori Walckendorp/ Aulæ Magistri. olim cænobium fuit, vocatum Hvide Kloster. Habentur hic disputationes, orationes etc: preces matutinæ et vespertinæ, qvæ ad campanæ minutæ signum, instituuntur. Collegium hoc Bibliothecâ parvâ, sed nitidâ, qvæ qvotannis augetur, instructum est. Hortum qvoqve habet, fructuum herbarumqve amoenitate insignem. 16 his studiosis annui reditus certæ pecuniae qvotannis suppetunt; Inspector Collegii hujus p. t. est Georgius Hilarius, Math. Prof. P.

Ædes Regentianæ; in vico Canicke stræde magnificè extractæ et sumptu Academiæ, in usum studiosorum, emptæ. Templum habent, in quo conciones, orationes, disputationes, precesqve matutinæ et vespertinæ habentur. Cameræ pro 80 studiosis sufficiunt.

In Cæmiterio D. Virginis extracta est Schola Hafniensis. (her i denne skole udbyttes hver dag i ugen/ til hver af de fattige it skillings brød/ foruden rede penge som hver løsverdag til Disciplerne blifuer distribuered, som beløber sig aarlig ofver 2000 daler. Imod juel faær de udi skolen/ skæder/ sko/ hoser/ troier/ buger/ skørter. In suprema classe visuntur D. Johannes Paulli Resenius et D. Casparus Er. Brochmannus, Episcopi Sedland. in ampla tabula depicti. Duodecim Scholæ alumni in hac classe, vocantur Davidici, Davids Degne/ olim juxta quadram infirmam in communitate Hafniensi cibati sunt. i fordum tid hafde de af Kongl. Mayts. Proviantshuus deris fri maaneds kost; som de self annammede och lod koge for sig udi et huus hos got folck. Kosten i Closteret gafves dennem fordi de vare paa tienisten i Slots Kircken om Søndage och bededage/ naar Kongen icke er til prædichen och hans Musicanter ei opvarter.

ARX REGIA

Structura ejus antiquitatis vestigia aliquo pacto sectatur. Ab Episcopo Absalone pars ejus primū exstructa, et vocata est Stegelborg vel Axlebald.

Templo decorata est, in quo sacras conciones audit Rex Serenissimus. foren denne Kircke blef opbygged/ lod Kongen med sin dronning holde

prædicken for sig i Vor Frue Kirke/ hvor til deng Eieniste som nu kaldis Tølf-prædicken/ blev forordned/ af Christiano Tertio. 1554. Maar det var smucke weir/ red samme Konge och Hans Dronning med sine Tomfuer til Kirke [paa Gangere].

Ridder Salen/ eller/ Dandse Salen. à Christiano I exstruct. 86 Ern lang/ 40 bred. Her stær Baletter, Wescaber etc: om sommeren spadserer mand der/ naar der holdis Herredage. Nest ved denne er det Gemack/ hvor udi de sidder deng Høieste Ræt/ Der sees Christ. 4 et Frid. III Contratey-er i fuld positur och Kongens støv med rød blommed damase ofverdraged.

In Arce hac Technicotheca Serenissimi Regis, ingenti rerum naturalium, artificialium, antiquitatum farragine referta visitur.

Cum naturæ hoc Musæum cum Petro Charisio, Bartolo Bartolino, et Wilhelmo Wormio aliquoties perlustrarem, rariora hæc notavi, qvæ seqvuntur.

In Musæis rerum artificialium. visitur

1. Classis navalis Regia ex ebore artificio-sissimè elaborata. 2. Varia scrinia pyxidesque ex ebore. 3. Chelys eburnea. 4. Instrumenta varia bellica Episcopi Roes-kildensis, Absalonis Hvide. 5. Pictura cum vitro cylindrico. Repræsen-tatur Rex Augustiss. Frid. III cum Re-gina Serenissima Sophia Amalia. 6. Specula varia Philosophica. 7. Varia perspicilla artificiosa.	8. Pulvinar perflatile Indorum. 9. Sella, qvæ remoratur insidentem, ut sur-gere neqveat. 10. Manubrium ex jaspide saturatè viridi. 11. Manubrium ex Agate obscurè flavo. 12. Rex Poloniae Sigismundus, depictus, par-væ statuaræ. 13. Calceus ingens Rustici van Leckerkerken. 14. Idola varia Chinensium, Brasiliensium etc: 15. Fistula tabaci Indorum.

In janua Musæi, qvod seqvitur, hæc inscriptio est OCULIS, NON MANIBUS

In Musæo rerum naturalium.

1. Mumia capsæ inclusa cum Hieroglyphi-cis ægyptiacis. 2. Serpens ex India Occident. $10\frac{1}{2}$ ulnarum longitudine. 3. Cete ex utero matris excisum. mas. Regi Serenissim. dono dedit B. Bartholinus. 4. Anas Arctica seu avis Lunda; in Islandia. 5. Unicornu marinum, dens balænæ Narhual	sinistræ superioris mandibulæ parti inhæ-rens. 6. Et Loiert. 7. Mus Norvagicus Lemmender/ a Wormio descriptus. 8. Araneus marinus Indicus seu Cancer Mo-luccanus. 9. Pisces alati.

10. Armadillo.	50. Humor chrystallinus uranoscopi.
11. Unicornua varia.	51. Cornua 2 magna Rhinocerotis.
12. Chamaeleon ingens.	52. Astacus literatus.
13. Radix hystricis Indic.	53. Rostrum avis Rhinocerotis.
14. Hippocampus.	54. Rostrum avis Semendæ.
15. Cornu caponis magnum et intortum.	55. Rostrum monocerotis avis.
16. Orbis piscis spinosus.	56. Bolus armena signata.
17. Orbis piscis non spinosus.	57. Terra sigillata Lignicensis alba.
18. Loligo maxima.	58. Eadem hepatici coloris.
19. Rostrum Onocrotali.	59. Terra sigillata Livonica.
20. Draco 7 capitibus, depictus. Rønigsmarck naturalem Pragæ accepit in Musæo Cæ- sariano.	60. Terra strigonensis rubra. flava.
21. Piscis cataphractus.	61. Terra sigillata Hassiaca.
22. Capelli cum cute capiti iratâ manu avul- si in duello Helsingorensi.	62. Terra sigillata Lemniæ congener ex di- strictu Bloesensi in Gallia.
23. Tophi varii animalium.	63. Terra Danica Helenica.
24. Tarantula.	64. Sulphur nativum subviride Svecicum.
25. Calculus ex vesica pueri quadrimi.	65. Sulph. nativum purum Norvagicum.
26. Vespertilio ingens.	66. Sulphur nativ. purum Goslariente.
27. Cornua leporina.	67. Sulph. Chrystallinum.
28. Mandibulæ eqvi frusto sambuci innatæ.	68. Fructus Taufel oblongi.
29. Rictus piscis Lamiæ.	69. Frumentum Sarracenicum.
30. Lignum monstrosum formâ pernæ.	70. Coccus Indicus parvus.
31. Mater formicarum.	71. Fructus Cedri de Libano.
32. Testudo marina maxima.	72. Triticum marinum.
33. Rostrum anatis Platyrinchii.	73. Juglans pyriformis.
34. Caput cervi in frusto ligni.	74. Carbasum arboribus in Norvegia delap- sum.
35. Echini marinii.	75. Chrystallus triangularis cui inclusæ sti- pulæ.
36. Paguri 5 patinæ impositi.	76. Minera amethysti.
37. Pullus gallinaceus biceps.	77. Chrystallus Islandicus.
38. Calculus muliebris oblongus.	78. Minera smaragdi.
39. Rajæ, qvas Dracones mentiri ars fecit.	79. Minera Talcii.
40. Lingva Serpentis Indici bifida.	80. Lapis Nephriticus viridis.
41. Iguana.	81. Chrystallus niger.
42. Porco piscis indiae Occid.	82. Lignum fossile Islandicum politum.
43. Canis Carcharias.	83. Lignum fossile Umbriæ.
44. Piscis triangularis Guamajacu Ape.	84. Lapilli pellucidi Ferroenses.
45. Iguana farissima.	85. Corall. Norvagic. album.
46. Lacertus squamosus.	86. Hippuris saxæ crustæ obducta.
47. Sceleta varia.	87. Conchula cum tubulis vermium.
48. Dentes Phalangii Americani.	88. Corallium cornuum cervi æmulum.
49. Ova avis Eyder.	

89. Corallium cinereum siliči adnatum. 90. Margaritæ Norvagiciæ. 91. Succinum rubrum, ursum referens. 92. Succini rubri frusta 2 in fossis Hafniensib. reperta. 93. Frusta succini pellucidi in quibus insecta varia. 94. Stalactites major. 95. Pisa Carolina. 96. Stalactites è thermis Carolinæ. 97. Lapidefacta varia. Cornu bovin. lapidet. Cornu. C. Conchæ. Dens animalis cum parte maxillæ. Intestin. rectum. 98. Serpens lapidefactus. 99. Ostrea lapidefacta. 100. Glossopetræ. 101. Vermites seu insectum saxo inclusum et in lapid. conversum. 102. Ceraunii lapides. 103. Panis verus petrificatus, repertus in templo Herculis in Sicilia, odorem farinæ adhuc spirans. 104. Lignum coryli petrificatum in Norvegia viridis coloris. 105. Ingens frustum ligni aloes petrificatum ex India Orientali. 106. Spongia 5 digitis enata. 107. Toga e variis radicibus concreta. 108. Rete marin. album. nigrum. purpureum. 109. Rami cinnam. tres. 110. Capreola monoceros. 111. Cornu Capreolæ triplex. 112. Nautilus ingens. 113. Ligni literati frustum in silva Hel[s]ingorense repertum, fissumque has literas exhibuit. N. N. er flyd fra Kongen som en Tys og Skjelm.	114. Globus ex marmore Florentino. 115. Granati varii Norvagici. 116. Manus villosa humanæ simillima, ut Sirenum, dono acceperat Charisius ab Avunculo b. m. Jacobo Bartolino. 117. Cornua Cervina integra calcinata. 118. Cornua Cervi Rangiferi. 119. Scolopendra. 120. Ovum quod peperit mulier. 121. Ovum ovo inclusum seu ovum prægnans. 122. Cornua eqvina. 123. Cranium leonis à Rege Christiano IV globo plumbeo percussi. 124. Cauda Elephanti. 125. Alcyoneus stellatus. vermiculatus. 126. Frustum terræ melitensis cum Glosso-petra. 127. Nautilus instar uniosis pellucidus. 128. Caput Delphinis. 129. Calculus humanus figurâ cordis. 130. Corallium cornuum cervi æmulum. 131. Lapis instar ligni, petrificatus. 132. Aranea condita. 133. Gammarus longissimus. 134. Rostrum avis incognitæ ex Musæo Got-torpiano. 135. Rostrum picæ Indicæ. 136. Cornu capri Indici. 137. Avis paradisi minor seu Regulus. 138. Musca cum aliis succineis. 139. Dentes molares Hippopotami. 140. Pedes Caponis Podagræ. 141. Coralla precaria ex lacrima Jobi. 142. Eqvi Americani caput, eleganti naturæ artificio discolor. 143. Crocodilus ingens. 144. Armadillo ingens. 145. Mus albus. 146. Stincus marinus major. 147. Salamandra. 148. Infans lapidefactus in utero matris.

102. Cauda pastinacæ.	107. Smalatum viride aureis maculis.
103. Cancer spinosus.	108. Lamellæ Brasilienses ferreæ monetæ vi-
104. Sternum, et organa vocis Cygni.	cem supplentes.
105. Terra varia.	109. Stalactites de la Cave Guttiere, ligesom
Melitensis signata.	grotter uden for Orlean.
Cum effigie S. Johann.	110. Pumex griseus Æthnæ montis.
Cum effigie S. Pauli.	111. Sex panes ante 100 annos in Rønne
Cum effigie S. Cecilia.	Holsatiaæ urbe lapidefacti juxta publi-
Cum sole.	cum testimonium de iis sub sigillo loci
106. Terra Lemnia sigillata alba.	25 Septemb. 1661 latum.
Terra Lemnia sigillata rubra.	112. Lapis Christi effigiem referens.

Turris huic Arci imposita est, tempore Christ. 4. 1596 ære coniecta et tribus inauratis coronis insignita. vocatur det blaa Taarn. Custodiæ et carceres in hac sunt ad refractarios castigandos, qvi mandata Sacr. Reg. Majestatis transgrediuntur. p. t. in custodia manet, frøken Eleonora et D. Ottho Sperling.

BURSA. Insignis structuræ, et longitudinis; plumbo coniecta. mit paa staer et kion spir omkring hvilken 4 Lindorme slager deris swants op til det øverste af spidsen.

Varia hic merces à Mercatoribus, et tota librorum plausta à bibliopolis venduntur. Under denne Børs ere adskillige framborder med speceri och andre grofve vare. Sumptu Augustiss. Regis Christ. 4 exstructa est. Að 1624.

Dend np Børs. Ædes sumptibus Henrici Mulleri Qvæstoris Regii exstructæ, sic vocantur. de staer ved enden af Børsen. Store anseelige kibmands huuse med sine til-hørende Pack-huuse ud til canalen, bag samme huse kand mand med sibre och pramme anligge och dennem udlosse.

Bold-huus. Sphœristerium hoc structuræ magnificentiæ et magnitudine nulli in Europa secundum dicitur. subtus cellæ concameratæ sunt, qvæ omni vinorum genere referuntæ, exteriore hac ostii picturâ ad bibendum prætereuntates invitant.

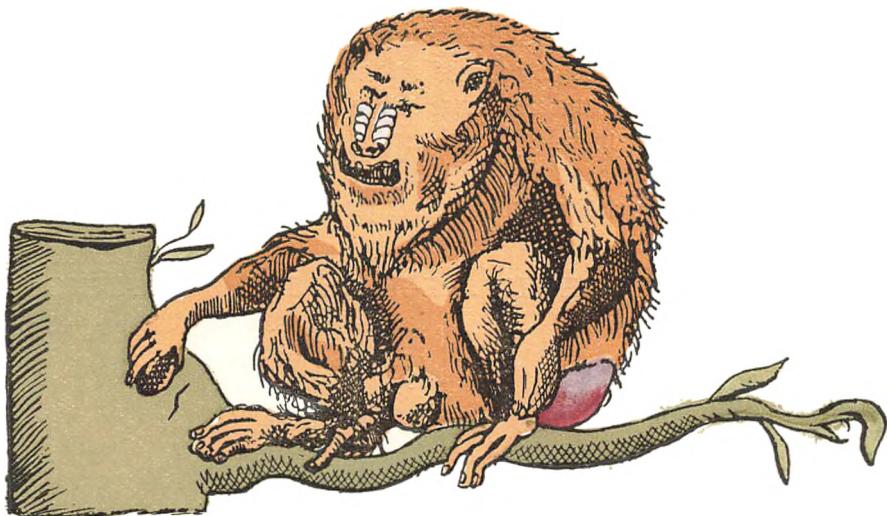
PROVIANT-huus. fuld af alle-haande proviant och forraad til Kongens Eieneris och flodens fornødenhed.

ARMAMENTARIUM. *Tøi-huset.* Aō. 1647 incendio conflagravit. prid. Kal. Martii, intacto tamen pulvere pyrio, variisqve tormentis æneis. Ingeniosa mille mortium instrumenta hic reconduntur. Tormenta bellica ex ære et ferro, 100 cum effigiebus Regum Daniæ, opere fusili impressis. [*i 2 Apostolorum nominibus insignita,*] catapultæ, globi granati, sclopi majores minoresqve, Musqveter, pistoler etc: Samme steds saue jeg oesaa en Vogn som funde gaae af sig self.

Prope hoc armamentarium, variæ bestiæ rariores, custodiæ inclusæ visuntur. Leones, Tigrides, Hystrices Indicæ, Lynces, Simiæ, Falcones, Aqvilæ etc:

Ante annos aliquot visus hic est Cercopithecus Indicus Mammonett dictus. capite suillo, clune glaber, colore cœruleo et miniato. nullam caudam habebat. simiâ major erat. postea in arce Regia extinctus, et cultro anatomico dissecatus est. Nulla hujus animalis figura apud eos qvî Historiam animalium pertexuerunt, reperitur.

Bagers och Bryggers/ af s̄kon bygning/ tillaufvis der udi hvad til kongl. Mayts. hofholding och Skibs flodes fornødenhed behøves.

STABULA SERENISSL REGIS, Eqvis generosissimis plena. 4 eqvos vidi; qvorum qvilibet magnitudine vitulum parvum non excedebat, nec unqvam in grandiore corporis molem excrescit, sed capite vastissimo erat.

Vepor-Huset. Lidet fra Hoibro. Her skal vernes alle vare/ som hør/ hamp/ jern/ messing/ vox/ hudder/ smor/ telle/ tørfisk/ humble etc: som med væct ind och ud blifuer forhandled. her lignes alle hus-bismere och siden med byens brende tegnis.

BIBLIOTHECA SERENISSL REGIS. ante annos aliquot magnificientissimè extructum Palatium; ære tectum.

SCHOLA HOLMENSIS. Hujus alumni in scribendo et legendo informantur et templi Holmensis, funerumqve ejusdem cantilenis vacant. Juxta hanc est Schola navigatoria, navigation sc̄ole à Christ. 4 Ao 1647 instituta, ubi nautæ et naupegi edocentur; et Astronomiæ fundamenta, jaciunt. Informator eorum p. t. est Bagge Wandel/ Astronomus.

Bremmer-Holm. Ædificantur hic naves Regiæ, resqve ad rem nauticam pertinentes conficiuntur. her sees ocsaa dend store Ancker smeddie/ hvor udi forarbejdis store skibs anckere/ lange bolter etc: Ulydige/ skæltactige knechte/ och løsgengere gaaer her med lenker och jern om beenene/ lifvet och halsen indslagen/ med hvilke somme gaaer deris lifts tid/ somme paa naagle visse aars tid/ ligesom deris forseelse er grof til. der gaaer de och arbejder for Elæde och føde.

CLASSIS NAVALIS SERENISSL REGIS CHRISTIANI 5. ANNO 1674.

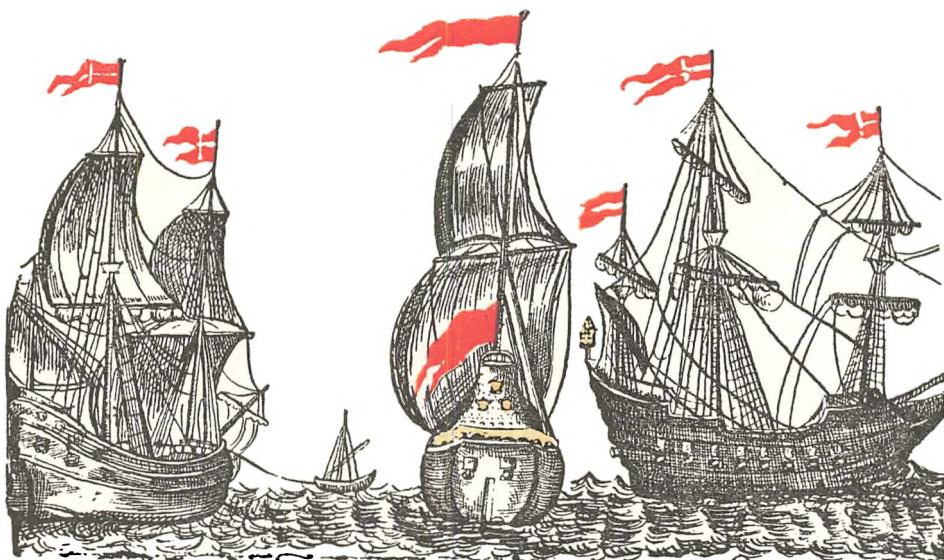
1. Sophia Amalia à 110 Steeker.	13. Cygnus. 62.
2. Christianus Qvintus. 86.	14. Christiania. 62.
3. Princeps Georgius. à 84.	15. Trinitas. 60
4. Leo Norvagicus. à 82	16. Gyldenløw. 56.
5. Tres Coronæ. à 82	17. Lindormen. 52.
6. Charlottus Princeps. à 82	18. Oldenborg. 50.
7. Princeps Electoralis. 80.	19. Spes. 50.
8. Christianus IV. à 72	20. Fervæ. à 50
9. Fridericus III. à 72	21. Delmenhorst. 46.
10. Charlotte Amalia. à 70.	22. Hafnia. 40.
11. Anna Sophia. à 68	23. Næsdebлад. 60
12. Tres leones. 64.	24. Phœnix. à 40.

25. Fortuna. à 24.
26. Piscis auratus. 28.

FREGATTER

27. Antonette. à 36.
28. Haufmanden. 36.
29. Hauffrue. 36.
30. Hummeren. à 36.

31. Loffen. à 30.
32. Falcken. à 30
33. Jegeren. à 24.
34. Glysvende Hiort. 26.
35. Bildmanden. 22
36. Sorte Hund. 22 ft.
37. Glysvende Fiss. à 16.
38. Bonn' Avanture à 14.

Toldboden. paa denne giøre alle riktig och klart for deris skib och last som seyle ud eller ind. om sommeren kand mand paa Told-huset faa vin/ ol/ negensien/ kaaldfkaal etc: hvor med forlystelse gifves en deylig prospect ofver hafvet och Kongens skibe.

CURIA HAFNIENSIS. insignis structuræ. in turri ejus campana est parvula, soni elegantissimi. vocatur flesz Klocken.

FONTAINE FORI VETERIS. posten paa gammel torwe. En stor brynd med huggen kamp steen opset/ mit udi staarer store messing billede i menniskers lignelse/ vandet udspringer af næsen/ munden/ øerne/ hænder/ fødder etc:

NOSOCOMIUM HAFNIENSE. Martou. mange fattige her inde. Kryblinge/ eller meged gamble/ som ei fand formedelst alderdom/ fortiene deris brød.

D. Casparus Er. Brochmannus huic nosocomio 6000 Thal. imperiales dedit. D. Johannes J. Resenius 2 lectos. Collegium Islandicum Hafniense, 2000 Thal. imperiales donavit.

In templo hujus nosocomii ante annos aliquot concionatus sum.

HORTUS REGIUS. Arx horti Regii vocatur Rosenborg. in hac mortuus est Rex augustiss. Christianus Quartus.

Varia heic visu dignissima conspiciuntur, qvæ memoriam scribentis fallunt.

Inden for naagle Winduer sees Kongen af Frankrig med sin Dronning/ och La valliere, i fuld positur och fuldkommen lignelse; støbt udi gyps.

Udi Gemackerne ere mange slags kunstige lageringer at see.

Hortum ipsum insignis magnitudo et herbarum exoticarum raritas commendat.

Visitur quoqve Labyrinthus, Troiborg/ qvi ingressum facile, egressum difficillimè permittit.

Leo et Eqvus Regius, ænei, invicem depræliauntur.

HORTUS REGINÆ. In horto hoc Mausolæum magnificentissimè exstructum est.

Domus visitur, tota conchylia et pectunculis constructa.

In foro quod vocatur Kongens Tørsve/ antea Hallands aæs Hortus Nicolai Rosæcrantzii. visu quoqve dignus est. Totus Floræ amoenitate herbarumqve exoticarum purpurâ pictus est. Horti Academicæ, quo caremus, vicem mihi supplevit.

Herbæ ejus rariores sunt. :| Herba viva, Limonium marinum, Rannunculus Asiaticus, etc: etc: :|

In eodem foro nuper exstructum est magnificentissimum Uldar. Frider. Gyldenlowii Palatium. ind til dette er en canal af hafvet derive red, hvor scribe med stor beqvemmelighed fand indseyle/ och deris gods aflosse.

Giet-huset. In campanis, tormentis bellicis aliisqve operibus fundendis strenue hic desudant.

CASTELLUM HAFNIENSE

Longè munitissimum est. besaae Proviant-huset/ som laae fuld af forn/
hver Bagger her i byen bekommer om maaneden her af/ til soldaternis for-
nødenhed/ 20 tønder.

Udi Rustcameret sees vogne med pigge paa siderne kaldis Wognborre.
Ligger et heel Cartou paa Wolden/ kaldis Skieggé.

Technicotheca

Petri Charisi, qvam raritatum et Antiquitatum conqvistissima spo-
lia exornant. In perlustratione ejus, paucula hæc notavi.

1. Cete parvulum, ex utero matris excisum. 2. Igvana ingens. 3. Crocodilus ingens. 4. Myren eter. 5. Duo Chamæleontes. 6. Piscis Heyii. 7. Lacertus squamosus ingens. 8. Iguana caudâ bifidâ. 9. En Øst-Indiske Konge med sit harniss; et spjyd i dend ene haand/ och et slags to- backs pipe i dend anden haand hvor af dri- kkes tabacus comatus. 10. Tabacus comatus in pyxide. 11. Pictura, cum vitro cylindrico. 1. car- dinalis repræsentatur 2. mas et fæmina, nudi, junctis natibus. 12. Calculus è vesica Angli, magnitudine ovi cygnæi. 13. Corallia rubra, nigra, grisea. 14. Orbes pisces. 15. Byssus antiquorum in concha. 16. 100 pocula lignea tenuissima, det ene sat ind i det andet. 17. En Kirseber-steen/ med allehaande smaa skær udi. 18. Vasa omnia culinaria, angusto loculo	compendiosè inclusa. 19. Varia cornua Rhinocerotum. 20. Accipenser ingens, prope Alburgum cap- tus. 21. Intestinum petrificatum. 22. Panis petrificatus. 23. Aurum, æs, stannum, plumbum, in sto- macho gallinæ Norvagicæ inventa. 24. Scapha Grónlandorum. 25. Lectus Indorum. 26. Pulvinar Indorum perflatile. 27. Chrystallus, cui inclusum gramen. 28. Ventilabrum Virorum Italiaæ. 29. Varia Indorum Idola. Unum, in umbi- lico os, in mammis oculos gestabat. 30. Parasolle Italorum. 31. Acus piscis longiss. 32. Picturæ variaz insignes. 33. Varia ex succino artificiosissimè elabo- rata. 34. Lucerna ardens Liceti. 35. Infans 5 mensium, Mumia. 36. 20 pedes simiarum ligulæ impositi. Aber ere Indianerne affyelig. naar naagen skall gifftis/ skall de fremvise deris festemo saa mange Abe fodder/ til et midnissbyrd at de har slaged saa mange aber ihiel.

HERBÆ CIRCA HAFNIAM SPONTE NASCENTES

A

Absinthium vulgare.
Absinthium Seriphium seu marinum. Orme,
 frud.
Acetosa vulgaris.
Acetosella.
Acacia seu prunus silvestris.
Acanthium vulgare.
Aconitum bacciferum, s. *Christophoriana.*
Acorus s. calamus aromaticus.
Agrimonie vera seu Ageratum.
Alchimilla.
Alga vulgaris.
Alga tuberosa.
Alleluja s. Oxytriphylon.
Alliaria.
Allium silvestre.
Allium hortense.
Alnus vulgaris.
Aloe palustris *Bauhinii.*
Alsine communis seu morsus gallinæ.
Alsine omnium maxima.
Alsine nemorum.
Alsine folio hederulæ.
Alsine lini capitulis.
Alsine littoralis.
Alsine hirsuta.
Alsine facie spargulæ minor.
Alysson Germanorum.
Amara dulcis seu glycypicron.
Anagallis minor mas flore purpureo.
Anagallis aquatica s. Beccabunga latifolia.
Androcates s. Cuscuta.
Anethum.
Angelica silvestris s. Herba Gerardi.
Anonis s. Ononis spinosa.
Anonis non spinosa.
Anserina, Argentina.
Anthyllis leguminosa.
*Aphyllantes s. jacéa nigra laciniata flore
 purpureo.*

*Aphyllantes s. jacéa laciniata fl. albo. odore
 orchidis moscatæ.*
Aparine vulgaris s. philanthropos.
Apium risus.
Aqvelegia.
Aracus.
Arenularia.
Armerius pratensis.
Artemisia latifolia.
 tenuifolia.
 rubra.
Arundo phragmites.
Aristolochia.
Ascyron.
Asparagus.
Asperula odorata seu matrisylva.
Aster vulgaris.
Atriplex vulgaris latifolia.
Atriplex vulgaris tenuifolia.
Atriplex marina latifolia.
Atriplex marina tenuifolia.
Atriplex folio sinuato silvestris.
Atriplex folio qs. inargentato.
Atriplex fætida seu vulvaria.
Avena nuda s. bromos.
Auricula muris s. pilosella.

B

Bellis minor s. buphtalmos.
Betula.
Bifolium seu Ophrys.
Blattaria fl. flavo.
Bonus Henricus.
Branca Ursina s. spondylium.
Brunella seu prunella.
Bryonia alba.
Bryonia nigra.
Brassica rubra vulgaris.
Buglossa vulgaris.
Buglossa silvestris verna, folio glabriori.
Bursa pastoris.
Buxus.

C

Caltha palustris.
Campanula.
Cannabina aquatica folio non diviso, flore flavo.
Cannabina aquatica folio tripartito diviso.
Caprifolium s. lilium inter spinas.
Capillus veneris.
Cardiaca.
Cardui variae species.
Caryophyllata vulgaris.
Caryophyllata flore luteo capite nutante.
Caryophyllus marinus.
Caryophyllus agrestis fl. simplici.
Carvum.
Cauda muris.
Cannabis sativa.
Centumnodia s. polygonum vulgare mas.
Centauriū minus.
Centauriū pollicare Amagricanum.
Cepa.
Cerasus avium.
Chærefolium silvestre.
Cervicaria.
Chamæleagnos.
Chamælēnum vulgare.
Chelidonium majus.
Chelidonium minus fl. sinuato.
Chelidonium minus fl. luteo. fol. rotundo.
Chrysanthemum arvense.
 _{segetum.}
Cichoreum agreste fl. cæruleo.
Cichoreum fl. albo.
Cicuta vulgaris.
Cicuta latifolia fœtidissima.
Cicuta caule punctato.
Cicutaria.
Circéa.
Cnicus vulgaris.
Corylus.
Cochlearia vulgaris.
Cochlearia Amagrica erecta ramosa.

Cochlearia Amagrica repens.
Consolida regalis s. calcatrippa.
Consolida major.
Convolvolus s. smilax repens.
Convolvolus semine triangulo nigerrimo.
Conyzia major fœtida.
Conyzia non fœtida.
Convolvolus s. smilax repens.
Coronopus repens.
Cornus fœmina s. Virga sangvinea.
Crassula s. Telephium.
Crista galli.
Cruciata.
Cynoglossum vulgare fl. purpureo et albo.
Cynoglossum medium s. Austriacum fl. cæruleo minuto.
Cyanus fl. cæruleo.
Cynorrhodos s. rosa canina.

D

Daucus vulgaris.
Dens leonis.
Diapensia s. sanicula officinarum.
Dipsacus.
Dracunculus aquaticus.

E

Ebulus.
Echium Alcibiadeum.
Echium scorpioides majus et minus.
Eqvisetum vulgare.
Eqvisetum fœmina fol. brevioribus.
Eqvisetum foliis longioribus.
Eqvisetum foliis nudum.
Erica.
Eruca.
Erigerum quartum Dodonæi.
Eupatorium cannabinum.
Euonímos.
Euphrasia alba vera.
Euphrasia rubra Fuchsii.
Esula vulgaris.
Esula pitiusa mínima.

F

- Faba.
Fagus.
Fagopyrum.
Filipendula.
Filix mas.
Filix fœmina.
Filix qverna.
Fistularia s. pedicularis.
Flos ambarvalis. s. polygala.
Flos solis minor Lobelii.
Fragaria.
Frangula s. alnus nigra.
Fraxinus.
Fumaria vulgaris s. fumus terræ.
Fumaria bulbosa. s. radix cava.
Fumaria altera bulbosa s. radix non cava.
Fungorum variz species.

G

- Galega germanorum.
Gallium fl. luteo.
Gallium fl. albo s. molugo aquatica.
Galla.
Genista.
Gentianella fl. cæruleo.
Geranium vulgare.
Geranium majus silvestre.
Geranium supinum.
Geranium, pes columbinus.
Geranium gruinum hæmatodes.
Gladiolus luteus aquaticus.
Gladiolus echinatus.
Glaux marina.
Glycyrrhiza sylvestris.
Gnafalium vulgatissimum s. Filago.
Gnafalium fl. albo.
Gnafalium fl. carneo.
Gramen caninum arvense.
Gramen marinum spicatum.
Gramen tremulum, majus et minus.
Gramen alopecouroides.
Gramen capitalis Psyllii.

- Gramen Parnassi floridum.
Gramen aqvis innatans.
Gramen phalaroides spicâ longiori.
Gramen Cyperoides variî generis.
Gramen Typhinum.

H

- Halymus.
Hedera terrestris.
Hedera arborea.
Hederula aquatica.
Helleborine.
Helenium.
Hepatica alba.
Hepatica nobilis.
Herba impatiens s. noli me tangere.
Herba ramistica seu olus album, seu lactuca agnina.
Herba Trinitatis s. viola tricolor.

Herba Paris.

- Hernaria.
Hieracium monoclonon.
Hieracium facie dentis leonini.
Hordeum vulgare.
Hordeum spurium spontaneum.
Hyoscyamus niger.
 luteus.
 albus.
Hypericon vulgare, seu perforata.

I

- Jacobæa vulgaris.
Iris vulgaris.
Iris Insulæ Salis.
Iuncus panniculâ sparsâ.
Iuncus aquaticus maximus.
Iuncus floridus.

K

- Kakile Serapionis s. Eruca marina.
Kali marinum geniculatum folio inscripto.
Kali marinum geniculatum ramosum.
Kali marinum secundum non geniculatum
majus.

Kali marinum non geniculatum foliis rotundis minus.

Knawel Dodonæi.

L

Lactuca silvestris seu costa spinosa Bauhini.

Lagopus s. pes leporinus.

Lappa personata s. Bardana major.

Lappa agrestis latifolia.

Angustifolia.

Lappa rubra seu rumex.

Lappa aquatica s. Hydrolapathum.

Lathyris silvestris fl. luteo.

Lens palustris.

Lichen seu muscus pulmonaris agrestis.

Lichen s. muscus pulmonaris saxatilis.

Linaria flore luteo.

Lilium Convallium.

Linum.

Linogrostis.

Lunaria racemosa minor vulgaris.

Lutum herba.

Lychnis viscosa flore subrubro.

Lychnis viscosa flore albo tenuifolia.

Lychnis non viscosa flore rubello.

Lysimachia vera lutea.

Lysimachia adulterina s. lysimachia spicata cærulea.

Lysimachia purpurea.

Lysimachia siliqvosa major.

minor.

minima.

Lysimachia salicaria.

Lysimachia galericulata.

M

Malva vulgaris.

Marrubium album s. Prassium album officinareum.

Marrubium nigrum.

Marrubium aquanticum.

Melampyrum secundum Dodonæi.

Melilotus verus odoratus.

Melilotus non odoratus.

Mentastrum s. mentha eqvina.

Mercurialis mas.

Mercurialis foemina.

Millefolium vulgare.

Millefolium aquanticum fl. albo.

Monophyllum.

Monorchis s. orchis moscata.

Morsus Diaboli.

Morsus ranæ.

Muscus qvernus.

Muscus coralloides.

Muscus terestris.

Muscus pyxioides Bauhini callicaris.

Muscus in crano suspensi hominis.

Myrtus Brabantica.

Myrtillus s. vitis idæa.

Myrtillus baccis rubris.

N

Nasturtium aquanticum.

Nigellastrum. s. Lychnis segetum major s. lolium.

Numularia fl. luteo.

Nux juglans.

Nymphæa fl. luteo.

Nymphæa fl. albo.

O

Ocimastrum.

Oenanthe aquatica.

Olsenicum s. apium silvestre lactescens.

Ombella albæ radice in multa rotunda capitula extuberante.

Onobrychis minor.

Ophioglossum.

Oreoselinum s. apium montanum.

Origanum silvestre.

Ornithogalon luteum.

Ornithogalon album minus.

Orchis latifolia amplissima.

Orobanche.

P

Paludapium s. apium palustre.
Papaver rheas seu erraticum.
Papaver spumeum s. Been fl. albicante.
Papaver spumeum fl. variegato.
Papaver hortense semine albo.
Parietaria.
Paronychia vulgaris.
Paronychia altera rutaceo folio.
Pastinacha agrestis latifol.
Pastinacha agrestis tenuifolia.
Pastinacha aquatica.
Pentaphyllum.
Pentaphyllum aquatum.
Pentaphyllum agrarium s. petræum.
Persicaria s. hydropiper. fl. roseo.
Persicaria fl. sparsa.
Perchechin s. saxifraga Anglorum s. Chærefol. tertium Bauhini.
Petasites. filius ante patrem.
Pimpinella sangvisorba.
Pimpinella major s. saxifraga.
Pimpinella minor.
Pingvicia Clusii.
Plantago latifolia vulgaris septinervia.
Plantago angustifolia quinquevenervia.
Plantago hirsuta.
Plantago aquatica.
Plantago trinervia folio maculoso.
Philandrium Dodonæi s. Cicutaria palustris.
Phu minimum s. Valeriana minima.
Polypodium s. filix querna.
Potamogeton.
Polygonatum alterum fl. albo, fol. latiss.
Populus nigra.
Primula veris odorata s. herba paralysis officinarum.
Primula veris inodora vulgaris.
Primula veris Alpina fol. qs: farinæ aspersis.
Pseudobuglossa caule hirsuta.
Pseudo-camædrys s. P[se]udoteucrium.
Pseudomyagrum.

Ptarmica vulgi s. pyrethrum.
Pulmonaria maculosa.
Pulsatilla.
Pyrula s. Limonium.

Q

Quercus.

R

Ranunculus pratensis surrectus dulcis.
Ranunculus bulbosus.
Ranunculus flammula major.
Ranunculus nemorosus albus vulgaris.
Ranunculus nemorosus fl. et foliis punctatis.
Ranunculus nemorosus luteus.
Ranunculus nemorosus purpureus.
Ranunculus nemorosus s. muscatella.
Ranunculus montanus Alpinus. fl. Trollij.
Ranunculus repens.
Ranunculus aquatilis fl. albo, folio rotundo capillaceo.
Ranunculus montanus fl. luteo folio gramineo.
Ramulus solutivus s. spina Cervi.
Rapistrum fl. flavo.
fl. albo.
Rapunculus agrestis s. scabiosa minor fl. cærol.
Raphanus rusticanus.
Raphanus marinus.
Raphanus silvestris.
Regina prati s. Ulmaria.
Rhabarbarum monachorum.
Ros solis s. rorella.
Rubus vulgaris. brombær.
Rubus idæus. hindbær.

S

Salix vulgaris.
Salix pumila.
Salix aquatica.
Sambucus vulgaris.
Sambucus fol. laciniatis.
Satyrium officinarum.

Satyrium hiante cucullo fl. albo odoratum.
Satyrium maculosum s. palma Christi.
Satyrium 3 testiculorum seu triorchis.
Satyrium palmatum s. palma Christi dupli testiculo oblongo.
Saxifraga alba.
Saxifraga aurea.
Scolopendrium.
Scabiosa vulgaris.
Scandix vulgaris.
Scorzonera Amagrica latifol.
Scorzonera Amagrica angustifol.
Scrophularia.
Sedum majus s. sempervivum.
Sedum minus.
Sedum minimum s. illecebra.
Serpillum fl. albo et fl. cæruleo.
Senecio.
Siderites purpurea caule quadrangulari.
Siderites arvensis.
Sinapi nativum.
Sinapi album s. Eruca.
Sinapi silvestre.
Sium aquaticum s. apium palustre fol. oblongis.
Sisarum.
Sisymbrium cardamine. s. nasturtium pratense.
Solanum vulgare.
Sonchus asper.
Sonchus laevis lactescens.
Sophia Chirurgorum.
Sorbus vulgaris.
Sorbus torminalis s. sorbus aucuparia.
Spergula Bauhini.
Spergula Sabinæ.
Spergula minor fl. subcæruleo.
Stoebe vulgaris fl. purpureo.
Stoebe vulgaris fl. albo.
Stœcas citrina.
Stœcas Arabica.

T

Tanacetum fl. luteo inodorum.

Thalictrum.
Thlaspi acerrimum vulgatissimum.
Thlaspi arvense siliqvis latis Bauhini.
Thlaspi fol. vaccariæ incanum.
Thymus.
Typha.
Tilia mas.
Tilia foemina.
Tomentilla.
Trachelium s. Cervicaria.
Tragopogon s. barba hircina.
Trifolium palustre.
Trifolium acetosum s. Alleluja officinarum.
Trifolium corniculatum.
Trifolium pratense rubr.
Trifol. pratense capite lupulino.
Trifolium agrarium.
Triplodium.
Turritis major.
Turritis minor.
Tussilago s. ungula caballina. s. Farfara officinarum s. Bechium officinarum.
Typha.

U

Valeriana silvestris.
major.
minor.
minima. alias Phu vocatur.
Verbascum mas. Stønge lyse.
Verbascum nigrum.
Verbena.
Veronica mas vulgatiss.
Veronica minor repens agraria.
Veronica spicata silvestris.
Vicia sativa s. Ervum.
Vicia minor vulgaris segetum.
Vicia minor segetum siliqvis glabris.
Viola Martia.
Viola silvestris inodora.
Viola aquatica.
Virga aurea vera officinarum.

Vincetoxicum s. Asclepias fl. albo.
 Viscum qvernum.
 Viscum colurnum.
 Ulmus.
 Umbilicus veneris palustris.
 Unifolium.
 Urtica vulgaris urens.
 Urtica mortua.
 Usnea offinaria.

Uva crispa.

X

Xyris s. spatula fætida flore obsoletè purpureo.

Z

Zea.

Zizania.

VARIA CIRCA HAFNIAM NOTATU DIGNA

Extra portam septentrionalem.

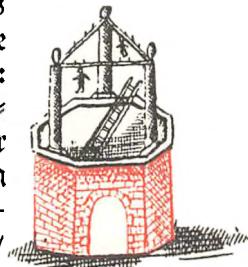
1. Told-huset/ her lefveris told af alt det som consumeris i København.
- 2. Dend ny Kirkegaard/ som tilforn var i forstaden som afbrændte; hører nu Vor frue Kirke til. — 3. Bleg-dammen. — 4. End i bred røfs huus/ strax ved bleg-damen. her selgis melck om sommeren. Huset hafver sit nafn af qvinden som boer der udi. — 5. Peblingsøen. Her udi svømmer mange Svaner och Ender. voxer ofverflodig nymphæa fl. luteo. — 6. Rafvensborg. her bekommis om sommeren adskillig slags drich. Ligger en skion hafve her til.
- 7. Gabels gaard/ eller Ladegaarden. her forlyster och folcf sig om sommeren.

— 8. Jeger-huset. fuld af Kongens Hunde. — 9. Vibens Kro. Ligger ved Konge veyen til Frederichsborg. for naagle aar stede her et stor mord.

Extra portam Occidentalem.

1. Toldhuset. — 2. En skifve eller bret/ opsat ved stranden/ hvor til skydis med støcher af Københafn hver Torsdag och Löfverdag. — 3. Gabriels huus. en kro/ hvor mand om sommeren leger Kedler/ pircken tafl/ faaer øl/ vin/ melck etc: ligger lystig. — 4. Reber-banen. — 5. Københafns gamble wolde och grafve. her hos er et sted/ hvor de skyder til maals om adskillige ting/ som heste/ stude etc: de som skyder/ hafver her sit eget Laugshuus. — 6. Pest-huset. her indtages adskillige fattige som blive singe. her prædickes/ sondag och hellige-dage. det hafver naagle smaa grafve omkring sig. huset er opbygt af Hans Nielsøn. — 7. Dend mured galge. reparered af Christen Sanger/ der hand hafde forbrudt sit lif. — 8. Prinzeesse-gaarden.

(her lusterer mange fornemme folk om sommeren; bekommer hærlig tractament. dend hafver 3 smonne hafver/ en stor och 2 smaa.) ligger paa ny amager/ som er Kongens. bønderne her paa gifver ingen Landgilde/ men en vis summa penge. — 9. Waldby-backe. vocatur sic ab urbe celeberrimâ et munitissimâ Waldby/ non procul ab eo sitâ. constat tribus collibus. crescit hic copiosissimè caryophyllus montanus. Svensken laae her med sine stycker i frigens tid; och dend Svenske Konge holt paa dette backe/ der de stormede til København.

Extra portam Orientalem.

1. Told-huset. — 2. Gammel Wartou. — 3. Fiscker-huset. mangfoldige parcer med fisk her omkring. — 4. M. Hans Zoegæ filde/ for naagle aar funden/ hvor til fattige och kryblinger S. Hans aften løber/ ligesom til S. Helenæ filde her i Gedland.

INSULA AMAGRIA

1 mill. longitudine et latitudine. omnium fœcundissima. Dicta est Amaga vel amagria, qvia penu est vel promtuarium Hafniense. Amaga enim Germanis antiquissimis domum seu penuarium denotasse docet

Joh. Isaac. Pontanus Dan. descript. pag. 725. Sic apud Gallos Magazin, Italos Magasino, significat rerum venalium promptuarium. Hafniæ prospicit cibariis omnis generis, lacte, butyro, caseo, oleribus, qvæ in forum Hafniense, Amager torfve/ copiosè deferuntur. Plurimi in hac insula lepores sunt, hominis præsentiam haud timentes, qvia mandato Regis, ab injuria sclopeti tuti sunt.

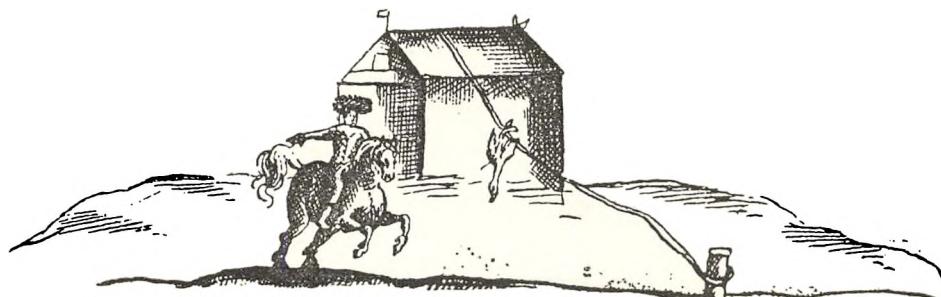
2 in hac insula Parochiæ. Antiqua et Nova. Antiqua est hominum Danorum. Nova, est Colonia ex gente Hollandiæ Aō. 1516 traducta. Cum Rex Christianus II Cæsaris Caroli V sororem Isabellam seu Elisabetham, uxorem duxisset, datis ad Margarethem Archiducissam, Uxor Amitam, literis, petiit, ub sibi honesti et horticulturæ periti homines mitterentur, ut de sapidiore culina uxori suæ in posterum prospicere possent. Missis ab Archi Ducissa Belgis, hujus insulæ partem incolendam Rex dedit. Gens hæc singulari modo feros anseres olim capiebat; Hafniæqve singulis diebus vendebat ut refert Janus Laur. Wolf. Encom. regn. Dan. p. 443.

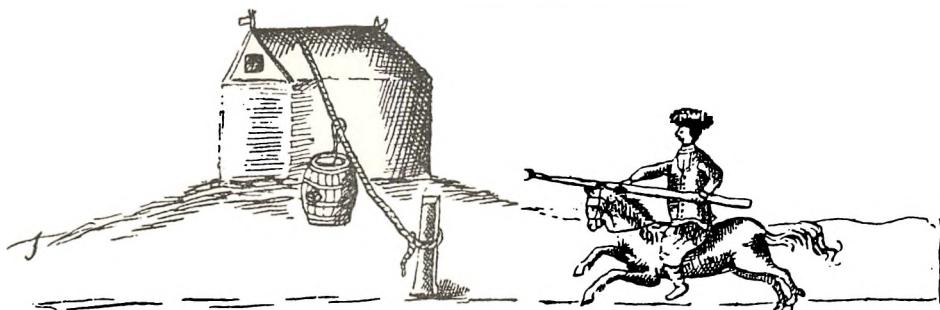
Hollandi hi vestitum suum nunquam immutant, qvi talis est.

Nunquam peregrinis nubunt. Ante annos aliquot qvidam Hafniensi puellæ nupsit, sed parum abfuit qvin lapidaretur.

Die Lunæ jejunalí. Fæstelafns Mandag/ caput anseri de fune pendenti detrahunt, qvemadmodum Magnates ad metam spiculis decurrentes, certo ictu circuli destinati ambitus excipiunt. Ad spectaculum hoc videndum Hafnienses plurimi catervatim confluunt.

Felem qvoqve de tonna expellunt.

Pagi. Taarnby/ wester Sundby/ øster Sundby/ Hollænderbyen/ Dragøe/
(berømmelig af [Her] Svend paa Dragøe.) Kastrup/ lille Magleby.

Mense Octobri 1658 Rex Sveciæ Carolus Gustavus apud Dragøe/
1000 pedites et 500 eqvites, naviis advectos, in littus exposuit; re-
pulsos tamen à Danis qvibus Rex ipse Frid. III adfuit.

INSULA SALIS

Inter insulam Amagriam, et Scaniam, plano projectoqve situ, à
mari interdum inundatur tota, unde fertilis redditur. Incolis caret, gra-
mine læto vestita, fœnum pecudibus suppeditat. Mira in hac insula
Iris est, a Bauhino oblita.

REGULÆ PEREGRINANTUM QVAS
CHRISTOPHORUS **D****A****L****B****P** DANUS
SUPPEDITAVIT

Si peregre pergas, semper de nocte qviescas
Mane cito surge, hospitium de luce capessas
Mane Deum lauda surgendo, sicut alauda.

Parisios stolidum si qvis transmittit asellum
Si fuit hic Asinus, non tibi fiet eqvus.

Anno 1674 d. 30 Maj. hor. 10 mat. iterum relictâ Hafniâ, exteras regiones invisi cum inclyti Thomæ Bartholini filiis Casparo et Christophoro Bartolinis, et in Belgium rursus me contuli.

Visa in itinere hoc.

Eod. die, ROESCILDIA et RINGSTADIUM.

d. 31 Maj. SORAM, SLAGLOSIAM et CRUCIS-ORAM per-venimus, ubi statim cymbâ traecto mari Balthico, NEOBURGUM appulimus.

D. 1 Junij vidimus urbem Åsgneß/ inde rursus cymba per mare Bal-thicum vecti HADERSLEBUM in Holsatia pervenimus.

D. 2 Junij. per Toldsteds Kroe/ FLENSBURGUM venimus, mox SLESVICUM cum ARCE GOTTORPIANA.

In technicotheca hæc observata, in priori meo itinere omissa.

Tabulæ ceratæ antiquorum. priapus æneus. lecti Indorum. idola varia variarum gentium. Fisile pusle. Anthropophagi duo seu pisces Heye. Nidus psittaci; Pharaonis græshopper. Arma et torturæ Indo-rum. Gladius pungens et sclopetans. En liden Mumia for 100 Rigd. |: Østers skaller weyer 248 pund. :|

In Horto Gottorpiano.

Cæsarum effigies ex gypso a Julio Cæsare ad Leopoldum h. t. numero 148.

Globus ingenti magnitudinis qvi exterius terrestrem interius cælestem sphœram exhibet. drifues 24 timer omfring af vand/ 12 personer fand sidde der inde ved et bord.

D. 3 Junij per RENSBURGUM pervenimus ad pagum Vissing qvi Rensburgum et Itzehoam interjacet.

D. 4 Junij. Per ITZEHOAM et PINNEBERGAM itinere facto vidimus

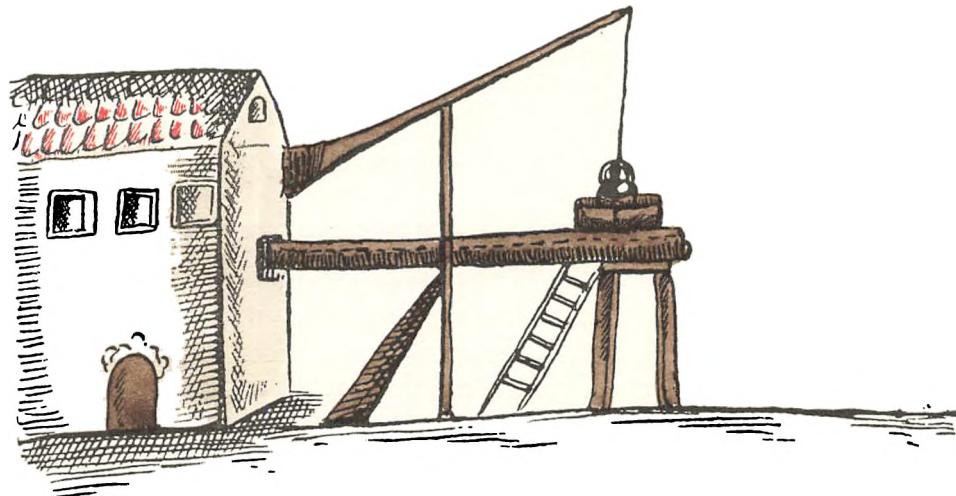
HAMBURGUM. Munitissima. de hac vide superius. hoc tamen hic adnotand.

En qvinde som gaar omkring at bede til fadder och begrafuelse som kaldis bede konen. hun bær saadan en dract.

Ellers deng dag naagen blifuer begrafued henger de en lycte med et tændt lys udi/ uden for dørren/ med floer ofver.

Maar naagen enten pige eller kone gaaer ud i byen/ tager de et sort Elæde ofver sit hofved.

Besøgte vi imidlertid Kirstenium, Medicum et Professorem inclytum.

Paa saadan maneer brøgger de i Hamborre och drager det skiden vand op och slaer det udi renderne saa at det kand rende lige ned udi kædelen i Brøgerset.

D. 6 Junij cum internuntio publico per regionem Bremensem ducti; vidimus d. 7 Junij [ipsam]

BREMAM qvæ urbs est ampla, munita, sui juris, sub consulum imperio acqviscens, sita juxta Visurgim. Miræ hic molæ habentur, in navigiis ita structæ ut inde pro lubitu moveri queant.

Servi magistratum, ut a cæteris dignoscantur, rubris palliis induiti sunt.

Juxta Curiam gigas ille Roland e ligno effectus monstrosæ magnitudinis visitur.

Dolia hic habentur miræ magnitudinis, unde proverbium natum,
Tyck som en bremer tonde.

Habitus antiquus mulierum Bremensium quem non nullæ adhuc imitantur.

Vidimus hic Tobiam Andreæ, Medicum non incelebrem.

Inde per Dithmarsiam OLDENBURGUM pervenimus.

d. 8. Junij primo per Blerhuusen/ deinde per Apen et Detheren pervenimus LIRAM.

d. 9 per Nieweskantze/ hvor vi i Logementet begierede Candelken men vi kunde ei faa eg der ud i efftersom Bispen af Munster hafde ædt alle hønsen op/ saa der var ingen eg i byen; komme vi til Windscoten hic primo uti cæpimus navigiis træceskoven. Post GRONINGAM, Strabus/ Dochum vidimus

d. 10 Jun. LIVARDIAM, caput Frisiæ Orientalis. et Boelßwerd. post aspeximus

VORCUM, urbem amoenam, haud munitam, der staar teyl-vune langt ned paa begge sider af canalen; de brender falck af sneyle i en oval ouen opsat af steene.

Staure. Urbs antiqua, propugnaculis rotundis munita.

ENCHUYSA. Urbs amoenissima, secundum qvosdam à simplicibus ædibus enkelde huyser/ quæ initio hic notabantur; harengorum piscatu celebris est. Fuit Enchuyse Medicus, Paludanus nomine, is cum in urbis mœnibus stans eminus spectaret adventantes e mari naves halicibus conditaneis onustas, protinus se accingebat ut urbe excederet et rus abiret in villam suam inqviens salutem adventare ideoque operam suam non esse civibus necessariam.

HORNA, Hoorn. Creditur surrexisse e ruinis collapsæ civitatis Voorne in propinqvo sitæ. dicta putatur a portu commodissimo qui cornu refert. sita ad lacum Flevi, vulgo de Zuiderzee. munitissima.

Edam. Urbs muris cincta. hic optimæ notæ caseus conficitur. stor rund och rød Edamer ost.

Mönchendam s. MONACHODAMUM. Urbs parva, non munita.
Byrsloten. Pagus saltem, unde navigio pervenimus Amstelodamum.

AMSTELODAMUM

Civitas celeberrima, dicta ab Amstel fluento qvod se exonerat in flumen Tyam seu potius Yam. van den rivier den Amstel die door die stat vlyngt en den dam die dar ingelehdt is. bygt paa pele/ ut videatur sylva subterranea, unde dicitur vulgo, Amsterdam staer paa Norge. Belgæ vocant een verkeerde boscadie van dorre boomen/ item averechtse masten woudt.

Plurima hic visu digna.

1. BURSA INSIGNIS, ubi innumerabilium mercatorum confluxus, variaque gentes, Poloni, Persæ, Judæi etc. conspiciuntur. Klocken halfgaaen tolf ringer børsklocken/ och hvo der kommer effter tolf/ gifver en hollandsk skelling/ førend hand maa komme ind. ingen der maa drage kaarde under 100 guldens straf.

2. TEMPLA VARIA MAGNIFICENTISSIMÈ EXTRUCTA

Nieuwe Kerk. Nieuwe jydzts capel. Oude jydzts capel. Zuyder Kerk. Wester Kerk. Morder Kerk. Franse Kerk. Engelse Kerk. Oude Lutherske Kerk. Nieuwe Lutherske instar amphit[h]eatris.

Jode Kerk. der ere tvende/ i dend ene prædickes hoi Eyds/ i dend anden Portugisisk. in de voorhuns/ daer en maternat is/ dat mit en kraan omgedrayet wort/ hier by en handdoek hangende/ want de joden wassen haar handen eerze in de Kerk gaan. Boven op de galderij zitten de vrouwen/ van de mans zijn afgesondert. in een groote houte kas met veel koosteliikhendt ziet Mose-boeken omhangen met koostlijke geborduurde kleeden. de mannen hebben over de hovdt en witte doek die har over de scoudere en liif hangt en elk en Hebreis boesken in de hant. Haar Sabbath begint op de vrijdag an den avont als de zon ondergaat/ dan steekt elk in zijn huys hare lampen an/ als ook in hare Kerk/ die branden tot op saterdag an den avont als haar Sabbath eyndigt/ want de joden rekenen in't begin der dagen van den eene avondt tot den anderen. in haar Kerken branden geduurig glazen lampen.

CURIA, het Stadthups/ omnium Europæ superbissima; ofven paa saa vi adskillige gevehrl/ aller ofverst saa vi Sangverket/ giort som et orgelwerch/ naar mand slager paa clavererne, lyder klockerne; iblant hvilke findes naagle af gruelig stor størelse.

Wees=hups/ LA MAISON DES PAUVRES ORPHELINS.
ORPHANOTROPHIUM. der som de stackels børn er inde och hafuer
 fri föde/ och paa det de kand skilles fra de andre/ gaaer de klæd half sorte och
 half røde/ drengene med blaa strømper/ pigerne med blaa forklæder. der er
 ungefer 1000 personer der inde. pigerne somme sidder och knipler somme sver/
 men drengene/ de største ere sat hver til sit handwerk i byen och naar klocken
 er 11 samblis de atter til bords/ men de smaa børn som icke kand tiene til at
 giøre arbeid/ løber och leger udi en gaard for sig self. huuset i sig self er et stoor
 huus med 3 gaarde omkring och paa veggen af huuset er alle slags leg bru-
 gelig i Holland udhugged i træ. der ere en mand och en qvinde der inde som
 hafuer opsyn med alting och kaldis samme Binne vader och Binne moeder.

Ralphups sive ERGASTERIUM, ad coercendam virorum petu-
 lantiam, hvor udi sættis karle och drenge som hafuer giord naaged skilmeri/
 til at raspe heele dage Brasilienholt/ Phernambuc/ hvid/ rød/ och guul san-
 tel/ rosenholt/ etc: til at farve med. jeg raspede self der inde for curieusitet.
 Twee en twee Tuchtelingen raspen voor en dag vijftig pont; de rasper gandske
 nogen. samme tid lod jeg mig veze i en stor weect/ och veyed jeg 128 pund/
 Casper 120 p. Christopher 104 p.

**Spin=hups/ ubi mulieres, qvæ qvæstum corpore fecerunt, vel la-
 nam trahere vel circa alia opera occupari coguntur.**

Gast=hups seu NOSOCOMIUM, hvor de syge ligger/ mænd och
 kvinder for sig self/ hafuer deris egen Medicum, Apothecke, Kirke/ hafve
 med medicinalske urter; foruden er der verbanthuys och soldatenhuys/ hvor
 udi krigens tid blifuer ført alle syge.

Dolhups/ hvor de gale ock affindige forvaris hver i sit kammer som er
 mørkt alleenste it hul paa dørren som de kand sticke deris hofved ud af. hafuer
 deris bloom tuyn/ binne vader etc: naar de skal hafve mad/ henges der en
 lidet messing staal uden for hullet af dørren/ hvor af de æder thi steen potter
 eller andet slager de strax i Stöcker.

Oude mannen en vrouwens hups. s. GERONTOCOMIUM. hvor
 gamble mænd och kvinder ere inde som for alderdoms skyld ei kand fortiene
 deris føde/ och ere de 2 i hver kammer. blifver vel traktered i en stor sal for
 sig self. hafver deris hafve belgicè bloom-hof/ och bleegdam belgicè blek velt.

Bancken. et stor huus lige som en børs/ hvor udi selgis intet andet end skabe och kostelige træsorer.

Dolhoff. en lystig hafue med en labyrinth udi. der er et huus hos hvor mand kand see adskillige Bibelske Historier udgraves i træ med saadan kunst at de kand røre hofvedet/ hænderne och beenene. i Tornet er et smuk lidet sangwerk och udi loftet hullet staer en mand af træ med kappe och krafue paa/ och staer och paucerer med haanden ligesom en cantor. i gaarden en stor fontaine med allehaande billeder af gibs.

Qveckter Kerk. findes her et slags folk af en sørdelis religion, hvor ge- meenligen en af qvinderne staer op ock prædicker.

D. 16 Junij. Besøgte vi Swammerdamium, och saae hans insecter, pediculum marinum, asellum marinum, scorpiones instar astacorum, bombyces, et partes generationis, medullam spinalem, cor oblongum, ova eorum etc: coccinellam (insectum) Hemorobium, pediculum balænæ; infusiones varias ceræ in vasa, infusum argentum vivum in pulmonum ranarum vasa etc:

In Musæo Parentis Swammerdamii hæc visa. Felis volatilis ex India, Simia volatilis, 2 ræger/ hver dobbelt saa store som en hummer. Folium arboris a nemine descriptæ, vocatur Gabbas, etc:

Der gaaer skibe fra Amsterdam hver aften paa adskillige stæder E. g. paa Zwol/ Enchunsen etc: naar de da ere færdige at seyle bort staar Skipperen paa skibet och raaber hvor hand seyler hen. E. g. Zwol op Zwol op/ at folkene der ville med kand vide hvilket skib de vil med.

Hos en Kiøbmand/ vid nafn Breyne/ saa jeg adskillige rariteter med Professor Sijen.

Harlem. Muris cincta, clara inventione imprimend. literas. antiquissima. celebris est cerevisia Harlemensis Harlemer bier.

LUGDUNUM BATAVORUM

Civitas ampla, elegantissima, Academiâ celebris hortisqve suburbanis amoena. ambitus urbis Cingelen vocatur, tiliis proceris consitus.

Varia hic notatu digna.

HORTUS ACADEMICUS, omni herbarum genere excultus, ubi

insignis ille Botanicus Arnoldus Syen ab hora 8 ad 9 herbarum demonstrationi vacat. visuntur in hoc horto, Aqvila, Cercopithecus, Corvus Indicus.

In MUSÆO, qvod horto huic vicinum, hæc notantur. 1. Hippopotamus [*ex Nilo*], ingentis magnitudinis. 2. Varia Indorum arma. 3. Variæ aves qvæ in Hollandia reperiuntur. 4. Myrenæter. Löiert. Aves Campanfers dictæ. etc:

DOMUS ANATOMICA, hvor sees ochsaa adskillige rariteter.

TEMPLA VARIA. Calvinæ Kirf. S. Piters. Lutheræ Kirch. Høglænders Kirf. Thodæ Kirf. Engelsæ Kirf. etc:

CURIA ampla, et sub ea macellum.

BIBLIOTHECÆ duæ, altera juxta Domum Anatomicam, altera op rapenburg/ dono Thysii. die Mercur. et Saturni ingressus liber.

BURGA, den Burg/ collis amoenissimus, unde prospectus patet per totam urbem. der omkring løber adskillige raadiyr/ paafugle etc: er en labyrinthus strax her ved. neden for i et huus dricker mand bottelbier etc:

Cum studiorum caussâ hic commorarer,

Theologi fuere, Abrahamus Heydanus. Spanhemius. Vittichius.

Iuris Professores Georgius Conr. Crusius. Fr. Böckelmannus. Antonius Matthæus. Albert Rusius.

Medici, Carolus Drelincourtius, Anatomicus. Lucas Scacht. Institutionum Professor. Arnoldus Syen/ Botanicus. Theod. Craanen Philos. et Med. Prof.

Mathematici Petrus a Scooten. Christ. Melder.

Eloquentiæ Professor Joan. Coccius.

Historiar. Professor Theod. Ruykius.

Hebraæ et græc. I. Prof. Alard. Uchtmannus.

Chymiæ Prof. Carolus Mades.

Humanior. lit. prof. Joan. Conr. Nuberus.

Philos. Prof. Gothof. Spinæus.

8 Februari. qvotannis novus Rector designatur. si studiosus nomen suum qvovis anno apud Rectorem non indicaverit, albo excluditur et privilegio orbatur, qvo vini 320 pintas, cerevis. 25 tonnas qvotannis

absqve tributo accipit. Rectori gifves en half Ducaton, pedellerne 2 hollandiske skilling pro inscriptione.

Nosocomium hic est, ubi bini Medici ægrotos invisunt quotidie ab h. 4 pomeridiana ad 6 et quidem p. t. Lucas Scacht et Jac. Vallan/ qvorum me comitem assiduum præbui.

Nundinæ, Kermes dictæ, mense Mayo celebrantur. ringes ud och ind med en stor flocke.

Uden for Leyden besaae vi Arnoldi Syen Botanici sionne hafve; item Bewerlingii, en af Heeren staternis och Botanicorum Mecænatis hafver; begge fulde af rare urter.

Cives Leydenses, Leydse Hondeshangers per jocum vocati. in beleg van Leyden waren de Spaniers vor de port en in haer nodt musten sie honden op hange om dat sie geen eten en hatte derweil die Spanier vor de port lag. da qvaem hier en vloot van Haringe witte broodt da kriege sie noch te ete en har hongers nodt.

Cattwich Op Zee. Ostium Rheni nobiliss. sed anno 860 tempestatis injuriâ occlus. Visitur adhuc locus ubi arx Britannica het huys Britten vel Brittenburg stetit qvæ fuit castellum pop. Romani a Caligula exstructum. hic varia numismata antiqua reperiuntur, qvæ recedens mare nudo in littore destituit. samme dag gich vi allevegne omkring paa de store Duynen eller bierge af sand med Botanices Professore Arnoldo Syen och søger urter; samme tid drack vi Portugisiske Vin paa Thomæ Bartholini sundhed af et stort musselkål som samme Professor fandt ved hafbredden/ efftersom vi hafde intet andet beggere eller skål med os.

Gravesland. Ubi comites olim habitabant. multæ in hoc pago egregiæ ædes.

RHENOBURGUM. Ubi olim amplissimum ord. Divi Benedict. cænobium.

LEYDENSISS PAGUS, Leperdorp. Valde amoenus, in vicinia Leidæ.

Valckenburg. Pagus satis elegans. eqvino mercatu mense Sept. celebris.

Nortwiig op Zee aut Nortwiig binnen. Pagus satis elegans.

LERODAMUM, Leerdam Inter Leydam et Hagam-Comitis. Her hvi-
ler træffsøten och imidler tid kommer kvinder och selger folkene palingen.

LOSDUNUM. In cuius templo tumulus Comitissæ qvæ uno partu
365 infantes edidit. Historia legitur supra tumulum.

Inter Hundslordicum et Gravesandam exstructum est palatium su-
perbissimum Principis Auriaci.

Bodengratw et **Swammerdam**. Vare begge 2 af Frankosen af brendt/ dend
tid Lyxenburg øfvede der saa stor tyranni.

HAGA-COMITIS. **Gravenhag**. Sic dicta qvia Comites Hollandiæ
ibi olim commorati. ædes ferè omnes palatiorum instar. Silva extra
urbem amoënißima, ubi tempore æstivo post cænam ambulatur. Curia
Ordinum foederati Belgii digna visu. Item Palatum Principis Auriaci
Bibliopolis aliisqve mercatoribus refertum. Curiæ hoc inscriptum est:
Ne Jupiter qvidem omnibus placet.

Delpht. Ur[b]s omnium nitidissima. 2 templis decorata, in uno Prin-
ceps Wilhelmus Comes Nassaviæ, in altero Martinus Trompius mag-
nus ille Archithalassus ex alabastro excisi visuntur.

INSCRIPTIO MAUSOLÆI

MARTINI TROMPII

Æternæ memoriaz

Qvi Batavos, qvi virtutem et verum
Laborem amas, lege ac luge.

Batavæ gentis decus, virtutis bellicæ fulmen hic jacet
Qvi vivus nûnquam jacuit, et imperatorem stantem mori
Debere exemplo suo docuit, amor civium, hostium terror,
Oceani stupor

MARTINUS HARPERII TROMPIUS

Qvo nomine plures continentur laudes qvam nec lapis capit,
Cui mare materia triumphorum, universus Orbis

Theatrum gloriae fuit,

Prædonum certa pernicies, commercii felix assertor, familiaritate utilis, non vilis,
postqvam nautas et milites, durum genus, paterno et cum efficacia benigno rexit im-
perio, post L. prælia, qvorum Dux fuit aut pars magna, post insignes supra fidem
victorias, post summos infra meritum honores tandem bello Anglo tantum non vic-
tor certe invictus X Aug. An. Ærae Christianæ 1653 ÆEt. 56

Vivere ac vincere desit

Foederati Belgii Patres

Heroi optimè merito

M. P.

Eod. die, sc: 5 August. Delphis vidi apud hominem ingeniosum, sed illiteratum, nomine Leuenhug/ microscopia varia, qvæ ipse conferat, et adeò accuratè ut omnibus moverent admirationem. Observavi ergo cum Casparo et Christoph. Bartholinis, et Professore Arnol- do Shen seqventia.

Sangvis oblongo vitro inclusus puris constabat globulis minutis qvi perpetuo motu sursum deorsum horsum rursum ferebantur, serum præterea sangvini innatans conspiciebatur.

2. Capilli qvoqve intus cavi, ex globulis constabant ut taceam lapides, unges, cutim, omnis generis ligna. barbae felis dissectæ per transversum pili in medio foramen seu cavitatem habuere instar tormenti bellici.

Muscas præterea, apes aliaqve animalcula lustravimus his microscopiis.

Eod. die in Musæo rariorum Dn. Hacqvet Medici urbis, vidimus seqventia. 1. Varia numismata, antiqua et nova. 2. Varia conchylia. 3. Ova variorum animalium. inter hæc rariora fuere; ova crocodili, ova testudinum, ova serpentum. 4. Varia semina et fructus.

Eod. die theatrum Anatomicum vidimus et technicothecam rebus rarioribus refertam. Rhinocerotem, Tigridem, Rupicapram, Felem Zibethicam s. Civettam, et innumera alia perlustravimus.

Curia Delphis satis nitida, cui supra januam hoc carmen inscriptum:

Hæc domus odit, amat, punit, conservat, honorat

Neqvitiem, pacem, crimina, jura, probos.

Maeslandslups. Pagus non inelegans. Maaged fra denne gich vi op paa en gruelig høi stie eller trappe paa en Reikplaze/ hvor fra mand kunde see ofver al landet.

GOUDA. 5 leucis Leyda distans, Civitas muris cincta, ubi spatiostissimum in Hollandia templum visitur in quo fenestræ picturæ artificiosissima superbunt. lino et fistulis tabaci celebratur hæc civitas. Canalen som mand seyler paa førend mand kommer til byen kaldis fromme gou/ formedelst at dend gaaer i saa mange bueter. jeg reyste her hid med min fetter Christopher Bartolin och D. Vallan/ Medico Nosocomii Leydensis.

Voerden. Non ita pridem qvodammodo munita a Gallis Aō. 1672.
In ipso oppido est arx antiqua Voerden 1169 condita.

ULTRAJECTUM AD RHENUM, Utrecht. Urbs delitiosa; Academiā insignis; inter Professores Grævium, Historiar. et Eloq. prof. et Diemerbroockium, Medicum et Anatomicum invisi cum consobrino meo Christophoro Bartholino, fido itinerum meorum Achate. Templum S. Johannis superbiss. Laae samme tid slagen ned af storm och liyn ild; i synnerlighed var forstreckeligt at see de store columnas af saadan en forstreckelig tyckelse/ styrcke och storhed/ være gaaed mit ofver.

VARIA DE HOLLANDIA NOTATU DIGNA, IN PRIORE ITINERE MEO HOLLANDICO OMISSA

Epitheta varia.

Amsterdamse Kucketers. Harlemse specketers. Hagse over-kruppers. Delphse Kalve stieters (sie dachten dat die Fransman buyten die poort war ende sie scoten en Kalv door de Kop/ en da die Kalv segde/ bö/ ruppen sie/ da is die Fransman doodt) Sciedamse Tovenagers/ Sciedamse drogen brodt (en baur kopt faes an de leyde in Sciedam en sie hadden geen geldt om te betale en sie gaven hem drogen brodt vor het geldt. Leydske hondehangars.

Varii pisces in Hollandia.

1. Snoek ɔ: giedde 2. Braet vis ɔ: braesems 3. Salm. 4. All of palingen.
- 5 Sculle/ Scarre. 6 droge Scarre of Sculle toe handt eten. 7. Voorn.
- 8 Stockvis/ men Stokvis sonder booter ɔ: et slag af en stoch. 9. Lapperdan ɔ: salt torsk. 10. Cabelian. 11. Scelvis. 12. Haringe/ Nieuwe Haringe.
13. peckel Haring. 14 baers. 15 Karpen. 16 Tonge. 17 Moelenaers of Witvis. 18. Krabbe. 19 garnael 20. Alicrync. 21 Dusters. 22. blyyvis.
- 23 piterman.

Med røger raaber de saaledis. Hal ghy ale-garnt met festin pootkiens/ met 2 bruyn oofkies/ met en lange start/ hal ghy ale garnt.

Kabelian en Scelvis/ die der nacht gevangen is. Scelvis deducuntur a Scaldi fluv. qs: Scalde Vis.

Warne palinge/ moet ghy geen warne palinge.

Nieuwe Haring met oue Kope. Oue heering met nieuwe peckel. nieuwe heering met vet.

Apud Catwichum et Nortwicum, pagos ad mare sitos, plurimi aselli capiuntur. Hic homines recentibus piscibus vesci assueti tam sunt eruditâ lingvâ faucibusque tam acri sensu ut dignoscere possint an pisces a littore humeris portati sint, an curru vecti; velut qvidam alibi jactant se scire posse et gustare an ovilla caro sit brevibus an longis caudis præditorum ovium.

Apua infumata, Spröt/ soboles halecis fumo duratæ. Ab Anglis et Hollandis constitutum ne ante diem Joh. Baptist. retibus capiantur.

In Templo Goesano humatus jacet is qui primus haleces muriâ condiri docuit, et rei memoria extare dicitur in cippo, sub quo sepultus est.

Ex ovis carpionum caviarium rubrum paratur, quod vocant Iudæorum, nam nigro vesci Judæis religio est, quia ex Sturione, pisce lœvi cute desumitur, quali esu lex Mosaica interdicit. Lovanii vocatur carpio Martyr Lovaniensis quod tam frequens in vivariis et convictoribus scholasticis tam sæpe apponitur.

Tinca seu solatum vulgi, Belgis Tinf/ Scoenmaefers. Rustici Hollandi retibus aut excipulis captum aquis reddere olim solebant quod cocturâ indignum judicarent.

Aves Hollandiæ.

1 Endvogel. 2. ganse. 3. en Endt. 4: tam and. 4. Snekpe. 5 Rockmew/ vliet nae die vis an de water 6. Dyevaer. 7. Sprewe. etc:

En qaæem by syn landlynde die hem vraegde wat hy gegeten hadde/ hy seg/ het smach so lecker/ ich en kan het niet segge/ ich kan het niet numme/ het smaecht so lecker/ het swem in water/ het rupt qua qaæk. 2: en and.

Phasiani in Belgica frequentes circa Tornacum et insulas.

Glaucium, a glaucis oculis, pylsteert. plurimæ in Hollandia.

Rustici nuptiarum et Saturnalium diebus anserem e chorda vel pertica suspensam baculis certatim impetunt et dejectorem Regis nomine compellant; velut in Amagria apud nos.

Ova columbarum in Hollandia sic jugi rotatione incalescunt ut esui idonea reddantur.

Ova vanelli, Kievit/ eduntur ad duritiem cocta; album subcæruleo colore est.

: Entvogels in de Kuben. ubi tamme endten/ quando dicunt qaæk qaæk/ veniunt sylvestres et capiuntur reti intus latente. :|

Varii cibi in Hollandia.

Supper. Candelken 1: vinsøb. Baur-candelken. 2: bier en melck. Lammerkis pap. 3: Sutemelck en meel. Neystenbrey. Greuyten 1: reys en rosijnen. Cramehey met room. Soete melcks sop. etc:

Brod och backelse. Baur brood. 1: soete rocken broodt. Professor broodt. Wittebroot. Tarwenbroot. Rockenbroot. Wittebroots bollickes. Deuve Ratters. penning biscoiten. Kracklingickes. Saffaran Kuckis. Karente Kuckis. Saffaran bollikes. Sinter Klas. Armriddar s. Wentel tewe Hurenbroot. strøif met petersilie. Kraut Kuckis. Leckerde Waffels/ Suckerde waffelkis/ booterde waffelkis; wil ghy niet kope/ so moet ghy hinlope. maer/ wil ghy wat kope/ gahet dan/ niet lopen/ maer wil ghy bergen/ so wacht tot morgen. dat heedt soin dag/ dat ich niet bergen mag.

Grof tarwen broot of huysbroodt/ panis secundarius, salutaris habetur, qvod ob furfures confusos alvum solvat.

Panes biscocti delicatissimi ex Wormera pago borealis Hollandiae Amstelredamum scaphis inferuntur.

Ost/ Smør/ melck etc: Edamer Kees. Leyde Kees. Tessel Kees. Gravesands Kees. Soete melcks Kees. Goude Kees celeberr. sunt. 1: Grasde botter; naar Kærne har gaait i græsset. 2:

Caseus viridis Gravesandæ et Tessaliæ paratur ex stercore ovillo duriusculo per agros et ericeta sparsum. temperant sero lactis et qvod exprimitur immiscent caseo, qvod gratum est stomacho frigido et pituitam incidit.

Belgæ omnes insignes galactophagi. tota æstate rustici nil nisi sero lactis et lactariis utuntur.

Kruythuys dar die amandelen en tarten ende pasteyen inlegge. 1: lillehuus.

S. Margrete hat in haer bet gepist/ daer na moie weer om har lackens te drooge. sic dicunt naar det regner S. Margrete dag.

Vina, cerevisiæ, aquæ vitæ.

Wesoper bier. Engelsk bier. Speldebier. bottelbier. Bergsbier. Amsterdamske bier. Leydebier sive Wittebier. Harlemse bier. Doitebier. Kersebier. giort af moreller. Franswein/ Spanswein/ Hoglanse wein/ Sæck/ Kerse wein/ rot portugalise wein. etc: bergebier/ Roterdamse bier/ bredaes bier. etc:

Belgæ fermenti vice spumam cerevisiæ commiscent qvod priscis seculis etiam Gallos et Hispanos factitasse Plinius scribit; spumâ concretâ pro fermento utuntur in frumento Galliæ et Italiæ in potum resoluto : zytho, qvâ de causâ levior evadit.

Varii fructus etc:

Sincke note/ grote note of ofernote/ bruyne kerse/ groote bruyne moye kerse/ riepe kroisbeyen/ svarte alabesse brambeyse/ 3 limonen om en dubbilke/ bergomutten/ gelijck en glas wein in ju mond.

De sepultura, nuptiis etc:

Maar naagen skal begraafvis/ ligges hand i en Kiste beged och sverted uden paa uden naagen prydelse. ringer med en liden flocke; men dersom det er en person af stor stand/ ringer en stor Kloche/ hver halfve time/ fra morgenens til om eftermiddagen.

In matrimonii contrahendis et ambiens et qvæ ambitur in Curia sistuntur in conspectu Senatorum a qvibus ad matrimonium admittuntur, postea a Sacerdote in templo conjunguntur domumqve deducti in curru cum propinqvis amicis lemniscos et saccharum per fenestras in plateam dejiciunt, ut a pueris rapiantur. Til bryllupet sidder en hver hos sin Dame som hand gaaer hen och henter i hindes Logement och siden leder til huuset hvor bryllupet skal staa. ofver borde kysser en hver sin naar mand dricker/ 3 gange/ och siger der hos/ 3 lunkis/ 3 klunkis/ 3 kyssis. siden dandser och raillerer mand til langt om natten; och det skeer 2 dage i rad. Jeg hafde Madamoiselle Rivette/ som var af hoi stand/ meged lystig/ ja raugal; til min Wertindes Sons bryllup. Samme aften kom Monsieur Scielderup fra Italien til os.

Die 20 Martii, dagen førend jeg reyste fra Leyden til Francriig/ var jeg Professoris Botanices Arnoldi Shen giest med Messieurs Bartolins och blefve meged stattelig traktered.

ANNO 1675

ITER IN GALLIAM

Primo HAGAM COMITIS perveni, ubi Lælum et Powischium, itineris comites, inveni.

D. 22 Mart. besøgte jeg Klingenberg och Monsieur Worm om morgen'en med Messieurs Bartolins. h. 8, reyste jeg fra Gravenhag/ och h. 9 kom til Delfht; h. 11 der fra til Maeslandslypse/ hvor vi fisch mad. h. 3 gich vi ofver fluvium Maes til Briel sive BRIELAM. Sita est in Insula Vor-nana, ubi incolæ aut nautæ aut piscatores sunt; reliqvis per mare mercaturam excentibus. hæc urbs fundamentum libertatis Belgicæ; dend første som Prinzen af Oranien tog ind i dend Spanske Krig. om affstenen kom vi til Nieuwe Hoorn.

D. 23 h. 6 reyste til Hellebaert-Slups/ hvor vi kom ofver med en baad til Bomene der fra i vogn til Zirich-zee. Urbs est Insulæ Scaldiæ, het Eilandt van Schouwen/ partis Zeelandiæ. Latinis Zirizæa dicitur. der fra til Ter Veere/ urbem munitam, portu scoticis mercibus celebri.

D. 24 derfra med vogn forbi

Middelburg Urbem Zeelandiæ potentissimam, latinis Medioburgum, til Flissingen Ædium ac platearum elegantiâ claram, munimento ferè inexpugnabilem, portu insignem, ubi proximus in Zelandia ex Gallia et Britannia navium appulsus. Geographis clavis Oceani Belgici dicitur. der fra med en baad ofver et vand/ meged farlig/ koldis der hondt/ och det i en stor storm til Bresche i Cassand-land/ Insula Flandriæ, der fra med en vogn til Flander-Slups/ der fra

d. 25 med Vorsen 1: Skriten til

Brugge lat. BRUGAS Urbem amoenissimam, cui a ponte nomen, der fra med en støtte som var ligesom et huus med stue och kæichen til Østende/ Obsidione trienni Hispanorum claram, derfra med vogn til Nieupoort/ NEOPORTUM, siden med en støtte til Vôren/

d. 27 gich med en støtte til

Dupnkerken/ Urbem piraticâ infamem, Galliæ Regi ab Anglis venditam. om eftermiddagen vare vi i Kirken at høre Music.

d. 28 Kom vi til

CALAIS, CALETUM unde trajectus est ordinarius ad Dubrim in Anglia mill. German. 6.

D. 29 Zingede os ind med Messagereren, kom til hest om aftenen til BOULOGNE, munitissimam. D. 30 kom til MONTREILLE d. 31 til ABBEVILLE. D. 1 April. til POIS. d. 2. til TILIARD. fach mad *Beaumonts. i BOVAIS. d. 3. fach mad i BOMONS.* kom til PARIIS h. 5 om aftenen.

LUTETIA PARISIORUM

Civitas post Constantinopolin, omnium Europæ maxima; qvam fluvius Seqvana interluit. Varia habet notatu digna.

L'EGLISE DE NOSTRE DAME, den fornembste och ældste Kirke udi byen hvor der staar S. Christopher udhuggen udi steen med Jesu paa ryggen. I samme Kirke henger alle de faner som Franzosen har taged fra Hollænderne i dend sidste Krig. longitudo templi 76 passus superat, latitudo 60, altitudo 100. 11 portas, 2 turres habet insignis altitudinis; dans l'un des quelles il y a deux cloches si grosses qv'il faut 12 hommes a chacune pour les mettre en branle et dont on entend le son a trois lieues al'entour.

L'EGLISE DE SAINT DENYS, er en Kirke. som er bygged han nem til øre/ under hvilken der er en lidén kælder hvor St. Denys hafver sid det fangen/ hvor der henger store jernbolter och handklofver. som hand var bunden med hvilke blifuer giemt med stor devotion.

L'EGLISE DE ST. EUSTACHE, til hvilken Kirke ere 112 præster/ hvilket mig synnis er alt noch.

L'EGLISE DES CARMELITES, en deylig Kirke/ sammested et Nunne Kloster hvor La Valliere er inde.

VALLE DE GRACE, en meged deylig Kirke nylig bygged i Faubourg St. Jacques, er et Nunnekloster.

L'EGLISE DE ST. ESTIENNE et L'EGLISE DE ST. GENEVIEFVE, ere bygged tæt hos hver andre. dans l'eglise de St. Genevefve sees Cartesii epitaphium. I samme Kirke giemmis St. Genevefves legeme hvilket blifuer taget ned och baared udi procession naar det er tør sommer/ och saa troer de at faa regn for hendes skyld.

L'HOSPITAL DE QVINZE-VINGTS que S'Louis fonda dans la rüe S. Honoré en memoire de 500 chevaliers auxquels les infidelles creverent les yeux dans la guerre que ce Monarque entreprit contre eux. on n'y reçoit que des aveugles. och de samme blinde gaaer paa gaden alle vegne alleene och foruden besvering kand hitte hjem igien.

LA CHARITÉ et lidet Nosocomium hvor de fremmede som ere syge kommer ind. I dend ene sal cureris febres, i dend anden skeer operationes Chirurgicæ. Chirurgus samme sted er Monsieur Morell. Munchene der inde feyer gulvet om morgenens/ och bær de syge mad.

L'HOSTEL DE DIEU, det store Nosocomium ved l'eglise de notre Dame, hvor der ere mangfoldige mange syge/ 5/ 6/ 7 ligger sommetid i en seng sammen. gaar 8 Medici der ind foruden Chirurgos. Langfredag gaaer der mange fornemme folck der ind och tracterer de syge med mad och viin och allelags confiturer.

PALAIS D'ORLEANS eller LUXENBURG udi Faubourg St. Germain, er et Slot hvor Duc de Luxenburg hafuer boed paa/ er en stor hafue hos hvor af der er solt for 18000 Rigdl. træer/ dend samme staer aaben for alle at spadsere der udi.

PALAIS ROYALE, et hørlig palais hvor Monsieur : Kongens Broder (sive Duc d'Orleans) boer paa/ ved dend samme er en hafve som staer aaben for hver mand at spadsere.

LA TVILLE; dend største och ypperligste hafue i Pariis/ hvor mand i lige maade spadserer. denne plaz hafuer tilforne væred brugdt til at brende tegl.

Iche langt fra dend er Kongens Stald; dersom mand gaaer der ind med sine handskē paa hænderne/ skal mand miste handskene.

PALAIS, hvor der tilforn hafuer væred sedes Regum, nu fuld af Kramboeder. item der trættis paa samme sted for Parlamentet. Langfredag staer der en Munck som wiser folket et stycke træ som hand siger at være et stycke af Christi kaars som er lagd i guld.

PLACE ROYALE en stor Platz hvor Ludovicus XIII staer støbt i Raabber paa sin hest udi heel positur.

PONT NEUF, dend fornemste broe i byen hvor Henricus IV staer støbt udi kaabber paa sin hest udi fuld positur. Jean Jucundus Cordeliers a fait cet vers en honneur de statue de Henry. IV sur ce pont.

*Jucundus geminos postuit Tibi Seqvana pontes
Hunc tu jure potes dicere Pontificem.*

PONT NOTRE DAME et PONT ST. MICHEL, 2 broer ofuer Seinen/ hvor der er bygt huuse paa begge sider som paa en gade.

SAINT INNOCENT er et sted hvor Henricus IV blef slaged ihiel; men nu fuld af ercummere ligesom paa en bør. Item her sidder skrifvoere och skrifver for penge; Les Secretaires de St. Innocent.

LES INVALIDES et hærlig Palais bygged af denne Konge for de Soldater som ere blæsserede udi Krigen.

LA LOUVRE Kongens Slot/ meged magnifiqe, fuld af kostelig tøi; ved dend er bemeldte hafue Tuilleriet eller le jardin de Louvre.

LES GARDES MEUBLES, fuld af Kostelig staaler som ere gjorde af heele Smaragder Rubiner etc: heele store borde/ lysestager etc: af idel sølf/ fadde och tallerkener af pur guld/ hærlig tapezterier vefved af Sølf och guld.

LA FOIRE DE ST. GERMAIN, er et marchet som blifuer holdet en gang om aaret udi Fauborg St Germain, nemblig i al fasten/ hvor der er meged hærlig och dyrebar tøi at see och fisøe.

LA FOIRE DE ST. LORENT er et marchet som blifuer holdet udi Faubourg St. Lorent, begyndis paa S. Lauritzis dag.

HORTUS REGIUS, au Fauborg de St. Victoire omnibus tam in-

digenæ qvàm exoticæ Floræ delitiis abundans. Hic tempore æstivo herbatum itur.

BIBLIOTHECA REGIA; præter libros innumeros et MS. rarissima, absolutissimum opus plantarum et animalium omnium nativis coloribus expressorum visitur, qvod Frater Regis hujus, jam mortuus, incæperat et magnificis sumptibus edi voluerat.

COLLEGIA VARIA, ubi orationes, disputationes etc: instituuntur. Rector hujus Academiæ ipsos Cardinales præcedit. Studiosorum numerus fuit aliquando triginta millium.

L'OBSERVATOIRE, ligner det ronde torn i København; opbygd for Astronomis; p. t. Casini, Piccard, Rommer. under neden ere stærkelyg store och dybe gange och fælderer.

LA GOBELIN udi Fauburg St. Marceau, hvor alle tapezjerier gjørs for Kongen. Item malis hærlige contrafeyer. Item grafvis ud i Sølv/ staal etc:

TEMPLE et sted hvor de boer som siber falske diamanter. Her er liberté inde/ at wacten maa ei gaae ind/ hvorfore hvo som hafuer slaged naagen ihiel er fri her inde som of i Lyxenburg, Observatorio etc:

LA BIBLIOTHEQUE DE ST. VICTOIRE, et stattelig stor Bibliotech, hvor en hver kand gaa fri paa fra 8 til 10 om formiddagen och fra 1 til 5 om eftermiddagen.

LA BIBLIOTHEQUE DES CORDELIERS; hvor en hver i lige maade kand gaa fri ind.

BASTILIEŃ, hvor fanger sættes som ere skyldige udi naaged.

L'ARSENAL. ofver dørren læsis dette vers

*Æthna hæc militibus vulcania tela ministrat,
Tela giganteos debellatura furores.*

Uden for Port de St. Antoine er den arcus triumphalis som skal fuldfærdiges til Kongens øre.

LES FAUBOURGS DE PARIS. Faubourg St: Germain. St: Antoine. St: Martin. St: Denys. de Monmartre. St: Honoré. St: Michel. St: Jacques. St: Marcel. St: Victoire. St: Lorent.

In templo qvod vocatur l'Abbie de St: Germain tabula in introitu chori pendet qvæ invasionem Danorum verbis expressis indicat.

SORBONEM, ubi Theologizæ studium floret; Theologi Sorboni-stæ vocantur.

COLLEGIUM IESUVITICUM, ubi juventus artibus liberalibus instruitur, ubi orationes variæ habentur. hic orationem funebrem de Monsieur de Turanne audivi.

Habetur Parisiis planum urbis cui subscripta omnia visu digna.

It miil uden for port St. Antoine er der et Slot St: Vincenne hvor alle prisonniers de guerre sidder. Item her gummis adskillige rare dyr. Leones, Tigrider, lupi, ursi, lynces, corvi Indici etc: her befommmer Anatomicus Regius Monsieur Du Verney hver uge en fo at anatomere.

Strax her ved ligger bois de Vincenne hvor alle fornemme folck drager ud paa promenade om sondagen.

VERSAILLES

4 miile fra Paris/ et Slot hvor Kongen residerer om sommeren; et meget lystig och deylig sted. Alle gemacherne ere med kostelige tapezerie [...] borde/ speile/ stoele etc: af pur solf beprydet.

Mand kand gaa ind och see Kongen och dronningen faa mad offentlig/ paa guldtaffel. Monsieur Dauphin faaer och offentlig mad/ men paa solftafel. om formiddagen kand mand gaae ind och see hannem dandse.

Udi hafven ere kostelige fontainer, och en labyrinth hvor udi ere alle AEsopi fabler udi grotter och med piber udi som skynder vand naar Kongen kommer.

Et half mijl der fra er TRIONON hvor Konger hysterer paa.

Item, Kongens Menagerie, hvor sees mangfoldige rare dyr. Inter qvæ, hæc notavi.

15 slags duer. Damoiseller, seer ud snart som heyrer. Alle slags ender och gicæs. 10 Strutjer. Grues Balearicæ. Africanske høns. gicæs af promontorio bonæ spei. 3 Hyænaæ odoriferæ. Cagu seu felis Canadensis. Aquila coronata. Poul de Sultan : Thryfiss høns. Vultures. Gallus Indicus Al-drovandi. Cassuarii. Corvus albus. Cameler. Pelecaner. Vulpis Canadensis. faaer af barbariet/ hafver lange øren som hunde. Kører af barbariet.

En Elephant/ er skræckeligt at see hvorledis dend kand helde heele tønder vand i sig. Mus Pharaonis [, *cujus hæc figura*].

ST. DENIS sive FANUM DIONYSIACUM à deux petites lieües de Paris. S. Dionysius baaer sit hofved her hid/ der hand var halshuggen i Paris.

Udi Kirken/ som Kong Dagobert har ladet bygge/ sees adskillige reliqvier. Notavi seqvent.

1. Et som hvor med Christus var kaarsfæst. 2. La teste de St. Denis qve luy porta depuis Paris jusq'icy. 3. En arm af S. Simeon. 4. Dend finger af S. Thomas, som hand stack i Christi naulegab. 5. Haar af Jomfru Maria. 6. Et af Salomons beggere. 7. Et af de vand kar som brugtis til bryllupet i Cana i Galilæa. 8. Judæ lanterne. 9. Dagoberts faarde och stoel; etc: — Item. i Kirken sees Kongernis begrafuelser/ Caroli Calvi, vulgo Charles le chauve, Hugonis Capeti, Dagoberti; Caroli V Capet, hvor hand self med alle sine efterkommere ligger begraafued. Francisc. I. hælige monument. Ludov. XII och hans dronning Anna de Bretagne, udhuggen i Alabast. Sepulcrum Bertrandi du Guesclin, incomporabilis belli præfecti in Gallia. dend sidste Konge der dør/ staær ofver jorden indtil denne Konge dør/ saa blifuer dend forrige sat ned.

ST. CLOU. Ubi frater Regis freqventer commoratur. 2 leucis Parisiis distat et ob hortum, palatio annexum plurimis aqvarum salientium lymphis irriguum oculos pascit. hic Henricus III à Monacho, Jacobo Clemente, interfectus.

PALATIUM MADRID. 1 Parisiis leucâ distans, ad similitudinem arcis Madrid in Hispania ædificatum.

CHARENTON. Die Dominicâ commodissimè adiri potest; hoc enim die plurimæ cymbæ huc illos transferunt qvi religioni reformatæ ad-dicti, Regis indulgentiâ, sacra hic peragunt.

ARCEUIL. Pagus exiguus, spatio leucæ unius cum dimidio Parisiis distans, unde variii aqvarum ductus, jussu et curâ Henrici IV, Pari-sios deducti.

ST. GERMAIN. Palatium Regis ubi tempore æstivo inprimis com-moratur. 5 leucis Parisiis distat.

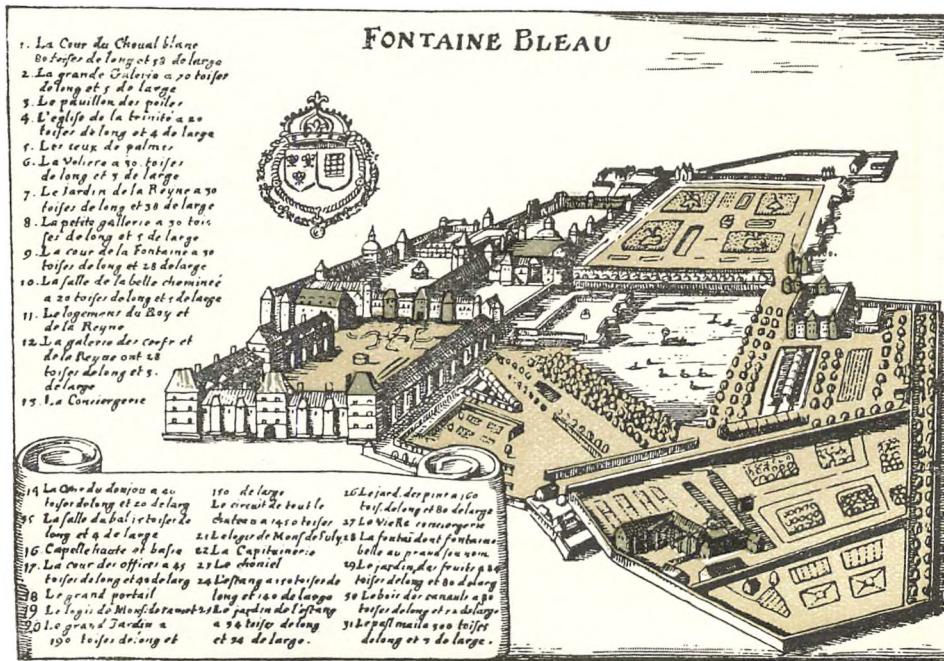
MONMARTRE. $\frac{1}{2}$ lieu de Paris. ad pagum hunc gypsum ingenti copia eruitur, qvod structuræ ædificiorum inservit.

MELUN. Antea Isis dicta fuit. variis templis et cænobiis clara.

CORBEIL. Il y a un couvent icy des Recolets (Franciscaners) qvi est une des plus agreables maisons de France.

PALATIUM VEAU. Et slot de Monsieur Foucquet 1 mijl fra Melun hvor der ere de beste jeux d'eau udi Francfrig.

FONTAINE BLEAU. Qvi est ainsi appellé a raison de la grande quantité des sources d'eau vives et claires qvi y abondent. come si on disoit fontaine e belle eau. On dit que cette maison fut bastie par François I. a la sollicitation de Claudié sa fille qvi voyant un jour qu'un chien de chasse avoit decouvert une fontaine pria son Pere d'y faire bastir une maison.

Varia hic visa.

Et camer hvor udi blef fød Louis XIII, son frere, la Duchesse de Sa-voye, la Reyne d'Espagne, la Reyne d'Angleterre.

Der ere 1700 Camerer in alles. Et camer hvor Monsieur Dauphin blef fød. Chambre de Francois I. hvor der staer udhuggen 17 nøgen qvind folck af steen sc: saa mange Maistresser hafde hand. La Galerie de Francois I.

Le Couvent des Mathurin med deris Kirke/ bygt for 500 aar siden/ och repareret af 3 Konger. nemlig Lud. XIII, som gaf alle contrafeyerne, St. Louis gaf loftet/ Henry IV golvet.

Udi hafven der ved er meged at see/ i synderlighed de mangfoldige fontainer och Springwand. Midt i et stor wand er bygt et Lyst-huus hvor Kongen gifuer fremmede Ambassadeurs audiens.

Udi grafvene ere mangfoldige/ ja utallige/ farper/ som Henricus IV har ladet sette der ind/ mand maa aldrig røre dennem/ och der ere de farper som ere store som store hunde/ meged gamble/ somme 80 aar.

VARIA DE GALLIA NOTATU DIGNA

De Palatio Regis Gall.

Par urbi domus hæc, urbs orbis, neutra triumphis
Et belli et pacis par, Ludovice, tuis.

Un vers fait de Cardinals Richilieu et Mazarin.

Si vous demandez qvel difference fut entre ces deux: ce que l'un conduisse son animal, et l'autre montoit son asne. sc: Rischilieu regered en heel hob hos Kongen och Mazarin holt af dronningen.

J Mazarins tid blef der giort et faabbersthycke hvor en Cardinal reed paa et øsen med en frone paa. sc: dronningen hidde Asne, och Cardinal Mazarin gjorde amour med dronningen.

Prendre tout et rien abattre
D'un peuple qui meurt de faim
C'est estre fils du Mazarin
Et non du grand Henry le quatre.

Mazarin var en hatte-magers son af Sicilien.

De illo.

Cet Etranger venu de Mazare
 Nous a tous reduit en Lazare.
 Et qv'il fut Prince de l'Eglise
 Il nous a pourtant tous reduits en chemise.

Hic jacet Armandus, si non armasset, amandus o: Richilieu.

De Mazarin.

C'etant sorty de la boüe luy même
 Il fait nettoyer les rües par tout
 A fin que s'il y retombe par une disgrace estreme
 Il n'en boive tout son saoul.

On a toujoures bien dit; le papier souffre tout
 Car malgré sa candeur, malgré son innocence
 Le Roy luy fait souffrir la fleur de lys en France
 C'est le fatal destin qui nous met tous au bout.

Monsieur le Prince o: Condé.

Mons. le Duc o: Duc d'Anguien.

Monsieur o: Duc d'Orleans ou frere du Roy.

Mr: Dauphin o: premier fils du Roy.

Madame o: femme du Monsieur. item la premiere fille du Roy. vocatur aliás Madame sans queüe.

Madamoiselle o: la fille du Mr: ou la soeur du Roy.

L'Empereur Charles V disoit que tout ce qv'il avoit veu et ouy dans le monde, il n'avoit jamais rien troué de plus charmant que la voix des Dames L'angvedociennes et provencalles.

Des Truffes de Qvercy, chapons de Guascogne, veaux et bœufs de Limosin, fromages de Roqve sive Roqvefort, du beurre de Montdor, vins de Frontignan, bleus de Champagne, fruits et huiles de Provence et Langvedoc surpassent tout ce que les autres pays peuvent avoir de plus excellent.

Les fleuves sont aussi poissonneux qu'on dit en proverbe qv'ils sont lardés d'anguilles et de l'employes, pavés de Carpes et de Perches, remplis de Saumons et de brochets, bordés d'Ecrevisses, couverts de Cignes et de Canards.

Du pain de Gonese (en lansby) et du pain de la Reyne, det beste brød til París.

Des bons Chrétiens et des Renettes, insignes fructus.

Paa et enseigne strax ved Lyxenborg staar dette skrefued. bonne double bierre d'Angleterre, ma foy faite a Paris.

Prins Condé sagde om Ludov. XIV der hand blef fød; hand er kommen her ud/ men hvorledis hand var kommen der ind/ veed mand ei. Mazarin gjorde amour med dronningen.

Smaa runde øste/ ligges i mæg at de kand raadne/ lucter som Message-rerens fødder.

Fra Lang Fredag til Paaske morgen maa ingen Klocke ringe.

Un chapon de Vendredi. ☺: brød som ligger mit i suppen.

Les enfets de Diepe. ☺: sild/ qvia ibi copiosissimæ.

Tambour de Pape ☺: en Klocke.

Qvis potest numerare oves in Anglia, boves in Dania, poma in Normandia.

Du fromage de cricé, le meilleur, il est deffendu d'oter la creme.

De fromage le rivage, de la femme le milieu.

Om en som gid gierne drucked/ siger de. Il a pitié d'un ver de vin comme un Advocat d'un escus.

Om vinter affstener/ strax flocken er sex/ tændis alle Lycterne an i París. 1800 livres des chandelles pour allumer les lanternes chacq soir a París.

Dyrkt at løsve til París/ derfor kaldis dend/ la geule d'enfer.

Corbeil kaldis le grenier.

Beteraves cuits au four. ☺: Rødebeder.

Le Roy de France et de (Navarre), mais il ne mange pas les poules.

Acrifolium kaldis la plus noble ferulle du bois, la raison, puisqu'on n'ose pas torcher le cul avec cela.

Gardez l'eau, siger de naar naagen slager en sengepot udaf vinduet.

Carpes vifs, carpes vifs, raaber de med farper paa gaden.

Monetæ Galliæ.

6 double ø: 1 sols.	1 Escu blanc. ø: 60 sols.
3 doubler ø: deux liards.	1 Libre ou 1 Franc. ø: 20 sols.
5 double ø: un Caroli.	1 Louis d'or vel Pistol. ø: 3 Rigd. 4 ff.
6 Liards ou $7\frac{1}{2}$ double ø: 1 sols marqué. sive 2 ffelling. 5 sols ø: 4 sols marques.	1 Escu d'or. ø: cent dix sept sols.

Les Pièces;

Pièce de

sols marqué.	60 sols ou escu blanc.
quatre sols.	demy Louis d'or.
quinze sols.	Escu d'or.
Trente sols.	Louis d'or.

l'infanterie de Carême. ø: sild.	Talmuse (gatteaux) de St: Denys.
l'Appetit ø: des Harenges fumées.	Beurre de Bretagne.
Vin de Normandie. ø: Cider.	Luthe strenge til Lyon.
Rouans store Klocke.	Gatteaux de St: Clou.
Vienne. Raarde Klinger.	Cochons de lait de Charrenton.
Diepe. Seyerwercher. Snutobachs doser. adskillige drickefar af skilpadde.	Beurre de Vambres.
Orlean. Glaspusteri.	Pasté d'anguille de notre dame de vertu. (nør ved St: Denis)
Fromage d'Auvergne. (ved Lyon)	Beurre de Normandie.
Pointes de Paris.	La moutarde de Dijon. rød / liflig finnep.
Siseaux de Moulin.	Pruneaux de Tours.

ReySEN fra Paris til Italien.

Anno 1676. d. 25 Martii sagde jeg Paris adieu, reyste avec le coche par eau, kom dend dag igiennem CORBEIL til MELUN, Urbem variis templis ac cænobiis celebratam.

d. 26 Mart. reyste der fra om morgenens tilig med det samme skib igiennem MONTEREAU til En slem liden landsby Midy, hvor vi fick meged slem vin.

D. 27. reyste om morgenens der fra til SENS, en Røbstæd. Kom afften til en liden sted/ kaldvis VILLE NEUF LE ROY.

d. 28. reyste der fra om morgenens/ kom middagen til IONY; en slem liden Røbstæd. Kom om afftenen til AUXERRE. Logerede au Cigne.

d. 29 reyste der fra i Carosse igiennem VERMANTON til LUCIE-BOIS, en landsby.

D. 30 reyste der fra med samme vogn til SAULIEU, en liden by.

D. 31. reyste derfra med samme vogn fisch mad i ARNELDUC en liden by/ kom om afften til IVRY, en Landsby.

D. 1 April. der fra til CHANY, och om afftenen til CHALONS SUR SAONE; En stor by hvor der er det beste Hospital udi Frankrig. om afftenen efter maaltid besøgte os en Medicus, Iantial.

D. 2. om morgenens fick vi frokost hos Medicum Iantial. der fra h. 10 med le coche par eau sur la Saone kom igiennem TORNUÉ, kom om afftenen til MASCON berømt af stattelig vin/ logered a la croix blance.

d. 3. om morgenens reyste derfra/ kom igiennem TREVOU la terre de Madamoiselle, kom om afftenen til

LYON. Sita est ad Rhodani et Araris confluentes. hic Episcopus fuit Irenæus, Polycarpi discipulus. Curia hic visitur paucis secunda. Orphanotrophia et gerontocomia ac Nosocomia hic nitidissimè exstructa. Plurimi in serico præparando in urbe hac desudant. Muris cingitur, montes ipsos sibi inclusos ambientibus, inter qvos les montagnes de S. Just et S. Sébastien. Paa en stor pladß/ kaldet belle cour, gaar folck och spadserer med stor forlystelse. der fra med en voituirer, anden paaffedag/ kom til VERPILLIERE, en landsby.

d. 7. Reyste derfra/ kom om afftenen til PONT BEAUVOISIN, sich inted middagsmad.

d. 8. reyste fra Pont Voisin, som skilte Franckrig fra Savoyen och en half miil der fra begynte ALPES, hvor Førsten af Savoyen hafde forbedred veiene och ladet springe mange flipper med krud/ hvorud ofver hand har ladet erigere en stor Tæle af marmor, hvor der staar skrefued paa at hand hafde ladet forbedre vehene in usum publicum etc:

Samme dag fick middags mad udi CHAMBERY; En Capital Røbsted af Savoyen hvor Duc de Savoye boede førend hand fick Piemont. Kom vi deng samme afften til MONMILIAN et lidet chateau bygt paa en høi klippe hvor forbi der flyder en liden riviere som kaldis l'Iser.

D. 9. reyste der fra fick mad udi EGGEBELLE ock kom om afftenen til ST: JEAN EN MORIENNE, En liden Røbsted hvor der er et Evesqvé.

D. 10 Reyste der fra fick mad udi MODANE en landsby ock kom om afftenen til LASNEBOURG au Pied de montagne Mont geny.

d. 11. Kom ofuer det allerstørste bierg af Alpes, kaldis MONT GENIS, som hafuer et mijl i høiden/ 2 mijl dans la plaine ofven paa/ och 2 miil dans la descente, ligge gandße skjult med snee. Vi reed der op paa muler och blef baared ned af 2 farle paa 2 stange til NOVALESE, En landsby/ deng første i Piemont, hvor de snachede baade fransk och italiensk/ och da sich biergene en ende/ som hafde vared fra Pont Beauvoisin.

D. 12. reyste der fra/ kom om middagen til Thurin. Sabaudiæ Ducum sedes est; er berømmelig af sin hørlige rossoli som der gjøris. Le Palais du Duc de Savoye er værd at sees. vi logerede a la rosa rossa pour 40 soldi par jour.

d. 15 reyste der fra / kom om affstenen til SIANA, en landsby.

d. 16. Rom om middagen til VERCELLI, En stattelig fæstning / dend sidste by i Piemont oek kom om affstenen til NOVARRA, En fæstning udi stato de Milano.

d. 17 Kom vi til

MILAN. sive MEDIOLANUM. En meged præctig och stor by/ holdis af mange større end Rom/ unde vocatur Milano la grande. Landet der omkring er meged fruchtbar/ unde proverb. Ital. Solo in Milano si mangia. Ere her osaa stattelig vine/ hvor af de berømmeligste ere Vernaccie del Monteferrato och vini di Brianza.

D. 18 Gick vi ud om morgenens med Seigneur Hippolyto en Antiquarius at besee byen allevegne omkring. besaae Castellit, et af de sterkeste i Europa, bygged af 3/ nemlig Duc de Milan, Frankoerne/ Spanierne. dernest Bibliothecam Ambrosianam hvor der er 14000 manuscripter och utallige hærlige antiquiteter och Peinturer. Bosco kaldis Bibliothecarius. dernest St: Alexander, en Kirke hvor en Munch hafuer ladet sadt en Prædikestol gandse besat med agather/ smaragder etc:

: Il Palazzo di Tomaso Martini, det beste i all Italien. :|

Carmelite; her sees Duc de Milan, dend første/ riendis paa en hest/ som hafde først inventered sadeler och loed sig altid tiene af piger.

St: Antoine. her sees meged hærlige contrafeyer.

St: Marie Celse, en meged deylig Kirke.

Il Domo, en Kirke saa magnific at dend i Europa næppelig hafuer lige; er gandse opbygged af marmor, funderet af Duc de Milan, mand hafuer arbejdet der paa i 300 aar och er icke endnu færdig. :| hic statuæ 2, Adami et St. Bartholomæi, som ei hafuer lige i all verden. :|

St: Lorenzo, hvor vi saae vestigia af Diocletiani Palais, och en Kirke som i gammel hafde væred Templum Veneris.

St. Paolo, un couvent des religieuses. :| i Milan er 238 Kirker/ store og smaa. Item 120 Skoler. :|

L'Hospital; ere 2 hos hver andre/ det ene bygged af en fiskemand/ dend

anden af en Duc de Milan, har 100000 Rixd. til rente/ er dengt beste i all verden. :| i dette hospital ere 4000 mennisser. :|

Om efftermiddagen besøgte vi Manfredum Septalam, en fornemme curieux mand/ och besaa hans hærlige och fast incomparabel Kunstdammer; hvor udi det meste var giort med hans egne hænder. Notavi seqventia.

1. Store specula caustica, som smeltede solf paa 15 fødder næer. — 2. Specula exacte plana som brændte. — 3. Adskillige perpetua mobilia. Her nøden for/ inden til/ skal være en resor som skal slage fuglen op til dengt øfuerste dør hvor fuglen begynder at trille ned. — 4. Maagle fugler som laa stille paa plano inclinato. — 5. Adskillige slags musicalske instrumenter, som hand self baade havde inventered och giort med sine egne hænder. Tibiae ex chelis gammarorum. Orgelwerch giord i en sæckeipes form. Klochenspiel etc:

d. 19. Om morgenens red vi hen til CERTOSA DE PAVIA at see det hærlige Chartereux af idel marmor, hvis lige er ei udi Italien.

d. 20. gaf os paa rejsen til Bologna udi Caross, kom om affstenen til LODI.

d. 21. Kom til PIACENZA; dengt første by som hør Førsten af Parma til. Kom om affstenen til FIORENZOLA, en landsby.

D. 22. Rejste der fra/ kom til PARMA, En meged smuch by. berømmend af Parmesaner Kees. der blev voris Caross arretered, nemlig at voris voiturier skulde føre Førstens af Parma folch til Piacenza hvor Førsten var self dengt gang. I midlertid besøge vi Stallene/ hvor der er rom til 500 heste/ och Førstens Carosser, hvilke ere fast uden lige/ en iblant andre var af idel solf isteden for træ och inden och uden bordhred paa røt floriel meged magnific. :| Lusten i Parma er meged sund. i denne by er og en skræckelig stor Klocke. :|

d. 23 Gaf voiturieren os Calesser der fra/ och kom til REGGIO; dengt

første by sub dominio Principis Mutinensis. Regium Lepidi a Strabone, Cicerone et Tacito vocatur. om afftenen kom vi til MODENA. In agro hujus urbis oleum petræ copiosiss. colligitur.

d. 24. April. Kom vi om middagen til BOLOGNE, dengt første by sub Dominio Papæ. logerede udi St: Marco hos Pedro Smit Pedello de Nation. pour 7 paulli par jour.

BOLOGNE sive BONONIA. En meged deylig næt by; hafuer mange stattelige Porticus hvor under mand kand spadsere och være tryg baade for regn och for solens heede. En Porticus er 3 mijle lang/ fra byens port til Monte Guardia hvor image de St. Luca conserveris, som siges at være taged naagle gange derfra ock er kommen igien af sig self.

Gymnasium Bononiense er noch bekjendt och vert at see; sampt Anatomihuuset/ hvor alle Anatomicorum effigies ere udhugne.

Her er et stort taarn/ kaldis Turris Asinorum ved siden af hvilket staar et andet lidet taarn som holder ligesom Turris Pisana.

|: Paa en stor pladø er en admirabel fontaine af marmor, beprydit med statuer af metal/ huor af springer deylig clar vand :|

Saa vi och her adskillige Skionne Kirker. Item. Ulyssis Aldrovandi Kunstkammer. Talede vi midlertid med adskillige lærde mænd/ Manzio, Bonfigliolo, Montanario, Auzout, och den berømmelig Anatomico, Marcell. Malpighio, anatomes plantarum inventore; hos hvem vi siden var til gjæst/ och blefue meged ypperlig tractered.

Denne by er 7 mijle in circuitu. Er berømt af adskillig tøi/ nemblig af smaa hunde/ Mortadeller et slags pølse/ lapide Bononiensi som Skinner i mørke/ marmelade, och Kniffæder. Er ofuerflødig silke i samme by; och vare vi inde i husene/ med Malpighio, hvor det windis och præpareris. |: Boloneske Sæbebolde er og berømt. :|

Egnen omkring denne by er meged fructbar unde vocatur Bologna la grassa; oliverne her ere store som de spanske. |: byen regnis paa 80000 mand; eller siæle. :|

D. 6 Maji, giorde Christopher och jeg accord med en Voiturier at føre os til Florenz udi en Caless: 2 doppia et mezzo for kost och alting; och

efter at vi hafde taget billiet de santé, reyste fra Bolognen flocken 11.
6 mijle fra denne by begynte det meged store bierg Apenninus.

D. 7. Kom til middags tid til en by/ kaldet FIORENZOLA. Kom siden om aftenen til en landsby/ kaldis IL PONTE, hvor der gjøris hærlige knifve/ 10 eller 12 udi et støfft tilsammen. Her sicke Apenninus ende.

D. 8. Kom om middagen til

Florentz.

Logerede først al'Aqvila Imperiale, siden al'Angelo, via de Calceoli, hvilket logement Stenonius støffede os. och vare der indtil dend 11 Maj. da vi alle 3 bekom et sñion stor huis for os self/ och voris egen kock som kogte for os. naagle dage tilforne bekomme vi Audienz hos Grot Fürsten.

I denne by er meged at see. Joh. Cinelli, Med. Florentinus hafuer laget les bellezzes de Firenze udgaa.

Dend hafuer 5 mijle in circuitu. Ligger ved dend flod Arnus. |: Luftten er her meged god og subtil. unde Florentini ingeniosi habentur. holdis for at være omtrent midt i Italien. :|

Il grand Duomo col torre, er bygged af sort och hvid marmor, hafuer ei lige i verden.

Capell de St: Lorenzo, hvor der er Førsternis begrafuelse sted/ veggene ere af Agather och ædelsteene.

La Galleria, hvor der ere ofver maadige sñonne rariteter.

Bibliotheca del Grand Duca.

Bibliotheca di St. Lorenzo s. Medicæa, hvor vi idelig gich op och studerede.

Bibliotheca de St. Maria Novella, hvor vi i lige maade gich op och studerede/ hafde self en nøgel der til; som vi hafde bekommed af Grot fürstens Bibliothecario, Antonio Magliabechi.

Bibliotheca de St. Marco, hvor der ere sñonne MS. latina et græca.

La Fonderia del Grand Duca. hvor beredis adskillige medicamenter, samt andre curiositeter.

Santa Maria Maggiore, deng eldste Kirke udi Florenz.

Palazzo vecchio sampt Garde meuble, hvor der er adskilligt dinrebar tøi at see.

Palazzo Pitti vel Ducale, hvor Grot Fürsten self residerer.

Buobole, hortus juxta Palatum Ducale, en stor herlig och deylig hafue; der inde sees adskillige diyr/ 7 strudser/ et diyr som er en half hiort och et half asen.

: La Chiesa di Santa Croce. her ligger begrafued Michel Angelo Bonarota raro tra i pittori, scultori et architetti. :|

Annuntiata, en meged kion Kirke hvor der er et Mariæ billede/ som siges at hafue giord mange miracler, ved samme billede seer dend storsle devotion i Florenz/ henger runt om en snees sölfe lamper och brænder altid. |: Dend rigeste sted paa juveler/ perler etc: nest Loretto. :|

Paa Plaßen del Palazzo Vecchio staar Cosmus I. støbt i kaabber paa sin hest udi fuld positur.

Naaged fra dend store Kirke/ il duomo, er et Baptisterium, gandske rund/ olim fuit Templum Martis, cujus portæ ex metallo, tanto artificio factæ, ut omnem superent admirationem.

L'Hospedale dei poveri fanciulli esposti ed altri simili luoghi pii sono 37. 44 parochie, 54 Monasterii de Monache e di frate, Confraterne di' fanciulli.

Sunt Florentiaæ 85000 homines.

Naaged uden for Florenz sees vestigia af dend gamble by Fesulæ, hvor Florentini hafuer først boed.

Poggio Imperiale, et slot/ ligger et mijl uden byen.

Poggio Cajano Førstens slot/ ligger 10 mijle uden for byen.

VARIA DE FLORENTIA NOTATU DIGNA

Acqua di santa Croce, det beste vand i Florenz.

S. Hans afften certerer quadrigæ in piazza di Santa Maria Nouella. samme dag løber Barbari (barbariske heste) de pallio St: Johannis.

St: Annæ dag er der Naumachia udi Arno de pallio.

Die S. Bernhardi, asinus de Poggibontzi, ad mensam Magni Etruriæ Ducis accedit; malis persicis onustus. De af Poggibonzi ere der til forpligt hver aar at sende Grot Fürsten Persicher; och en hver af Borgemesterne och Raadmændene. (48 Senatores, 4 Consules.)

L'aria Fiorentina, mala per la testa, Pisana per i piedi.

Vina Florentina.

Moscatello di Castello.	
Vernagia di St. Geminiano.	
Verdea d'Arcetri.	
Barbarossa di Pesca. rød.	
Trebbiano di Pesca.	
Burriano di Pesca.	
Columbano di Pesca.	
Mont Albano di Pesca (li viti sono venuti di Roma).	
Vino d'Artemino, rosso.	
Pisciane. poco rosso.	
Vino di Carmignano.	
Acqvette di Pesca.	
Mammolo, rosso.	
Canagnolo.	

Montepulciano, il più leggero di tutti.	
Cianthi. stomachico.	
Vino alla Francese.	
Lacrima di Castello.	
Vino di Spagna di Castello. (fatto delle vite venute di Spagna)	
Verdea di Firenze. Vino d'Arezzo. Claretto.	
Vini cattivi.	
Vino di qvarrache.	
Vino di lecore.	
Vino di brozzo.	
Vino di montilupo.	
Agrifone (uva così chiamata).	

Udskillige Bande som mand dricker til Florenz om sommeren.

Acqua di fravole.	
di gelsomino.	
di fior d'orange.	
di finocchi.	
di Limoncelli.	
di Cedro.	
di pruni.	
lattata.	
Orzata.	
Amarasca.	
di Canella.	
Sorbette, drickes med iis udi.	

Aqvæ vitæ var.	
dolce.	
galliarde.	
di gelsomino.	
d'aniso.	
di cedro.	
di mele appiole.	
di fravole	
di Spagna.	
d'oro.	

Olea varia.

Olio di Calci (un burgo vicino a Pisa) esqvositiss. Olio di Firenza.
Olio di Pescia. buoniss. Olio d'uzzano. Olio di monte Carlo.

Varii fructus Florentini.

Fravole.

Lazarole, smaa røde frucht. findis och hvide.

Sememonde, un sorte de Pepone.

Iujubæ. Sorbole.

Uvæ var. ut Moscatella rossa. Moscatella bianca. uva gialletta. (gule och afslange). Uva nera di tre volte. (vorer 3 gange om aaret/ gioris agresta der af førend de blifuer madde. Carnagnolo, ottima per far il vino. Trebbiano bianco. Uve de paradiso, grande e bianche. Uva fettata hvilke de flekter och tørre ligesom figen. Zibibbo nero.

Pere. Moscatelle. Moscatellone. Bugiarde. Garophane. se servono tutto l'inverno. Buone Christiane. (Se trovano in Pesca gli migliori.) Bergamotte. Arancine. Cogogne. pere da papagalli, agre assai. Pere regine. Pere brute e buone.

Mele. Mele teste. Mele Appiole : Appiana. Mele rose. Mele cotonne (cotonea). Mele Appiolone, grosse. Mele calamaie.

Ciliege. S. Johannis. Ciliege del cuore. Duracine mezzo bianco e mezzo rosso. Amarasca. Bissoline (sono agre). Moscadelle. Moscadelline.

Susine. Del cuore. Pernicone. Semiane. (De ere store/ gifues singe folck at øde en eller 2 af/ til at sluccke tørsten.

Limoni. Limoni dolci, piccoli e verdi. Limoni agri, poco piu grossi, verdi, si premono sopra le viande. hanno una scorza amarissima. Limoni da mangiare, hanno una scorza amabile.

Arancie. Arancie di Portugallo. arancie dolce. arancie della China. Arancie forte. arancie di mezzo sapore. Bidzarrie; cioè melaarancie nelle quale vi è qvalche spichio di Limone o cedro. Il Sigr. Nati Botanico Pisano ha scritto di questa robba.

Pesche. Di Firenza. Di Pescia. grosse assai. exqvisitiss. saporis. Pesche o persiche (ut Romæ vocantur) sono mal sane.

Paa St. Bernhardi dag kommer der et Afsen fra Poggibontzi pryded med adskillige baand och foris op til Grot Fürstens bord/ och tilsører hannem Persicher. De af Poggibontzi ere obligered til at føre Grot Fürsten én gang om aaret en viñ quantitet Persicher. En hver af Borgemesterne til Florenz/ som ere 4/ skal och hafue persicher, sampt Senatores, som ere 48.

Fichi. Brodziotti. neri e crepati. Dottati bianci. Brogiotti Romani, verdi di fuora, di dentro rossi. Fichi verdi. Fichi verdini. Fichi S. Giovanni. Fichi castagnaioli. smaa/ runde som castanier. Fichi cavaliari. Fichi Tolentini, di Calabria, di Pesaro, ottimi.

En Polack/ der kom hjem fra Italien och skulle fortælle om Italiens frucht/ sagde hand der var iblant andet una borsa piena di miele : et flags punge med honning udi/ thi saa kaldte hand figenen.

Eil Rom selgis figen/ satte paa traade. snart som palingen paa pinde.

Fravole. Fravole ordinarie. Fravole moscadelle. udi Italien ere de modne in aprilí.

Lazzerole. Bianche. Rosse.

Nespole. De his proverb. apud Italos. qual è qvella cosa che non può saltare la fossa, e però hà cinqve ale e cinqve ossa.

Corbezzole. Er rund røde gul fruct som store kirsebær/ med pige uden paa. hujus.

Ribes. Scampioni.

Tartufi, latinè Tartufali, gallicè des Truff, le quali trovano i porci. sunt aphrodisiastici. Tartufi di boboli. Tartufi di canna. : radices arundinis.

Aigle. Cipolle. Castagne. sene fanno diverse cose, primo succiole cotti in acqva col guscio brusciati. Tagliati cotti nell' acqva senza guscio con finocchio.

Noce. Mandorle, dolce e amare, le amare sono anime di pesche.

Rape. Pinocchi. ædis med rosiner och mandeler.

Mori. folia ejus ad bombyces usurpantur.

Melagrane, dolce et forte.

Cocomeri, grandiss. se mangiano crudi, di dentro rossi. Ligges udi iis/ siden dricher mand et glas vino græco paa dem. una fetta per un qvatrina vocantur alias concomberi freddi.

Zucce. se mangiano cotti per far la minestra.

Zatta. cocomero cum tuberculis.

Petoniciano, frutto rosso, come un concombero.

Zucca longa da friggere.

Pepone.

Cotignoli. un sorte de pepone.

Zucce se mangiano con brodo, dove ne mettono un ovo e lo battono. ad febricitantes.

Frusta pulpæ citri aquæ immissa lingvæ imponunt febricitantis. vel sempervivum.

Se vendono 2 melagrane o malgranata per 1 qvatrin. 1 Limone 2 qvatrin. 1 & d'uve. 2 qvatrin. 25 fichi for en qvatrin.

Die 17 October hafde vi Audienz hos Grot Fürsten om afftenen imellem 24 och 1/ och tog saa voris afsteen.

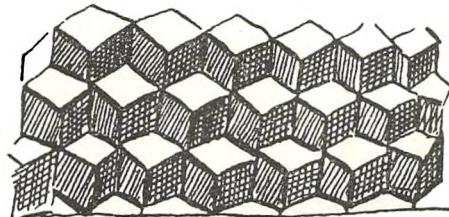
D. 18 Octob. Reyste vi fra Florenz/ at begifve os paa reyzen til Rom/ och kom om afftenen til Poggibonsi; hvor jeg fiochte det berømte Italiensk Tobach poggibontzi.

D. 19 om middagen til

SIENA. Urbs est nitidissima, in medio ferè Tusciae sita. Templum habet visu dignissimum, hvor steenene paa gulvet er lagt med synderlig kunst/ at mand synnis mand gaar baa-de op och ned paa dem; och dog ligger de lige. Snart paa dend samme maade til Padua in templo D. Justinæ, item til Venezien.

Lingva Italica in hac urbe cultissima. |: I denne by driches det beste Est Est. :|

Om afftenen kom vi til TOURNERIERY.

D. 20 om middagen til RADI-COFANI. der vi kom ofver de bierge som er [h]er omkring var det saadan en himmel storm/ at en karl med stor nød kunde sidde paa hesten.

Om afftenen til AQVAPENDENS. Nomen habet ab aqvis pendentibus seu irruentibus. Her begynte Pafuens Land.

D. 21. Kom til MONTEFIASCOME, En lidet by/ berømmelig af dend sionne moscateller vin/ som en engang der drach sig ihiel af. Paa hans graf staar dette skrefued saaledis.

EST, EST, EST
Propter Nimium EST EST
Hic JOHANNES de FUCRIS
Dominus meus
Mortuus EST.

Det er 314 aar siden hand døde/ men loed 4000 Rixd. til det samme sted/ och hafuer ordinered at hver anden paaske-dag skal holdis en fest och skal gifues brød til de fattige och Moscateller vin af dend samme hand drach sin død udi och skal och udøsis en heel flaske paa hans graf at hand kand och sluche sin torst efter hans død. Hans Eienere lod oprette dette graf-skrifft/ som gich omkring i byen/ for hans herris død/ och opspurde hvor dend beste Moscateller vin var at bekomme/ och hvor dend fantis/ skulde hand skrifue uden paa dørren/ Est, Est.

Om afftenen kom vi til RONSILIONE.

D. 22 om middagen til BACCANO.

Om afftenen til

Rom/

CAPUT URBIS ET ORBIS

Montes hujus urbis 7 olim celebres, unde septicollis. Incolas Augusti tempore habuit 20000000. Circuitus Romæ est 13 milliarium. I: olim 50. 7 Colles intra urbem. Il Capitolino sive Tarpejo huor paa var i Neronis tid 60 Kirker. Il Palatino, som siges at være huult; paa dette var Augusti, Ciceronis, Hortensii [haufuer] huuse. Il Aventino. Il Celio. L'Esquilinio in quo habitabant Virgilius et Propertius. Il Viminale. Il Qvirinale, hodie monte Cavallo ubi olim Catulli et Aqvillii huuse. Item

palatium et horti Sallustii. Pafuer boer nu paa samme bierg/ som dend fun-
deste sted i byen. :|

Portæ hujus urbis sunt 15.

Olim.	Hodie.
Porta Flaminia.	Del popolo.
Gabiosa.	St. Methodico.
Collatina.	Pinciana.
Ferentina.	Latina.
Qvirinale.	Agonia.
Capena.	St. Sebastiano.
Viminale.	St: Agnesia o pia.
Trigemina.	St: Paolo o Ostiense.
Tiburtine.	Chora è chiusa.
Portuensis.	Ripa.
Esqvilina.	St: Lorenzo.
Aurelia.	St: Pancra[ce].
Nevia.	Maggiore.
Fontinale.	Settimiana.
Celimontana.	St: Giovanni.

Uden for porta del popolo er en espece de grotte huor blifuer begrafuen
de fremmede som ei ere Catholiske.

Templa Romæ plus qvàm 300.

Le principale sono

St: Pietro (unum ex septem) holdis som et af de 7 verdens miracler.
Jeg sad engang op in cupula paa samme Kirch/ hvor jeg kunde see ofuer all
byen. ud i samme cupel fand sidde 30 karle magelig/ 60 pressered. :|
Denne Kirke ligger mange Pafuer begrafued/ udhuggen i alabast [, som de
vare lefuellede.] :|

St: Maria Maggiore. (unum ex 7) :| che piu delle altre per devotio-
ne si visitano. :|

St: Jean Laterano (unum ex 7). :| her er dend trappe/ som [Pilatus]
Christus gich op ad i Pilati huus. mand maa ichun gaa paa knæene. :|

St: Agnesia (alla piazza Navona).

St. Carlo nel corso.

St: Ignatio.

Giesu.

Chiesa nuova.

St: Paolo.

St: Sebastiano.

St: Croce.

St: Lorenzo. fuori delle mure.

St: Maria del popolo. |: Her er et altar som ei maa brugis thi fanden
siges at hafue slaged en Præst ihiel sammested/ der han sagde Messen. :|

St: Andrea della valle.

St: Lorenzo in Lucina.

|: All'Apollinare, dend beste Music til Rom. :|

} ex septem.

Palatia varia Romæ.

1. Pontificis in Vaticano.

 in monte cavallo.

 in Laterano.

Del Don Mario (alla piazza colonna.)

 Don Gasparo (vicino alla Giesu)

Del Cardinal Ursini

 Rospiliosi, vicino al corso.

 Mazarini, al monte cavallo.

 Cibo., alla piazza Navona.

 Farnese.

 Ozzolini, vicino à St. Pietro.

 Chigi. hic Technicotheca insig. visitur,
 ubique quoque psittacus, lefven-
 dig/ hvid af alder.

Del Principe Burghese.

 Pamphyllo.

di Palestrina.

Della Regina di Svecia (alla Longara).

De Medicis.

Palazzo, chiamato Sapienza. hvor professores læser.

Collegium Urbanum de propaganda fide.

Varii Horti,

aqvis salientibus, statuis, obeliscis, fructuum herbarumqve varietate superbissimi.

Vinea Justiniana.

Vinea Burghese.

Vinea Montaldo.

Vinea Medicis.

Il giardino Del Cardinal Chigi colla galleria che vi si trova.

Le Piazze di Roma.

Piazza di Spagna.

Navonna. hvor der er en fontaine som hafuer ingen lige. it. St. Agnesia. |: med denne fontaine ofuerskyller de pladsen undertiden for heedens skyld. :|

Colonna. ubi Columna Antonina visitur.

Borghese. devant le palais du Prince Burghese.

Di st: Pietro (ubi Vaticana et St. Pietro).

Farnese. (devant casa Farnese).

Del Fiore.

Giudea.

Della rotonda. Ved Pantheon s. Maria rotonda, consummatæ architecturæ exemplar. olim M. Agripæ moles. |: dend ældste Kirke bygt af hedninge. :|

Del Campidoglio.

|: Amphitheatro Vespasiani. i ellefue aar hafue 30000 Sclaver arbejdet her paa.

Theatro Marcelli huor 80000 mand funde faa rom; bygt af Augusto. strax her hos er Templum Jani. :|

Arx Pontificis, Castello di St. Angelo, olim moles Hadriani vocatur.

Statua Pasquinus. cui chartæ famosæ appenduntur. Noch en anden hedder Marforius.

Campidoglio, olim Capitolium. hvor der sees endnu adskillige antiquiteter.

teter. : Antoninus Pius paa en hest de bruntzo. Caput Domitiani, Commodi Imperatoris etc: 2 heste som Polycletus og Phidias hafuer giort. :|

Bibliothecæ.

Tre sono le Librarie del Pontefice nel Vaticano. Una sempre chiusa la qual è de libri scelti. un altra conjunta con la detta. La terza ch'è sempre aperta per chi vuol per due hore al giorno di lavoro, piena di Libri scritti à penna.

L'Altre sono.

Di St. Maria in Araceli.

St: Maria del popolo.

St: Maria, sopra la Minerva.

St: Agostino. som jeg idelig freqventered.

St: Andrea della Valle.

Del Giesù al Collegio Romano.

Le Ponti sopra il Tevere.

Hodie.

Olim.

Molle (2 miile uden for
port. del popolo).

Pons Milvius.

St: Angelo.

Elio.

Palatino o Senatorio.

St: Maria Egyttiac.

Costio.

St. Bartholomeo.

Gianiculese.

Di Sisto.

Le Colonne.

La Rostrata.

Lattaria.

Bellica.

Trajana. fuld af Hieroglyphicis, forklared Af Athan. Kirkerø.
: staar i et dyb sted som i en brynd. Øfuen paa St. Peder
med nøglerne :|

Di Cesare.

Antonina.

Della Concordia.

[Et taarn huor Nero stoed der Rom brente.]

Cavalli lavorati.

Di M. Aurelio.

Antonio (nel Campidoglio).

Domitiano.

L. Vero.

Trajano.

Cesare.

Constantino.

Di Phidia et Praxitele in monte cavallo o qvirinale.

In templo St. Francesci, sees 2 steene/ som ere hule af St. Peders knæ/ der hand laa och bad.

Turris ingens, hvor Keyser Nero stoed och saa med lyft hvorledis Rom brendte.

Et huus/ hvor Romulus och Remus blefue fødde.

Roma subterranea. store gange/ gader/ och huler under Rom/ hvor sees adskillige beene af mennisker etc: hvor christiani martyres i forдум tid stikte sig. En Munch viser en veyen der ind med et lys/ och gaar alle de andre efter hannem hver med et lys i haanden.

: Præter 7 colles, qui olim in Historiis memorantur, ere siden tillagt andre bierge. ex. gr. Il colle de gli hortuli o Pincio, hodie Trinità, ubi puteus profundissimus, eo loco, quo Templum solis olim fuit. her promenerer folk baade en carosse saa vel som a pied, per pigliar l'aria fresca; besynderlig de fremmede som logerer à la piazza di Spagna som ligger neden for dette bierg. — Il Vaticano. in quo St. Peders Kirke; og strax hos Pavens palais hvor hand undertiden over/ besynderlig imod store fæster. hic quoque Bibliotheca Vaticana. — Il Gianicolo s. Janiculum. — Il Testaceo. :|

Om Pafven och Cardinalerne.

Maar Pafuen dør staer hand ichun en dag inde och blifuer ført til St. Pietro in Vaticano liggendis paa en børre/ som blifuer baared af 2 muler/ udi sin Pafuelig habit. Och der udi St: Pietro blifuer hand lagt paa et Scaffot med 1000 lys omkring at alle kand komme och kyss hans foed; som er med en rød tøffel paa af Damast/ med et guld kaars under neden. 2 dage

der effter blifuer giort hans funeralia, siden gaar alle Cardinalerne in con-clavi och maa icke gaa ud forend de hafuer udvalt en Pafue. och naar hand er udvalt/ sticher de et rød kaars ud och da skynder de i byen med styrker och brender freuden-fyret.

Fra Pafuen er død indtil hand blifuer ført udi St. Pietro kand ingen gaae fri paa gaden/ de kand slage folck ihiel uden at lide naaged/ efftersom der er ingen justitz men naar Pafuen er ført udi St. Pietro tager Consules Ju-stitzen an indtil dend ny Pafue blifuer udvelt.

D. 23 Julij 1676 fach vi bud i Florenz at Pafuen Clemens X var død.

|: Huer 25 aar er jubel aar/ huor Paven forlader en huer sine synder i huor store de er. :|

Blef saa udvalt til Pafue i hans sted

Innocentius XI, antea dictus Benedictus Odescalcus, quem Batavi Oude skalf vocarunt. En af de høieste paa staturen til Rom; da Como nell[o] stato di Milano. Cardinal Cibo è stato il suo Secretario.

In Octobri, saae vi hans Procession til Rom.

Hans waaben er

En Ørn.

En Løfue.

6 Røgelsekar.

NB. hæc volucris nunquam cernitur absqve cibo. o: Cardinale Ci-bo Secretario.

Clemens X, antea Æmilius Altieri. var Pafue i 6 aar. Hans waaben var 6 stjerner.

Clemens IX, Rospiliosi. da Pistoia. var Pafue i 2 aar. en af de beste Pafuer. døde af colica. Hans waaben 4 Ruder.

Alexander VII, Chigi. da Siena. Waabenet 6 bierge med 2 træer.

Innocentius X. Pamphylius. Waabenet en due/ med en oliegren i mun-
den.

Urbanus VIII. Barberinus. da Firenza. Var Pafue i 21 aar. Wa-
benet/ 3 bier.

Gregorio XV. Ludovisio.

Clemente VIII.

Gregorio XIV.

Gregorio XIII. Boncompagno. da Bologna. Waabenet en drage.

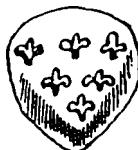

Paulus V, Burghesius. Waabenet/ en Orn och en drage.

Paulus IV.

Paulus III. Farnesius da Parma. Waabenet 6 lillier.

Pius IV. Waabenet 6 piller.

Julius III.

Sixtus V. Sex cinqve. Waabenet en Øfve.

Marcellus II.

Le bon Pape a Rome
Boit du vin comme un autre homme
Et boit bien souvent l'Hippocras
Halleluia.

S. P. Q. R.

o: Senatus populusque Romanus. vel
Si peu que rien, vel
Sono putane qveste Romane, vel
Sono pultronis qvesti Romani, vel
Sancte Pater quare rides? (conversum)
Rideo quia Papa sum.

Maar Pafuen creerer Cardinaler, siger hand. Creo vos pares Regibus,
superiores Principibus.

Cardinalerne ere 67. iblant hvilke disse vare mig mest bekente.

Francesco Barberino. meged gammel. Fiorentino. — Cesare Fachinetti. Bolognese. — Girolamo Grimaldi. Genouese. — Alderano Cibo. meged forstandig. — Carlo Pio. — Carlo Barberino, Romano. — Flavio Chigi, Senese. — Sigismundo Chigi. meged ung/ curieux in Historia naturali. — Felice Rospiliosi.

Alle fester til Rom/ er en ofver maade hærlig och admirabel Music at høre i Kirkerne. ere 5/ 6/ eller flere Orgelwercher i en Kirke som svarer hinanden. Somme fester imod aftenen fører Cardinaler sampt adskillige Cavallierer omkring i gaderne i deris Carosser och gør en tur a la mode. der stor carosser færdig som mand strax kand tage och for hver time en viß penge betale. — Holdes meged usunt at gaae ud i aften lufsten til Rom.

Ere mangfoldige horer til Rom/ som gifuer Øfrigheden en viß summa penge om aaret. samme maae vel confitere, men ei annamme sacramentet.

L'Hospidale di St: Spirito, hvor de singe cureris, meged nøet/ naar de singe faaer mad/ leegis for dem paa orgelwerchet.

Varii Ordines Religiosorum in Gallia et Italia.

Les Jesvits. fundatore St. Ignatio Lojola. ere de rigeste Munche klæde sort med lange sorte kapper/ hafuer ingen cucullum eller hætte/ ere och de lærdreste i blant alle/ och informerer ungdommen/ i blant hvilke ere och store hervers och førsters børn.

Elle Paris ere 2 Collegia Jesuitarum. i det eene hørte jeg parenteris ofver Monsieur Turrenne. Udi Florenz er it Coll. Jesuvit. Ell Rom ere 2. sc: in Collegio Romano vel St: Ignatio, och udi Giesu.

Ell Paris kaldes Jesuviterne Cocq d'Inde. for de studser som Falkonse haner. alias 3 ting unmuelig at see til Rom. Pafuen in publico at gaae til fods/ en Capuciner uden skæg/ och en Jesuvit staae och pisse paa gaden.

Jesuviterne synger ei i Choret, ei heller synger om natten som de andre Munche. naar de gaaer ud skal de endelig gaae 2 tilsammen. der maae ingen blifue Jesuvit uden hand giør vota castitatis, obedientiæ, paupertatis. dog hafuer de saa stor indkomst at somme hafuer tønder guld.

Jacobiner eller Dominicaner, gaaer hvid klæde/ fundatore St: Dominico. ere iblant 4 mendicantes.

Cordeliers, ere bruunt klæd med reeb omkring sig som henger ned/ ere lærde Munche/ iblant 4 mendicantes. fundatore St: Francisco.

Carmeliter. gaaer sort klædde/ ere iblant 4 mendicantes.

Carmes descaussees, ligesom de andre Carmeliter men disse gaaer barbeenet.

Les Minimes, brunt klædde/ gaaer barbeenet.

Petits Augustins.

Grands Augustins, gaaer sorte klædde/ fundatore St: Augustino.

Chartereux; lat. Carthusiani, boer hver for sig self/ hafuer huer sin hafue for sig self/ taler ingen tid/ eller gaaer ud uden om sondagen/ och naar de da gaaer forbi hinanden figer de/ memento mori. de æder aldrig fisk/ end och icke i døds syngdom/ men altid fiske. er et lidet luckelse paa veggen hvor mand putter madden ind til dem. ofte ringer de om dagen med en lidet kloche/ som bemærker at de fristes af diesvelen/ paa det folk skal komme ind til dem och troste dem.

Peres d'Atrape, æder aldrig hverken fisk eller fisk men idel legumina, olera etc:

Eremiter, boer alleene altid udi skoue paa store bierge/ taler ingen tid/ gaaer ei heller ud hafuer dog gemeenlig en Compagnon som lafuer mad til for sig. paa vejen fra Fontainebleau til Paris/ var jeg och Christopher Bartholin oppe at besøge en.

Benedictiner. dend ældste orden/ fundatore St: Benedicto, gaaer med lange sorte kapper och hatt/ och ingen cucullo.

Capuciner. de fattigste Munche/ maa ei gaae med linned/ och aldrig hafue penge. skal endelig gaae 2 tilsammen. hafuer ingen indkomst til deris Closter men gaaer altid och tigger/ øf kommer alle slags mad i en pose. dra-

ger ingen tid af deris klæder/ men ligger paa en bænck. Ere udi Choret man-
ge timer nat och dag. æder altid paa leer eller træ sadde. maa ei røre ved
penge. ere i blant 4 mendicantes gaaer barbeenet paa deris calosier. fun-
datore St: Francisco.

Om Nunner.

Nunner ere mange slags/ af hvilke der ere ickun faa slags som hafuer licents at gaae ud/ dog 2 altid tilsammen. Giøre votum castitatis, paupertatis et obedientiæ. hafuer en ofver sig/ nemlig Abedessen. — De giøre alle slags confiturer och Sucker-tøi. Item Kringler etc: och selger for got kistb; ingen

mands personer maa komme der ind uden Docteren och Møllerden/ men taler ickun ved folck igjennem et jerngrille. — I Paris ere utalige mange Nunde-Clostere/ de fornemmeste ere Valle de Grace, Carmeliter Closter/ et Closter hedder Ave Maria etc:

Donne religiose di quelle che escono per la città.

Altre donne Religiose che escono per la città.

Naar naagen vil gaae pillegrims gang for devotions skyld/ gaaer de altid til fods och hafuer et passport af deris Bisp. A. B. C. er en kappe af cardellan som de bører hvilke de sætte fuld af conchylier och imaginibus etc: saa ock hatten.

De gaaer gemeenlig enten til Jerusalem naar de gaaer stor pillegrinsgang/ men gierne gaaer de til St. Maria Lorretana udi Loretto, hvor de giøre deris bichter/ och communicerer etc:

Monetæ Florentinæ.

4 piccolini udi en qvatrin .	strina.
1 Soldi o: 3 qvatriner.	4 Piastrine o: 1 pezzo d'otto.
5 qvatriner o: 1 Gratia.	8½ Paulli. o: en dansk Rigd.
8 Gratia o: 1 Paolo o Julio.	10 Paulli o: en Scudi.
12 Gratia o: 1 lire.	30 Paulli o: una dobla.
3 Paoli o: 1 Testone sive 20 sols,	31 Paulli, doppia di Spagna.
2 £.	1 Ongaro o: en dansk ducat.
2 Paulli seu 17 Gratia o: 1 pia-	

Pezze.

1 qvatrino.	1 Paolo.	1 Testone.	Ongaro.
1 Gratia.	1 Piastrino.	Mezzo pezzo.	Dobla vel Doppia.

Monetæ Romanæ.

5 qvatrini ɔ: 1 Bajocco.	30 Paoli s. 3 scudi ɔ: 1 Dobla
5 Bajocci ɔ: 1 grosso.	d'Italia.
10 Bajocci s. 2 grossi ɔ: 1 Paolo.	31 Pauli ɔ: 1 Dobla di Spagnia.
3 Paoli ɔ: 1 Testone.	2 Doble ɔ: 1 Doblone.
10 Paoli ɔ: 1 Scudi.	

Pezze.

Pezza d'un qvatrino.	Schudo.
Mezzo bajocco.	Mezza dobla.
mezzo grosso.	Ongaro.
Grosso.	Dobla.
Paolo.	Doblone.
Mezzo Testone.	Pezza dí cinqve Doble.
Testone.	

Aldskillige Slags mad i Frankrig och Italien.

Cibi Gallorum; etc:

Du beurre. er mesten deel usalted i Frankrig. Du beurre de Normandie. meged skønt/ ligesom Hollandsk smør.

Du fromage. de smaa runde oste lucter meged ilde/ fordi de ligges i mør at ronde. ils sentent comme les pieds d'un Messagier. Fromage d'Auvergne est bon.

Du fromage de cricé, le meilleur, puisqv'on n'ose pas d'oter la creme, car cela est deffendu.

Du fromage le rivage, de la femme le milieu.

Des œufs mollets. blødsøden eg.

Un aumellet ɔ: en pandefage.

Bœuf.

Bœuf a la mode. gifues ordinaire hvor mand gaaer ind och dricker.

Un bouillon ɔ: Saad/ med fisk och urter/ Cichorea, Endivie/ Syrer.

La suppe maigre. en suppe af idel urter/ foruden fisk.

Chappon roti.

Chappon de Vendredy. en klump brød mit i suppen.

Des pigeons.

Des perdrix.
 Des allouettes.
 Un dingdon : Cocq d'Inde, roti.
 Un eclange de mouton.
 De la fricassée. avec du vinaigre ou du verju.
 Potage d'oignon.
 Chappon gras.
 Jambon de Mayence. Jambon de Bayonne.
 Des beccasses. Des macqveraux.

Herbæ var. et radices.

De la salade.
 Les choux.
 Les choux blancs ou choux cabus, fabudskaal. Sydis ofte i melck; och gifues ind paa bordet med lidet løg iblant.
 Les choux tortus ou Romain. frused kaal.
 Les choux rouses. rød kaal.
 Choux gelez, sont plus tendres que rosée.
 De la Cichoree: La Laictue. Des espinats.
 Des artischaux.
 Des lentes, lentilles. smaa flade erter.
 Des Raves.
 L'oignon. brugis meged paa madden i Francfrig.
 La moutarde de Dijon. dend røde lflige finnep.
 Du persil. si les femmes scavoient que persil e bonne a l'homme,
 elles viendroient courir jusqsv'a Rom.
 Des asperges. ædis i øfverflodighed i Francfrig.

Pisces.

Des anguilles, des escrevisses, des carpes, des brochets, des grenouilles, la Ray, du moury, des saumons, des petits anzioux. des Harangs. des lamproyes.

Fructus var. etc:

Des Cerises. ligges i brendvin/ och ædis saa om morgen'en. Des fraises. des framboises. Des Marrons ou Chataignes. Du meure. ædis gierne om morgen'en.

Rennettes. buon cretiens. Poires de beurre. Des prunes de St. Margerite. Ligesom Susine udi Italien.

Pruneaux de Tours. des raisins. des amandes. pommes de carpenu. des raisins. vindruer/ on les mange avec du pain.

Bækfælser.

D'Ariols. Des Oublie, frumfager. Petits pastees; de poires, de pomes, de cerises. pastés d'oignon.

Pain a la mode.

Pain de Gonese.

Pain de la Reyne.

Eschaudez. Des biscuits.

Pucellage. af Marzipan der.

Macqveraux. Macroner.

Vína var. Gallorum.

Vin de Beaune. vinum Beluense
super omnia vína recense.

Vin de Chably.

Vin de Rheims.

Vin de Chalon.

Vin de Grave.

Vin Condrié.

Vin de Burgogne ou Dijon.

Vin de Champagne.

Vin d'Anjou. hvide:rød.

Vin de Rouan. stem vin.

Vin de Mascon.

Vin gris.

Vin blanc.

Vin de Blois. tych og sund.

Vin d'Orleans.

Vin d'Aix. ou vin de Provence.

Petit vin. gemeen til 4 danske fl.
potten.

Vin de Nantes.

L'Hippocras. gjøris i Francfrig af
rød vin.

Vin Coussi.

Vin clairet.

Frontignac.

Vin d'absinthe. Du vinaigre. Du verjus.

Du cidre. most/ driches i Normandien i steden for vin.

Qvis potest numerare oves in Anglia, boves in Dania, poma in
Normandia.

L'eau de cerises.

L'eau de fraises.

L'eau de framboises.

L'eau de groseilles.

L'eau de vie.

La Ptisane commune.

La Ptisane Royale.

La Limonade. Orangeade.

La bierre rouse. La bierre blanc. Bonne double bierre. Øllet til Paris
gjøris med øregalde.

Varii cibi Italorum.

Varie sorti di pani.

Pane nero. per la gente bassa.

Pane negrissimo, de tritello solo, per i poueri.

Pane bianco.

Pane spungoso o buffetto. si compone di molto fermento.

Marzapane. col mandorle peste e zucchero chiarito.

Pizze Romane.

Tosche.

Placente Latine.

Crescente Bolognese.

Pane di Pisa.

Pan speciale ò pepato; et flags peberfager giøris hos Apothecerne. I speciali lo fanno di pasta, mele, zucca e scorza di merangola conditi.

Ciambelle. fringeler.

Ciambellette zuccherini. col zucchero et ovo. de beste giøris af Mun- derne/ hvor vi til Florenz fioøte gemeenlig voris.

Fetta fina ò mustazoli. col zucchero chiarito e mandorle peste.

Pane succenerito, ineqlvalmente cotto o abbruciato di fuori e crudo dentro, mal sano.

Pane biscotto.

Biscottini.

Pan di Spagna, un sorte di biscotto, si compone coll'ove, zucchero fino, farina, si taglia in pezzi, e poi si serve coperti di zucchero.

Pan lavato. si taglia prima in fette, s'abbrucia, poi si fa stare in acqva pura ò di rose fredda. quando si vuol servire, s'asciuga premen-dolo colla mano fra un salvietta, tanto che n'esca l'acqva tutta, poi accomodata in un piatto si cuopre di zucchero e l'asperge di sugo di limoncello. in tempo di gran caldo rinfresca assai. Augusto mangia-va pane imbevuto d'acqva. Per i amalati, in luogo di succo di limon-cello, pigliano sugo di granate, o nella stagione fredda, malvasia ò moscato.

Pan cotto, sta infuso in brodo, o i giorni di magro in olio.

Pan stuffato. tagliato in fette con brodo.

Pane unto. mentre si cuoce alla gradella o spieda, carne, principal-

mente porcina, si fa stare su una pagnotta, nella quale se piglia il grasso, ed in questo pongono a frigere fette di pane tagliate; prima abbruciate.

Pan grattato, con ovo e fromaggio nel brodo, grata minestra a gli Italiani.

In Roma è costuma scrostare il pane, e si gouernano le galline colla detta crosta, solo per averne ova di maggior sostanza e gusto.

Vermicelli. ligesom orme i saad/ giorte af meel.

Pasticci.

Pasticci all' Inglese.

Pasticci alla Genuese o goblette.

Pasticci alla Pollacca.

Polpette. som hos os de gule bolder i saad. ædis om morgen en meget til Vino græco eller Malvazie. polpette di carne vaccina sono saporitissime, si mette dentro fromaggio parmigiano, petrosello, aglio, uva passa, ovo, sale. e pane insuppato in brodo.

Bragiolo di vitella.

Caprette. ædis mogen hver aften. ere och brugelige i Frankrig.

Bragiolo di porco.

Lingva di bue.

Fromaggio. Argus, non largus, Mathusalem, Magdalena

Non Abacuc, Lazarus, caseus ille bonus.

Argo, non largo, vecchio o lagrimoso

Non sia molle il fromaggio, e sia crostoso.

Fromaggio Parmigiano. Parmesan.

Fromaggio Piacentino.

Fromaggio di Casino. et stæd uden for Florenz. smager snart som Parmesan. burro di Casino. burro di Bologne, cattivo.

Maar de vil slacte svæin til Rom/ lader de først en stor hund løbe efter svænene som griber dem fat i det ene øre/ indtil de blifue trætte och falde om/ saa slacte de dem.

Strutto o: Guine fit.

Salcizza, et flags pølse.

Salcizza Bolognese. ere mest berømte. Syster Fincke kand giøre dem. vocantur alias mortadelle.

Porco grandinoso ò Lazarino. tinted.

Ove fresche.

Frittata. naaged som pandekage.

Turdi, delicatissimi.

Cappone lesso.

Cappone arrosto.

Galline.

Pollastrì. lessi. rosti. ødis med tarmene inden udi.

Gallina Paduoana. grossa con pochissima cresta.

Gallo d'Inda.

Anitre.

L'occa.

Prov. Porco d'un mese, oca di tre, è un mangiar da Rè.

Castrato.

Ortolani. Fringelli. beccafichi. sono uscelletti delicatissimi, grassi, si mangiano rosti sopra il pane rosto.

Pisces var.

Sepe, lat. Sepia, stegis med dey omkring/ ere flisterworne och usunde. vocatur alias calamaro.

Gambari. fræbs. Cappi longi; præsertim Venetiis.

Granchii. fræbber. Ostriche. Sarde salati.

Variæ herbæ et legumina, fol. flores, radices, bulbi etc:

Sparagi. di Firenza. bianci et verdi. li verdi sono megliori.

Sparagi, bianci e verdi, li verdi sono megliori, grossi, uno solo pesava 3 iij.

Bieta rossa.

Cavoli.

Cavolo capuccio.

Cavoli verdi ò quasi neri, crespi.

Le Cipolle.

Finocchio. dolce. forte. Kommer gandske friss ind paa bordet efter maaltid. ofverflodig ved Bologne. Finocchio forte ødis tørt.

Lattuca.

Cichorea. disse 2 syes gierne i saad och driches om morgenens.

Brugnoli, paddehatter/ som vorer paa jorden omkring Rom och andre stæder. smaa delicate, brugis i posteyer.

Champignoní, vorer paa træerne.

Rape.

Radice.

Insalata; cioè indivia, lattuca e cichorea.

Mostarda.

Mostarda dolce.

Tuberosa.

Tartufali, rødder under jorden som svin roder op med snuden.

Garofani.

Gelsomino. Italic. et Gelsomino di Spagna.

Farro. ædis meged i Italien. et slags gryn.

Lente.

Lupino.

Miglio.

Dell'orzo. hinc orzata.

Riza. vorer ofuerflødig ved Milan.

Pinocchi, ædis gierne in qvaresima med rosin mandeler etc:

Lupulus. brugis til Salat.

Lupini amari. holdis meged sunde/ ædis med olie eller smør som voris bønner.

Olivæ. ædis i ofverflødighed. dog icke faa af gangen. først toes de med vand/ siden ligges de in lixivio, cum sarmentis vitium et sale parato. Omkring Genua vorer de i stor mangfoldighed. men ere store som de spanske. Olivæ d'Asculi ere større end de spanske. — Olivetræer i stor mængde udi Italien; med sine graa blade gifuer et smucht syn.

: Mostardo di Padua. col vino cotto, diacydon. sacch. sinapi. :|

Vina Italica.

Verdea di Firenza. (bianco)

Vino d'Arezzo.

Vino vecchio.

Vino di Montepulciano. il piu le-

giero di tutti. (rosso).

di Canthi. sanissimo. (rosso)

Lagrima di Napoli. de qua Hel-
vetus. utinam Christus lacrimas-
set etiam in nostris terris. (rosso)

Vino Claretto. (rosso)

Vino alla Francese. (rosso)

Vino Moscatello. (bianco) de

Montefiascone celeberr. est.
 Vino genzano. meged sund/ gifues
 och singe folcf. (bianco)
 Vino Orvieto. en stattelig liflig vin.
 Til Rom var dend beste all' Ascanio
 in scrofa. (bianco)
 Vino Albano. (bianco)
 Termini. sterck som en brendvin.

dog liflig. (bianco)
 Vino cotto. meged usund.
 Vino rosso di Tivoli. meged sør.
 Malvasia di Trebbio.
 Vino græco
 Moscato di Genua.
 Muscatello di Syracusa.

: Udi grotta Palotta gaar mand ned og kand dricke alle flags wiine/ til
 Rom. :|

Aqvæ Vitæ variæ.

Dend første som raaber om morgenen til Rom/ lidet førend solen staar
 op/ er med Acqvavit; raabendis saaledis/ robba fina, robba dolce.

Acqua vita dolce.
 Acqua vita gagliarde. som gemeen
 brendvin.
 Acqua vita d'aniso o anisata.
 Acqua vita di Gelsomino.
 Acqua vita di Spagna.
 Acqua vita d'oranci.
 Acqua vita di cedro.
 Acqua vita d'Appiole. ex pomis
 Appianis, de qvibus proverb. Om-

nia mala mala præter Appia Sa-
 lernitana.
 Acqua vita di canella.
 Acqua vita Matthioli.
 Nell' acqua vita gagliarde si met-
 te tal volte Giulebbe gemmato da
 i speciali.
 Rossoli di Torino.
 Acqua d'oro.
 Acqua vita di travole.

Vina Italica, prius omissa.

Vernagia di St. Giminiano.
 Verdéa d'Arcetri.
 Moscatello di castello.
 Barbarossa di pesca.
 Burriano di pesca.
 Columbanio di pesca.
 Trebbiano di pesca.
 Mont Albano di pesca. (li viti

sono venuti di Roma)
 Vino d'Artemino, rosso.
 Vino di Carmignano.
 Acqvette di Pesca. (rosso)
 Vino Canagnolo.
 Lagrima di Castello.
 Vino di Spagna di Castello. (fat-
 to delle vite venute di Spagna).

Vini cattivi.

Vino di qvarrache. — Vino di brozzo. — Agrifone (d'uva così chiamata) Di monte lupo. — Vini brusci e crudi, som alle de ere der kommer fra biergene/ emenderis med chalybe ignito, som de slager der udi.

Acqve.

Acqva Pisana, ottima, la beve il Grand Duca. — Acqva di nocera. brugis meged i clysterer. — Acqva di tettucia. appresso di Pistoia. è un tetto sopra il fonte, donde si cava. è salsa assai, e purga benissime, se si beve calda col syr. ros. solutivo. bona per dysenteria, mal. hypochondriaco, stomacho guasto etc: — Acqva di St. Croce, ottima in Firenza.

Aldskilligt som de raaber med paa gaderne til Rom.

Dend første som raaber om morgen'en/ er med Acqva vit; raaber saaledis/ robba fina, robba dolce, aqva vita.

Trippa per la gatta. strax kommer alle kattene ud om morgen'en/ thi det er tarme som hand faste for dem.

O scope, O scope. en isbber ock raaber med koste.

Ricotte fresche, Ricotte fresche.

Ciambelle fresche.

Spaza camino.

Gambari grossi, gambari grossi.

Tartaruga, Tartaru Tartaruga. Skiltpadder.

O pere cotte calde, o pere cotte calde.

Carbo, carbonei, carbo carbonei.
En løber och raaber med ful.

Bichieri caraffe bichieri caraffe.
O boni fichi, o buoni fichi.

Piedi di vitella.

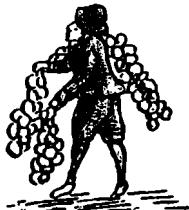

Taratu Taratufali.
Spechi e pomata.
Tinta da scrivere.
Le belle historie.

Neve, Neve. en raaber med snee/ som mand
bruger til at sette vinen udi.

Ostriche fresche, ostriche fresche.
Calzette, calzette di bombagia.
Legne, Legne.

Pasticci caldi, pasticci caldi.

Cipolle dolce, cipolle dolce.

Concomberi, concomberi.

Rose rosse, rose rosse.

Lumache a cento.

Palle per le machie.

Sæbebolde.

Qvarti di capretto.

Grilli da cantare.

: Capra, Capra. en raaber om morgenens gandske tilig med gøder/ om naagen vil driche af melcken.:

Teste di porco.

Berette vecchie.

Granchi, granchi.

Solfaroli.

Storni grassi.

Lopoli e spargi.

Cetrioli buoni.

Mostarda fina.

Scarpe vecchie.

Olive dolce.

Finochio.

Merangoli dolci.

Ucelli da cantare.	Riso bianco.	Fonghi freschi.
Calde alesse. Gødne castanier.	Fravole fresche. Sarde salati.	Fonghi salati.

: Til Livorno raaber de/ aqva, aqva di monte Negro, huor det beste vand er. samme bierg ligger lidet uden for Livorno. vandet i byen self duer inted.

Obelisci qvi Romæ visuntur Hieroglyphicis insignes ad templum Joh. Lateranensis (Jean Laterano) et in Vaticano, sunt ex porphyrite.

Columna ex marmore flavo Phengite Romæ visitur in templo S. Mariæ, rimam parietis claudens. sole radios suos in columnam spar-gente, ardere videtur. :|

HUOMINI VIRTUOSI ROMÆ

P. Sabbatino.	P. Mitelli.	P. Bartoli.
P. Antonio Baldigiani.	P. Fabri.	P. Bosch.
Franc. Nazari.		Pietro Bellori, antiquarius.
Io. Alphons. Borelli, Mathematicus.		Rafael Fabretti.
Jo. Lucio. Historicus.		

Medici.

Jo. Tiracorda.	Paul. Manfredi.	Svorzia Zaccus.
Placentinus.	Guilhelm. Riva.	Lancizius.
Petr. Trullius.	Catanitus.	

Anno 1677. d. 11 Febr.

Reyste jeg med min sætter Christopher Bartolin fra Rom til Pisa/ udia caless (gaf for os begge 15 scudi for caless) kom om aftenen til MONTE ROSA.

D. 12 Febr. om middagen til VITERBO. Saa her St: Rosa, som ligger endnu heel och er 415 aar siden hun døde. Maagle Munder som lod os hinde see gaf os naagle bendel af samme afdøde/ som vi skulle bære hos os for feber. Kom saa om aftenen til Monte Fiascone. dagen efter/ om midd. til Aqvapendente, om aftenen til PONTE. Hvor gjoris naagle særdelis knifue; 10 eller 12 sammen til at folde.

D. 14 middag til SCALA. Aftenen til TURNIERERE.

D. 15 Til SIENA. Om aftenen til POGGIBONSI. [: I denne by kloste jeg det berømmelig Italienske Tobach Poggibontzi. :]

D. 17 la mattina à

PISA. Logerede først udi posten al Donzello, siden hos Nicolaum Stenoniu. [: besaae hafuen och Kunstmaleret. :]

Turris Pisana obliqua, meretur admirationem. der ofven paa kunde vi see Livorno och andre omliggende stæder vit omkring. [: naar mand henger et perpendiculum ned/ henger det 7 Italienske alne ud fra fondamentet. :]

Saa lenge jeg var til Pisa, stoed jeg hver dag paa Palazzet och anatomered adskillige rare och underlige Fisck/ som Grot-Fürsten lod komme fra Livorno til denne sted. Hvad jeg om dagen præpareret, blev viist Grot Prinzen om aftenen; da Fr. Redi, Gornia, Nicc. Stenonius var och gemenlig tilstede.

Hver [dag] sondag for Carnevalen skeer der i denne by il gioco del ponte, cioè si combattano colle bastone qvelli di parte di qva contra qvei di la per veder chi ghadagnara il ponte, cosa che è fatto in memoria che i Pisani e Sarraceni si sono battuti una volta sopra il medesimo ponte.

In Coemiterio hujus urbis certo æstatis tempore musæ odoratæ periuntur. hic qvoque olim 24 horis consumpta cadavera; forsan ob calcem vivam, qvæ ibi fuerit.

Acqua Pisana ottima per bere, cattiva per lavarsi perche rende le mani neri. Aria Fiorentina mala per la testa, Pisana per i piedi.

Hic Academia est, non incelebris. Hørte jeg samme tid mesten alle Professores læse. dend første dag de begynder/ gaar dend ene Professor paa dend andens lexe.

D. 6 Martii Rejste jeg med min fætter Christopher Bartolin och Giacomo Rautenfeld fra Pisa til Volterra paa Grot Fürstens bekaftning at see der omkring adskillige underlige ting in naturalibus. Kom om middagen til PECCIOLI. Om aftenen/ dog heel sildig til

VOLTERRA. Logerede alla couronna. Samme by siges at være bygt af Noe. alle husene och tagene fuld af mus af alder.

D. 7 om morgenens/ vare vi hos Commissarium, och gich siden dend heele dag med hannem och Cavallieri, Maffeo, Incontri, Inghirami etc: och saae byen. Saae

1. Rudera amphitheatri antiqui extra portam.
2. Urnas duabus ansis oblongas, ventre ovali, longitudine brachii unius cum dimidio. Repertæ 12 unâ vice extra muros ex argilla effectæ.
3. Conchylia varia petrificata, saxis fori moeniumque inhærentia.
4. Portam del arco. Lapidæ ejus omnium grandissimi, sine calce commissi.
5. Collegium Augurum, ubi schola eorum fuisse creditur. Signum eorum, nigrum T ubique in parietibus conspicitur.
6. La fortezza et Turrim, ubi carceri damnati servantur.
7. Et huus/ hvor A. Persius hafde boed/ med hans inscription uden paa.

Om aftenen besøgte os Cavallier Incontri, och forærede os adskillige numismata och andre antiquiteter. lidet effter sendte Comissarius os adskillige bouteiller med skøn vin.

D. 8 Martii. Om morgenens reyste vi 10 miile fra Volterra, igennem POMERANCA, til

MONTEM CERBERUM, vulgo MONTE CERBIO och saa der omkring adskillige Lagoner och cavernas med aquis bullientibus.

1. Cavernæ qvædam magnâ vi aquas bullientes ferventissimas eructabant.
2. Aliæ fumantes saltem, nullo vel aquæ vel ignis indicio.
3. Aliæ aquam terramque simul eructabant.
4. Aliæ aquam bullientem, sed frigidam, evomuere.
5. Qvædam sulphur, lutum, saxa ingentia tanto strepitu ejaculabantur, ut fragor Volaterris interdum audiri posset.

Jorden røsted allevegne under os/ procul dubio ab igne subterraneo strata terræ exedente.

Paa hiemreysen saae vi le saline dove si coqve il sale dell'acqua salata che si tira d'un pozzo vicino. om midnat kom igien til Volterra, motte for biergenes skyld mesten drage hesten effter os.

D. 9 Martii Saa vi uden byen MONTEM NIBBIUM, Ubi ingen-

tia præcipitia variiqve in illis concharum ordines, et in summo vertice unius præcipitii olea virens. Om efftermiddagen reyste vi der fra ock kom til CASTELLO FIORENTINO om affstenen.

D. 10 Martii om middagen til FUSECCIO. Om affstenen til LUCA. Logerede alla couronna. en statlig werzhuus.

die. 11. Om formiddagen besaae adskillige Kirker i byen. Item Palazzo del Confaloniere coll'armario, hvor meged rart tog var at see. Olio di Luca er det beste. Byen i sig self er meged næt/ vel befestet/ och Republic for sig self. Om efftermiddagen reyste bort/ saae paa vejen adskillige Thermas; och kom om affstenen til Pisa.

D. 12 Reyste om morgenen der fra til LIVORNO hvor vi fandt hoffet for os/ besaae samme dag byen; med Stenone och Fr. Redi; siden begynt jeg Ichtyotomian igien udi Fr. Redi huus; efftersom der paa Palazzet var ingen rom. besaae imidler tid/ fangehuset/ hvor Slaverne ere inde udi stor mangfoldighed/ gaaer bundne med lencher. ved stranden laa adskillige fremmede skibe/ Hollænder/ Engellænder/ Franzoser/ Spanier etc: item store och smaa gallerer. en af de store bør at staa imod 24 Thyfiske/ ellers blifuer capitainen hengt.

D. 15 Reyste fra Livorno och kom om affstenen til SCALA.

D. 16 Kom vi til Florentz. Blefue her en dag osuer. besøgte os imidler tid de lærde i Florentz. blef mig sendt samme gang/ først 2 store Marzipaner och adskillig slags vin fra Antonio Magliabechi, siden adskillige Latiniske och Italienske tractater for en bog som jeg dedicered hannem der jeg var til Rom.

D. 18. reyste til Bolognen fra Florenz. kom dend afften til PONTE.

D. 19. Til FIORENZOLA, ved hvilken mons Apenninus begynder.

D. 20 Til Bolognen/ talte imidler tid med Malpighio, Bonfiglioli etc: eruditis Bononiensibus. reyste om affstenen der fra med Courrieren til

FERRARA. Logerede all'Angelo. der vi vare førdige at reyse der fra och hafde os sat i skøiten/ kom bud fra Marchese Hippolyto Bentivoglio, viro doctissimo summæqve ibidem dignitatis, at vi skulle blifue hos hannem naagen tid; och gaae ud af skøiten igien. blef imidlertid accomodered paa førstelig maneer. och gjorde Casper och jeg demonstrationes anatomicas.

D. 22 om afftenen figh vi Marchesens egen Barcqve, udi hvilken hand hafde ladet føre senge/ diynner/ vin och andet udi/ som førte os lige til

PADUA s. MACROBIOPOLIS. Hvor vi ankom deng 24 Martii, lo-gerede hos Sigr. Orsola a gli vineali. for en $\frac{1}{2}$ ducat om dagen. fant for os sammestedts Poviss och Lælum.

Hørte her Professores læse/ iblant andre celeberrimum Ferrarium. saae Marchetti demonstrere paa theatro anatomico.

Porticibus abundat hæc urbs, qvæ à Solis pluviæqve injuriis ambu-lantes defendunt. Patria fuit T. Livii.

Valdè hic adoratur St. Antonio di Padua, ut per totam Italiam per nomen illius jurent.

Om afftenen er det farligt at gaae ud/ formedelst studenterne som staar bag pillerne udi fornefnde porticibus och skyder hver andre i hiel. raaber stedse om afftenen. chi va li. sita hæc urbs ad fl. Padum, Italîs Pô. |: bocca di ceremonie, en gade fuld af huller pro stercoribus. byens egn er fructbar. hinc Bologna la grassa, Padoua la passa. :|

D. 6 April. om afftenen Reyste fra Padua, kom om morgenens til

Venetien.

Urbs est totius Europæ potentissima; in mari sita, palisqve super-structa. De hac Sannazarius.

Si pelago Tibrim præfers, urbem aspice utramqve
Illam homines dicas, hanc posuisse Deos.

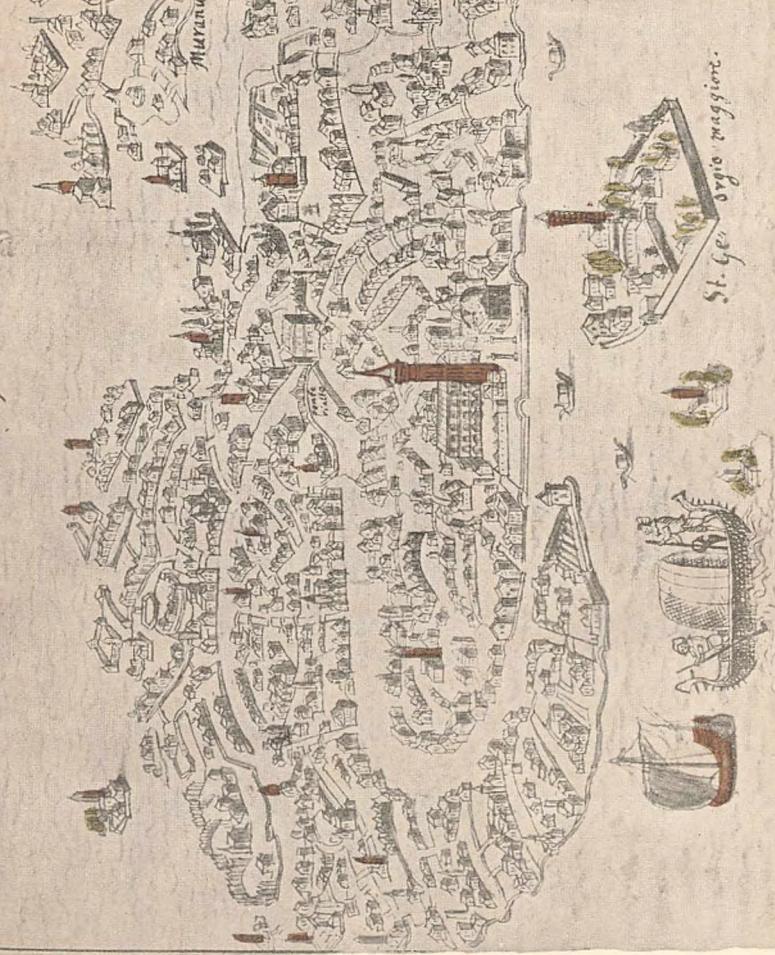
Pro singulis versibus singulos centenos aureos dono recepit Poeta.
Alter qvidam respondit.

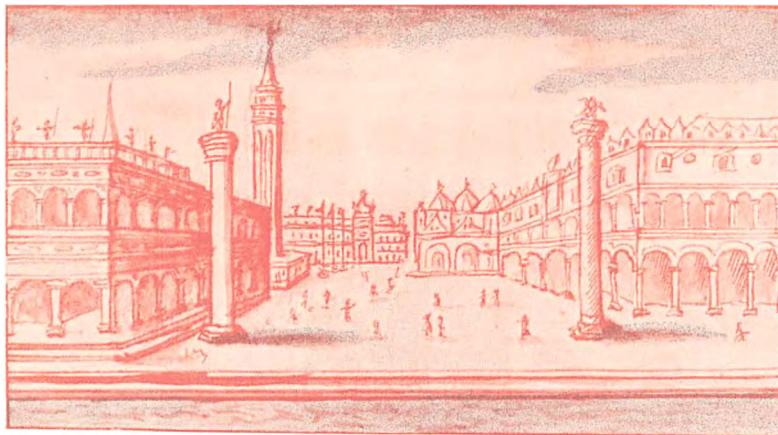
Attamen, & bone Vir, Venetis est gloria major
Non posuisse Deos, sed posuisse homines.

Numerus incolarum 300000 creditur. pontes urbis 450. plateæ an-gustissimæ.

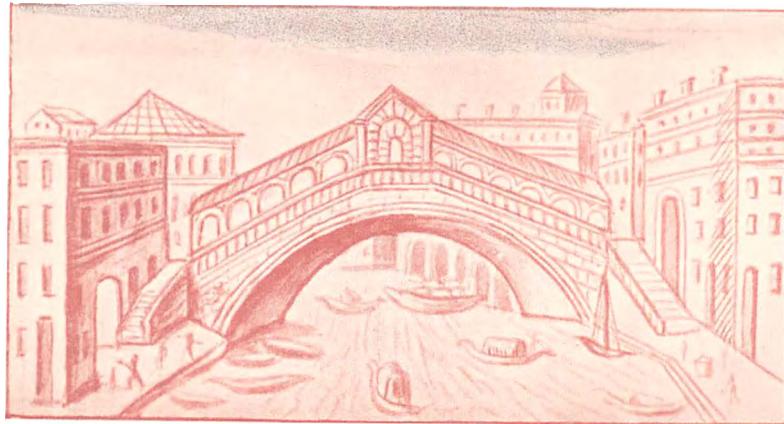
ARMAMENTARIUM urbis hujus, ARSENAL vulgò dictum, omnium Europæ superbissimum est. in quo non tantum naves et triremes ingentes, sed omnis generis arma et tormenta conspiciuntur. Cum aliquid Henricus III Gallæ Rex per venetias iter faceret, tota navis, illo prandente, est confecta, eâqve post discedens navigavit. Indies 4000 operiorum in navibus ædificandis, velis, anchoris, armis con-

VENETIE

LA PIAZZA DI ST. MARCO IN VENEZIA

IL PONTE DI RIALTO
SOM ER BROLAGT MED MARMOR

ficiendis occupati sunt. Tormentum majus, Turcis $\ddot{\text{a}}$ o 1571 erexit, ostenditur, quo tres glandes majores [ejaculari] emitti possunt, hac inscriptione

Cerberus hic vomitat triplici de gutture flamas
Sulphura, sal, nitrum, fulmina, tela, globos.

Inter alias naves, maxima Ducis, Bucentaurus, qvam die Nundinarum Venetarum s. festò ascensionis descendens, mare sibi despondet, aureo annulo in illud conjecto. in prora hujus navis est locus editus instar tribunalis vel sellæ regiæ; Duci destinatus. In puppi statuæ duæ aureæ visuntur, qvarum una Ducem Scanderbeium, altera justitiam refert; ab omni latere sunt sedilia. Ritui huic initium dedisse ferunt victoriam Sebastiani Ciani, Venetorum Ducis, cum Otthonem Fridericum Aenobarbi filium prælio navalii superasset. Ioh. Kirchmannus de annulis c. 19. qvibus hæc solennitas ceremoniis peragatur, fusiùs exponit.

TEMPLUM IN AREA S. MARCI omnium pulcherrimum est. cui exstremo marmor aliaque suppeditarunt, inter cæteras Græciæ urbes, Athenæ, ejusque fundamenta jacta A. C. 829. pavimentum ex porphyrite et Topasio constat. parietes ophitis aliisque pretiosis lapidibus fulgent.

:| Paa St. Marci plads er deyligt at see de mange slags nationer, huer i sin habit, at spadser; i synnerlighed Røbmaend.

I denne by ere 67 Sogne Kirker og 17 rige Hospitaler. 26 Munkke Kloster. 450 stenbroer. 80000 Gondoler. :|

MURANUM, insula vicina, 24 officinis instructa, hvor jeg seylede hen paa udi en gondel och saae med stor forundring hvorledis de der puster glas; paa hundrede slags maneer.

Gondeler ere smaa smalle baade med decke ofver/ paa hvilke mand farer fra et sted i byen til dend anden.

Alia urbis hujus miracula intueri me prohibuit angustia temporis.

Urbs hæc ex Italicarum urbium ruinis crevit, Attila Tyranno Aquilejam aliasque urbes deripiente. $\ddot{\text{a}}$ o [Ch.] 421.

Venezia sopra terra ferma — en sted hvor mange Venetianer boer/ til Padua.

Rejsen fra Venetien til Wien i Østerrige.

D. 10 April. Kom til MESTRE, en liden by/ accordered med en ca-
ross at føre os til Wien/ for 10 ducater par testa for kost och alt. etc. vi
vare 7 i compagni.

D. 11. Om middagen til TREVISO, Latin. TARVISIUM. patria
Totilæ nonnullis creditur. Om aftenen til CONIGLIANO, en liden by.

D. 12. SASSILE. en liden by. CORDENONZE, en landsby.

D. 13. ST. AGNELLA, en liden by. SPITALETTO. en landsby.

D. 14. RASCIUTA, en landsby. PONTÆVA, en landsby (Der be-
gynnte CARINTHIA ɔ: Kernten.)

D. 15. Darbitz. en landsby. Arnoldstein. en landsby.

D. 16. Villach. metropolis est Carinthia. ubi, qvemadmodum et in
Stiria, plurimi strumosi. Buchnich (et Hosterie).

D. 17. Maut bruchen. et Hosterie. St. Wit. ein stadt.

D. 18. Paaskedag blef i St. Wit til om middagen. Kom om aftenen til
Frisach/ En liden by hør Bispen af Salzburg til.

D. 19. Neumarch. (en lille by/ begyndis Steirmarchen/ lat. STIRIA.)
ST. GEORGIO en landsby.

D. 20. Knittenfeldt. en liden by. ST. MICHALE, en landsby.

D. 21. MURIPONS, Bruch an die mure/ in Stiria superiore civi-
tas primaria est. Cingberg (en liden by.)

D. 22. Mirzuschlagen. en liden by. Scotte-Wien. en liden by udi
Østerrige.

D. 23. Neustat. en by hvor Prinzen af Furstenberg sidder fangen. Tras-
kirkten/ en liden by.

D. 24. Til

**Wien/ seu WIENNA
AUSTRIÆ**

Logerede Zum gulden Hirsch for 15 gross. om dagen. Byen er af deng størrelse som København/ meged ypperlig befæstet. Ær 1529 å Solymanno Turcarum Imperatore frustrå obsessa. Sede Cæsareâ, Episcopatu, Academiâ à Frid. II fundatâ 1237 nobilis. Gaae naagle gange Keyseren Leopoldum I. och Keyserinden Claudia Felicitas føre ud i Carossen. Turris Templi S. Stephani admodum magnifica est. Smagte her Dend store fisk/ Hus kældet/ som findis her i Danubio sive Donaw/ och hafde lig smag effter lax dog naaged haardere i fisdet. af samme fisk gjøris Husblaß sive Ichtyocolla, nemblig af tarmene.

D. 30 April. reyste vi om eftermiddagen fra Wien ind i
Ungeren

och kom om morgenens til Presburg/ Lat. POSONIUM. sita est ad Dabium, regni metropolis, cuius arx in præcelso montis vertice extucta. aliquoties magna ejus pars incendio periit.

Schilt padder bekommes her i ofverslædighed/ och ædis fast daglig. sees derfor store dynger af hofuerne uden for vinduerne. om aftenen reyste der fra igien/ kom til Rechelsprunch.

D. 1 Maj. kom igien til Wien. talede imidler tid med Monsieur Lilien-cron.

D. 3 Maj. accorderede med en Voiturier at føre os til Prag for 4 Rigd. for plakken par testa. Reyste bort om efter middagen och kom deng aften til Stocherau.

D. 4 Kom til Gundersdorp. Siden til Znaim/ Civitatem Moraviæ, Mähren/ à flumine Moro seu Maro dictæ.

D. 5 til Baswitz/ ein dorp. siden til Birtnitz.

D. 6 Deutschen Brodt. en lidén by ud
Boehmen.

siden til Janisa/ ein marcht.

D. 7 til Collin/ en lidén by.

d. 8. Om morgenen til Prag. Logered in die Bodt. En grum stor by. dividered i Neustadt/ Alte stadt och kleine Seite. Hafuer et meget hærlig Slot; och en stattelig bro imellem alt stadt och kleine seit ofuer Moldaven.

D. 9 Maj. accordered med en Voiturier at føre os til Leipzig for 3 rixd. par testa, reyste om morgenens/ kom til Budewisk/ ein dorp.

d. 10 til Leibensdorp/ ein dorp. Reichensberg. ein dorp i Mepslen.

d. 11 til Freiberg. En smuch stad/ hvor adskillige Chur Förster ligger begravued i Kirken.

d. 12. til Colitz. en liden by.

d. 13 om morgenen kom til Leipzig. Logered in den granven Wolf byn herrn Gribel; det beste Logement i byen hvor vi forblesv et ficerding aar for sprochets skyld/ som her tales meged næt.

Ædium splendore, Academiâ, nundinis, venustate sexus muliebris admodum clara est. Templum S. Nicolai omnium amoenissimum est. reyste jeg i midler tid med Mons: Slange til Dresden/ och kom dend første dag om middagen til Wurtzen. En liden by/ berømmelig af sit øl/ som kaldes Wurke bier/ meged beef/ som galde/ och brugelig allevegne i Saxon.

Anden dagen om middagen til Mepslen. Ubi pons est miræ structuræ et insignis magnitudinis. om aftenen til

Dresden.

Sedes est Electoris Saxonici. Urbs omnium munitissima; de qva dicere licet, qvemadmodum Hispani de Seviliâ. qvi non vidit Sevilia, non vidit mirabilia. besaæ imidlertid byen med Cancelers Medico som jeg hafde brefue til fra D. Bohn och D. Velschio i Leipzig.

J synderlighed meriteredis at see

1. armamentarium, som certerer i ypperlighed med det Venetianske.
- 2. Staldene/ hvor utallige kaastelige saler med ædelsteene och andre rari-teter beskues. — 3. Kunstcameret/ som i Europa neppe hafuer lige. her saes dend første bøsse som blef giort af en tydse Munch. en Kirsebær steen med 80 ansichter paa/ udgrasued. En hiort gandske calcinered. En anden hiort/ udi hvilken var indeluct et apothec med alle de Medicamenter som kand beredis af Hiorte. Adskillige af messing forgylte stibe som kunde gaa af sig self och

løsne sine stycker; och folkene der paa kunde blæse i trometer. Papegoyer af metal som skreg och lod coriander sucher/ i stæden for deris urenlighed/ gaae fra sig/ hver gang de skreg/ som skeede naar et seyrwerch slog inden i dem. Orgelwercher som gich af sig self; foruden rariteter af dyr/ fugle/ fiske etc: som vi med største forundring beskuede och var gandske utalligt. — 4. Anatomi-huuset/ hvor saaes sceleta af naagle hundrede slags dyr. — 5. Et stæd hvor allehaande grumme dyr bevaredis/ Losver/ Tigerer/ Mummenetter/ Bjørne/ Laasse/ Ulfve etc: som de undertiden lode komme løs. — 5. Fürstens Apothec hvor adskillige mumiae och andre rariteter saaes/ och alle flaskerne fra øverst til nederst vare af pur solf. Et større laboratorium hafver jeg aldrig seet. der var i samme Apothec en dansk apotheker svend/ en skaaning. reyste siden her fra igien til Leipzig.

D. 28 Julij accorderede med en vognmænd at føre os fra Leipzig til Hamborg for $5\frac{1}{2}$ Rigid. pro testa for sted i carossem, reyste der fra om efter middagen kom 5 mijle bort om aftenen til Zippeserbst en liden by.

d. 29. til Kalle (5 miile)/ En lille by i Magdeburge stift. der fra til Magdeburg. (4 miile)/ En skøn stor by.

D. 30 til Vlien (5 mijl) ein dorp.

D. 31. Smilau (8 mijl) ein dorp. Altstadt (3 mijl) ein dorp i Luneburger Land.

D. 1. August. til Lüneburg (5 mijl)/ Monte, ponte, fonte nobilem. siden til Wintrichts (3 mijl) en liden by.

D. 2 kom 4 mile til baads paa Elsven til Hamborg. Der fra kom die 13 August. til København.

Der jeg hafde været en vinter hjemme gaf jeg mig atter ud af landet igien til at besee Engelland/ og reyste jeg in Aprili med Th. Bartholino juniore, D. 12 April. om efftermiddagen Klocken 2/ kom om affstenen Klocken 7 til Roescild. der fra

d. 13 April. til Ringsted. Der fra om affstenen Klocken 7 til Sorø; huor jeg logerede hos Maren Søfrensdaatter.

D. 14 April. kom om middagen igiennem Slagelse til Corsper. Taledé imidler tid med Commandanten Major Ebling/ der fra hor. 3. til Nyborg i Fyen. Gaf 6 £ 8 β for en smacke/ der fra til Odensee/ der fra om middagen til Assens/ fracted her fra self en smacke; laae udi Haderslef ferrehuus om natten.

D. 16 April. Kom til Haderslef/ og gaf os der i compagni med posten til Hamborg. Kom saa igiennem Toldsteds Kro/ til Flensburg og der fra til Itzehoe.

D. 18. Kom til Hamborg. Logerede i Bremer Slottel bey Monsieur Rast. var i samme Logement En ved navn Baron Friis og en Italiener kaldet Nipetha, med huilke jeg conferered in Experimentis variis Medicis, Chymicis, etc: Var imidler tid paa Comædien, gaf en half rigd. og var samme Comœdie fast som opera i Paris.

D. 21 April. kom [til] Altona/ der fra til Sagmøllen i Caross, et lystig sted huor vi drack Kaaldfæal.

D. 25 reyste fra Hamborg/ vare i Compagni med en Kiøbmand ved navn Munchhausen og en hollandsk bogfører af Enchunsen. Kom saa forbi Crantze til Eßelbrügge/ huor vi laae om natten.

D. 26 med baaden til Bortehude. Tog her fra en vogn til Helvercloster/

som tilhør Bispen af Münster/ huor der er et Nunne Closter med 5 Nunner udi.

Der fra til **Fisker-hude**/ og der fra paa 3 smaa Knobskibe/ huor vi self røede paa et vand kaldis Wen/ laa om natten i **Heper Epland**.

d. 27 kom vi til **Bremen**. Der fra igiennem **Delmenhorst** til **Oldenborg**/ som var mesten deel ny opbygged siden dengt store ildebrand som kom af lynnild og opbrændte 700 huuse; laa i **Blexhuusen** om natten huor vare mange fulde bønder og dandsede.

D. 28 om morgenens tilsig til **Apen**. Et samme steds et Castel; det sidste som Kongen hafuer udi Oldenborg. guarnisonen bestaaed af 140 soldater. Commandanten/ ved navn Vogelsang var i voris Logement at besøge os og drach varm vin med os.

d. 29 igiennem **Detheren**/ en lompen by/ forbi det Castel **Stickhusen** til **Lire**/ derfra paa en baad ned af **Ems** imod strømmen/ ei uden fare/ forbi det Castell **Hundstil Horden** og laa om natten i **Wenner**.

d. 30 om morgenens kom til **Neuenskantze**. Kom siden igiennem en Dorp **Kaldis Debert**/ huor der er en gade saa lang at vi kørte der paa i en gandske time; ere her og mangfoldige duer og due-huse; parred for 2 blanke 2: halfanden styfuer. Kom saa der fra til **Vindscoten**. der fra i **Treeckskoite** til **Grønningen**. huor der var Kermes eller marched. Eulerne som Bispen af Munster hafde fået ind i byen/ sad allevegne i murene.

d. 1 Maj. kom til **Strabus**. Derfra forbi en meged stor dorp kaldet **Kolum** til **Dochum**. Der fra til **Livarden**/ fra dengt til **Bolswart**/ fra samme til **Worcum** om natten. En time der efter gaf os ud paa Søen til **Enchusen** paa en **Smacke**. først støtte vi paa grund/ thi det var baade mørck og en himmel storm/ men vinden gandske contrair; siden vi kom af grunden ud paa øen/ hafde vi nær forgaaed. Dend første som spyde paa skibet var en **Brabanter** som var i compagni med os. Kunde vi derfor samme tid ei opnaae **Enchusen** men maatte i stor lifs fare reterere os til **Medenblick**/ huor voldene bare opkast af **Tang**. kom der fra i vogn til **Hoorn** og der fra siden til **Purmerende** og siden derfra til **Brylslooten** med en smacke i stor himmelstorm til **Amsterdam**. Logered ben de **Oude Kirk** in de **Warmstraet** ben **Ambrosius Wood**, En Engelsk Rock in **De Witte Hart**. gaf en gylden for maaltidet/ og spised ickun en gang om dagen.

Var imellem stunde paa Comœdien, besøgte Blasium og Wedstenium bogtræcker. Imidlertid kom Povel Vinding til os/ fra Leyden.

D. 6 Maj. reyste jeg til Harlem og der fra til Leyden/ Logered i de Poolse Gabel. besøgte imidlertid Professores Mussenbruch etc: reyste siden der fra til Roterdam. paa Torvit staer Erasmus Roterodamus og holder en bog i haanden. Er gandske af Raabber. Inscriptiones der paa ere disse

Talem Barbariz se debellator Erasmus
 Maxima laus Batavi nominis, ore tulit
 Reddidit en fatis ars obluctata sinistris
 De tanto spolium nacta qvod urna viro est
 Ingenii cælesti jubar majusqve caduco
 Tempore, qvod reddit, solus Erasmus erat.

Ab alterâ parte.

Desiderio Erasmo Magistr. scientiarum atqve literaturæ politioris Vindici et In-stauratori Viro seculi sui primario, civi omnium præstantissimo ac immortalitatem consecuto S. P. Q. Roterodamens. ne qvod tantis apud se suosqve posteros vir-tutibus præmium deasset statuam hanc ex ære publicam erigendam curavere.

D. 21 Falte Monsr. Vinding og jeg med Capiteyn Van Liefde at følge med hannem fra Roterdam til Engeland/ var siden hos Madame de Ruy-scher huor vi vare til giest og blef ofuenfulde.

D. 22 begaf os paa Mosen/ en stor og viid flod som hafuer sit løb omkring de fleste Hollandske stæder/ og kom til Briel.

Saae paa vejen

Delphshaven/ Owerstier/ Sciedam celebrem caseis, Vlardinghen/ Hiemvliet/ Giervliet/ Maslanslupse etc:

Vi logerede udi Briel in de Kopstatt Dordrecht apud hospitem rustico ingenti van Leckerkercken non dissimilem; hominem verò valde facetum.

Urbs ipsa est satis munita Mosæ objacens. Hafuer en hærlig Kirke med skøn Sangverch. En gammel mand gaaer paa gaden og slager paa et becken naar hand hafuer fisk eller andet at selge.

D. 29 Maj. Seylede vi paa en baad ud til Capiteyn Van Liefde som laa med sit skib/ kaldet Harderwick paa 36 stöcker og 140 mand paa/ lidet uden for Briel. Der var endnu en Convoyer i følge med os/ huis Capiteyn kaldtis Engelberg/ og fördte samme skib 16 stöcker; og af samme skibe skulle 7 Eof-

fardi skibe rig beladen convoyeris til Engelland. Vi blefue liggendis stille naagle dage/ efftersom Vinden vilde ey føie os; og imidlertid seyled Monsr. Vinding og Jeg med Capiteynen til lands paa en baad og besaae naagle landsbyer.

D. i Junii foxyede vinden/ og hidsede vi strax seyl op og begaf i Søen/ som denn tid var fuld af Duynekerfeske Capere.

Dagen effter tog vi et lidet fransk skib/ som strax stræg seyel og gaf sig/ effterat vi hafde løsned engang. om aftenen saae vi et promontorium som kaldis Kales rif.

D. II. Mane partem Angliae meridionalem læti conspeximus, og kom til en by i Engelland kaldis MARREGAT, som er opbygged af smaa campesteene. Imidlertid blæste de i Trometer for os paa skibet og begge Capiteynerne sampt Lieutenanten føldtis os paa baaden til denne by. d. Eodem. hor. 9. reed vi fra Marregat og hor. 4 pomeridian. kom til (16 Engelske mile) CANTELBERG, sede Archiepiscopali nobilem.

d. 3 Jun. reed vi der fra til CITTEBAN 16 mile fra Cantelberg, huor vi figh middags mad/ siden gjorde vi 14 mile og kom til ROCHESTER, Urbem in valle sitam, cui proxima urbs CHETTON, ubi navale est Regis Angliae. hor. 4 eqvitando fessi currum conduxit et 8 milliaribus confectis pervenimus GRAVESANDE, qvam horâ sextâ vespertina intravimus. hinc cymbâ minore vecti per Tamesin fluvium, vulgo Temsen, qvi longo ac sinuoso cursu Londinum interfluit, pervenimus hor. 12 nocturnâ

LONDINUM

Visu hic digna.

1. Bursa, structuræ insignis; huor adskillige liøbmend forsamblis om dagen Klocken 1. ofuen paa sidder adskillige med ware at selge.

2. Westmunster, ubi Templum, Westmunster Church dictum; in quo sella conspicitur cui insident Reges Angliae coronandi. sub solio hoc lapis est ex Oriente allatus qvem dormiens Patriarcha Jacob capituli supposuit. Sepulti hic Reges et Regin. var. Rex Jacobus capsæ inclusus cum Regina, sorore C^t Regis Daniæ. Munckius coronâ insignitus qvi Regem præsentem Angliae regno restituit, capsæ qvoqve

inclusus visitur. Casaubonus et Cambdenus in hoc qvoqve templo se-pulti. juxta hoc templum habitat Episcopus Thomas Barlow, amicus intimus Petri Scumackeri.

3. Withal, Arx Regis, primò fuit Vite hal : en huid fall. Varia intus habitacula vidimus parùm magnifica. hic qvoqve domus Parlementi, ubi singulis ordinibus, Eqvitum, Episcoporum. etc: sedes designatæ.

4. Hortus Regis. huor kongen med Duc de yorck Prins Robert etc: spadserer et par gange om dagen. copia hic cervorum, damarum, avium rarissimarum. Naar Kongen gaar ud af hafuen om afftenen gifuer hand hans Ender først at øde. Der sidder en huid alliche paa et træ strax ved porten som springer paa kongens skulder naar hand gaaer ind og med samme Alliche gaaer kongen og snacher og dend suarer hannem paa adskilligt. Ad piscinam Johannis, St: James Parck sunt anates omnis generis copiosissimi.

5. Piscina Heydæ sive Hey parck ubi Rex et Regina semel qvotan-nis, die 1 Maj, cum Regni optimatibus, Virginibus etc: curru vehuntur.

6. Convent garden, ubi milites qvotidie congregantur et excentur.

7. Toweren, et gammel slot bygt af Julio Cæsare. In hac arce armamentarium Regium visitur omni genere bombardarum et ferramentorum instructissimum. sees her ogsaa de morgenstierner som de Engelske qwind folck tog fra de Danske der de sloge dem ihiel/ og til dets amindelse gaar qwindfolk der endnu med hat paa. In uno cubiculo, præter scuta et loricas, Henricus VIJ Eduardus IV, Henricus VIII et omnes ferè Re-ges ultimi Angliae, armatura induiti ac eqvis æneis insidentes visuntur. Item mensura membra virilis Henrici VIII et armatura cum cornibus. Inde paa gaarden ligger fult af fugler og granater. Est hic qvoqve Camera obscura, ubi servatur Corona Regia, udi huilken/ foruden andre ædelsteene sidder en skræckelig stor amethyst; og en perle der ofuen paa som Kongen maatte sætte ud i sin landflyctighed for 18000 Rigdlr. sees her og Sceptret og Eblet. Tangere qvidem licet sed aperto capite.

8. Carcer leonum, leopardorum aliarumqve bestiarum.

9. Theatra Comædorum, the Kings Playhouse et Duc de yorcks. huor der legis huer dag.

10. Domus seu officina vitraria, ubi vitra conflantur, velut Amstelodami.

11. Theatra ubi canes cum Tauris ac ursis dimicant.

12. Theatra ubi pugnantium invicem gallorum certamina conspicuntur. Slages ved om mange penge af adskillige partier om huem af hanerne vinder. Somme haner hafuer solf sporer paa at de kand hugge og stiche dis meere. Allio, saccharo et id genus aliis ad pugnam incitantur. Certæ leges in Tabulis suspensæ qvibus Spectatores tenentur.

13. Statua igniaria, Et taarn bygt ved det stæd som ildebranden Ao 1666 holte op/ huor mand kand see ofuer all byen.

14. Paradiis. først neden i et kammer sees adskilligt malet paa papir/ og seer ud ligesom lefuendis ex. gr. harer/ øender/ macreel etc: ofuen paa alle slags dyr/ tillige med slangen/ Adam og Eva, fugle synnes at flue i luftten/ løfuer/ stude etc: at brøle/ ugler at skrige/ slanger at huisle etc:

15. Collegium curiosorum s. Royal Society. Her hos er et stattelig funstcammer at see.

16. Rex semel in hebdomade, die Veneris, strumosos tangit in camera legatorum adstante Episcopo, qvi ait, Deus Te sanat, Rex Te tangit; et ægroti anteqvam abeunt, donis afficiuntur, ut nummo aureo, qvalem ex Anglia tecum allatum servo, cum linteo coloris cærulei, cibo et potu etc:

17. Rex cum Regina ter in hebdomade publicè cibum capit. die Domin. Mercur. et Veneris.

D. XI Junii h. 5 matutina curru Oxonium petii cum Paulo Vindingio, vidimus in itinere VICHAM, Ubi sumpto prandio et eqvis alarioribus curru adjunctis h. 10 vespertina pervenimus

OXONIUM s. OXFORD

Ubi hospitio excepti fratris amantissimi D. Jani Jacobæi.

Byen i sig self er ickun siden/ men anseelig af sine mange Collegiis, som ere Efterfølgende.

Colleg. Universitatis. Christi.
Baliol.

Christi.
Corporis Christi.

Orielense.
Reginæ.

Ænei nasi.	Wadhamense.	Aula Magdalænæ.
Lincolnense.	Trinitatis.	— St: Mariæ.
Exoniense.	Pembrockiense.	— Glocestriense.
Jesu.	Novum.	— Novi Hospitii.
Magdalænæ.	Mertonense.	— St: Edmundi.
Omnium animarum.		— Cervina.
Joh. Baptistæ.		— Albanensis.

In Collegio Johan. Baptistæ visitur pictura Regis Caroli Anglorum ex 150 Psalmis Davidicis composita, nam facies tota, capilli omnes etc: literis formæ minoris scatent.

2. Liber antiquissimus in quo Genealogia Carol. Martyris et Adami deducitur.

In Collegio Reginæ cornu prægrande visitur, og samme horn dricher studenterne i samme Collegio de fremmede til med.

In Collegio Exoniensi sive Exeter var jeg med M. Krabbe Vice-Bibliothecario, Oberjegermester Hanows Søn/ Fratre Jacobæo, Mr Vinding etc: neder i Kælderden og drach øl af deris store sølfbeggere.

Theatrum novum, impensis Gilberti Archi Episcopi Cantuariensis, usui actuum Academicorum extrectum.

Literati togis talaribus et pileis rotundis incedunt. Graduati Baccalaurei, qvi 4 Annos Academiam freqventarunt, Magistri qvi 7 annos, Doctores qvi adhuc septem vel 8. omnes graduati utuntur togis laxè manicatis pileisqve rotundis. Doctores verò in publicum eentes capa caputioqve coccineo utuntur ut et Professores ipsi ac Vice-Cancellarius.

Collegium Christi hafuer 18000 pund sterling til indkomst om aaret.

Alle Præsides Collegiorum maa gifte sig uden een in Collegio Jesu.

BIBLIOTHECA OXONIENSIS, omnium est celeberrima. Notatu in primis digna seqventia.

1. Epistolæ Ciceronis typis impressæ in 4to anno Chr. 1465 qvæ pars operum illius prima impressa creditur.

2. Liber precum nitidiss. MS. Mariæ Angliæ Reginæ manu.

3. Liber de animalibus Græc. in 4to cum figuris elegantissimis. MSS.

4. Acta Apostol[or]um, exemplar vetustissimum, in 4to, ad calcem est symbolum Apostolorum latin. ubi (descendit ad inferos) omissum est.

5. Alcoran nitidiss. script. Arabicè. in 120 capita distinctus. foliis sericeis in 4to.
6. Liber Chinensis in foliis corticeis. in 4to.
7. Hieroglyphica Mexicana qvorum pellis coriacea.
8. Missale Romanum MSS. rariss.

In ambulacro Bibliothecæ suspensæ effigies Fundatorum Colleg. Oxoniensium, ut, Alfredi Saxoniae Regis, Aulæ Mariæ in Universitate Oxoniens. fundatoris Aō Chr. 872. Theodori Bodleji Eqvit. aurati Bibliothecæ fundatoris etc:

Numismata rariora qvæ in Bibliotheca servantur.

1. Siclus Judæorum minor, litéris Samaritanis.
2. Nummus cum Mosis cornuti effigie.
3. Nummus cum effigie Alex. Magni. caput tectum pelle leonina. ab alterâ parte Pallas alata.
4. Annulus equestris Romanus ubi caput humanum lapillo inserto inclusum.
5. Assis Roman. alterâ parte rostrum navis, alterâ Janus bifrons.
6. Canuti Regis Daniæ numism. rariss. parvum, ex argento. valoris 4 styfrorum.
7. Nummus parvulus Lucii Regis primi Anglorum Christianam religionem professi. cum effigie illius ac triplici cruce.
8. Nummus Julii Cæsaris cum spica.
9. Nummus Domitiani ludis secularibus cusus.
10. Nummus Pompeii cum effigie. ab altero latere Æneas navigans.
11. Cæs. Augusti nummus aureus.
12. Otthonis nummus rarissimus.
13. Nummus Atheniensis ubi Ulula et AΘE visuntur.
14. Nummi qvibus in India Occidental. utuntur instar armillarum.

DOMUS ANATOMICA juxta Bibliothecam ubi rariora plurima.

1. Gladius Henrici VIII dono datus à Pontifice ob libellum qvem contra Lutherum scripsit.
2. Ligna petrificata.
3. Avis infernalis; cærulea, oblonga.
4. Agnus 8 pedum.

5. Sella ex reliquiis Tabulatorum navis Dracenæ fabricata et à Johan. Davisio Debt-fordensi navalium armamentorum custode Regio, Bibliothecæ Oxoniensis Præfecto dedicata. Ao. 1662.

6. Lacertus petrificatus.

7. Urna lacrimalis ex argilla. etc:

8. Cauda vaccæ indicæ alba et setosa instar eqvinæ.

HORTUS BOTANICUS Lugdunensi Batavorum major. ubi rem botanicam docet Robertus Morisson, Botanicorum Princeps, cuius familiaritate usus sum.

Extra Urbem decurrit per clivum rivulus, crusta lapideâ ramos arborum injectos obducens.

Qvi novellas legere gestiunt, domus ingrediuntur qvæ Cofféhouse appellantur, ubi Coffé, Chocolate, herba Thée, Bocket, Hway etc: bibunt et gratis novellas legunt.

D. 22. Julii h. 9 matutin. reyste jeg omkring i landet med Monsr. Bin ding/ Eugen/ Lange/ til hest; og gjorde paa naagle dagis tid 60 mil. Kom om eftermidagen til FARRINGDON, 12 mile fra Oxford. Derfra om afftenen til GOODBETER.

Derfra D. 23. til en lidén by MECKSFYLD og kom om afftenen til BRISTOL. Løgerede i Dolphin. Portus urbis satis commodus; unde sæpe naves solvunt in Hyberniam. Flumen Avon qvod urbem alluit qvindicim solidis ulnis nostratibus ad accessum recessumqve maris quotidie attollitur et rursus descendit. Templum satis ingens; vocatur Colledge Church. Ligger i samme kirk Episopus Bristolensis Paulus Bush udhuggen i steen/ som blef efter sin død optaged af grafuen og fæddet staa red af ribbeenene fordi hand hafde taged naaged fra Collegio. Sees her ogsaa et [time-glass] Sæywerk som viiser alle aarstallene/ maanederne/ dagene/ timerne/ minuter/ planeter etc: ofuen paa sidder en mand og holder et timeglæs i haanden som hand vender om naar timen er ude/ og flocken slager fuldslag. paa flocken slager hand med begge fødder alternativt.

Thermæ Bristoliae, æstate tepentes, hyeme fervidissimæ, ad calculum et scabiem debellandam incolæ usurpant. Fons aliis è clivo op-

posito aquam frigidissimam effundit licet viginti passibus à fonte tenuente vix distet.

In rupibus proximis, quas, spatio mill. unius ab urbe, ascendimus, adamantes plurimi reperiuntur quos splendor magis quam durities commendat. Cryptæ hinc inde variæ, ubi stiriæ oblongæ aquæ lapidescentes dependebant.

Smagte vi udi denne by/ Bristow milk et slags huid Søk. 20 pens for a bottel.

In nundinis Bristoliensibus puella visa aevitate 17 annorum. brachia pedesque instar chirothecæ pro lubitu hinc inde torqueri ac circumducí poterant.

D. 25 pervenimus

BATHONIAM s. **BATHS**. quæ 10 milliaribus Bristolio distat. Visa in Templo Bibliotheca selecta libror. Anglicorum.

Thermæ Bathonienses, satis fervidæ, quæ magno Britannorum concursu frequentantur. Vis medicatrix in nitro et sulphure potissimum residet. 1. Regis. 2. Reginæ. 3. Crucis. 4. Lazari. Limus thermarum quodvis argentum tersum mundumque, si affrices, tingit colore aureo, non admodum fugaci.

Relicta Bathoniâ, vidimus in planicie Salisburensi saxa ingentia 28 pedes alta, crassissima et velut ex artis lege secta cum tamen in tota vicinia ad aliquot millaria nulla saxa inveniantur nisi minuta. Alii monumentum Danorum, alii a Romanis erectam molem et Diana templum fuisse opinantur. Anglis vocatur Stoneheng.

D. 27 pervenimus

SALISBURIUM, **Salisbury**. Templum ejus totius Britanniae splendidissimum; ubi Musica insignis aures nostras detinuit. pictura forniciis hujus templi 400 annorum numerum excedit. Tot in templo maroris grisei columnæ, quot horas numerat annus, tot fenestræ quot dies, tot januæ quot hebdomadas, tot sacraria quot menses. Episcopus Thomas Bennet hic sepultus qui cum infortunato conatu 40 dierum inediā, quæ Servator noster inclinavit, imitari instituisset, decimo septimo abstinentiæ die obiit.

Et mil fra Salsborg saae vi Gammel Salzborg som de Danske hafde ruineret.

D. 29 Julii hor. 7 matutinâ kom vi tilbage igien til Oxford. Dend hæst som jeg hafde gjort denne reyse med/ faldtis Neckar og var bekient ofuer all landet.

D. 11 Septemb. cum Fratre ejusque Conjuge ac Paullo Vindingiorus avolavi invitatus à Consobrina Fratris morante in vico Hottome, hvor vi blef halfanden dag. Vidimus in prædio Wutten capras Turcicas lanâ molli et delicatulâ; sed sensim jam degenerante. Vidimus quoque in viâ boves Elzburientes, totius Angliæ maximos, cornibusque ulnis duabus Anglicanis ab invicem distantibus. Urbs ipsa Elsburia nitida satis est et ad formam emporii proximè accedit.

Mense Octobri, reyste jeg fra Oxford igien til

Londen

huor jeg forblef vinteren ofuer. Conversered imidlertid med Medicis og Literatis der paa stæden/ Dr Croon, Dr Brown, Dr Dickison, Dr Samson, Eduard Tyson, Dr Ent, Dr Brix, Dr Goodale, Dr Sidenham, Frid. Slare, Theod. Haack, D. Mynsicht, Thoma Barlow Episcopo Lincolnensi, som jeg ofte var til gæst hos/ Doct. Horneck Theologo, Cluvero Geographo summo, Jacobo Pragest, Residenten af Venetien/ Staphorst Pharmacopæo ingeniosissimo, Germano, og i synderlighed Roberto Boyleo, Viro incomparabili som jeg idelig conferered med in Chymicis et naturalibus og gørde jeg ofte sectiones piscium et insectorum hos hannem. Var ofte i deris Societate Regia at see deris experimenta, huor Mr Henscaw var Vice-Præses og Grævius, som hafuer skrefuet Anatomia plantarum, Secretarius. Var og undertiden med Dr Dikison Medico Regio in Laboratorio Regis at see operationes Chymicas rariores.

In Collegio Grissomensi, huor Societas Regia holdis/ notavi seqventia.

Embryones varios in Sp. vini conservatos, albissimos.

Lignum ex India allatum, olens instar stercoris humani.

Lampyriderum Indiæ quæ in capite velut laternam lucentem gessit.

Calculum ingentem ex vesica canis exsectum.

Venas, arterias et nervos Tabulis agglutinatos.

Animal unde moschus depromitur etc:

D. 10 April. reyste jeg med Madame Wagstaff til VINDSOR, besøgte imidler tid Dr John, Medicum paa samme sted/ som jeg hafde kiendt til Oxford, amicum candidum et sine fuco og gich omkring med hannem at see hvad som var værdt at besee. In Arce picturæ variæ artificiosissimæ, res cælatæ etc: admirationem merentur. In Templo Windsoriensi inter ordinis aureæ periscelidis Eqvites insignia Regis Daniæ latè præfulgebant. Siden reyste vi fra Windsor til

HAPTONCOURT. Camera Paradisi visu digna. Item atrium cuius concameratio est ex ligno Hybernicō qvod nullas patitur araneas. Der fra siden til Londen igien/ huor jeg dog forblef ichun faa dage og reyste saa bort til som er 2 dags reyse og strax om afftenen gich ofuer med Pacqvet boden/ som er en god stor og stærch smacke/ til Briel og strax derfra til Rotterdam/ huor jeg laa om natten/ fra Rotterdam til Delph/ og derfra til Lepden/ Mit gamble Musarum domicilium.

VARIA DE ANGLIA NOTATU DIGNA

1. De Engelske qwindfolk er mesten deel smaa af statur, fromme og deylige. de gaaer udi Taverner og dricher/ ligesom mandfolk her. ligger meged sliid paa lyster og dansen samt galanterier og syer/ knipler eller arbejder sieliden. Proverb. apud Anglos; si pons mari superstratus esset ex Europa reliqua in Angliam, omnes fæminæ Europææ ed accurrerent; propter vitam otiosam ac delicatam.

2. Mulierum plurimæ pileis utuntur ob occisos Danos.

3. Qvando in publicum exeunt, calceis ligneis, subtus ferreis utuntur, qvi calosses appellantur, ne calceos nitidiores plateæ lutulentæ conspurcent.

4. Non datur dexta mulieribus, ubi salutantur, sed osculum.

5. Viri intrant et exeunt priores, fæminæ ultimò.

6. Qwindfolk som skændis tilsammen/ binder de fast paa en stoel som henger paa et reeb og dypper dem saa naagle gange ned i vandet.

7. Udi Engelland klempt de med flockerne naar naagen ligger in agone mortis.

8. Mand hilser sielden dend som nyser.

9. Engellænder kand ei lide frankoser/ men falder dem French dogs.

10. Huer aar Ved Michels dags tider blifuer sat en ny Borgemester udi

Oxford, vocatur Mear, som giør samme dag et stor giæstebud. Samme dag gaaer hand med en rød traad om halsen/ olim med et reeb/ til et tegn at Borgemester engang skulle hengis formedelst 61 studenter blef slagen ihiel.

11. Misdædere/ som skal hengis/ blifuer ført udi en Sluffe eller vogn til det træ eller gallie huor hand skal hengis/ og naar hand blifuer bunden fast til gallien/ fører Hengmanden bort med slussen under ham/ som hand sad udi/ og blifuer saa hengendis i Træet/ eller gallien. qvindfolk hengis ogsaa.

12. Justus de Peace dommer adskillige sager.

13. Ere sicelden store brylluper udi Engelland. They maker a very great widdin cake, which shall be broken over the breut womans head when she come from the church. Dagen naar bryllupet er/ hafuer brudden og brudgommen mange baand paa Klæderne som de/ der ere inviterede til bryllupet/ siden tager bort. De wies i Kirken af Præsten og sættis en widdin ring paa brudens finger. The man put 10 or more pieces of gold and silver upon the church book, the minister taking about 10 shelling and the Clerk his duty, the woman taking all the rest.

14. Naar naagen ligger i barselseng/ besøger qvinderne hinde imidlertid og tracteris med Groning cakes, Sake, Sweet meat etc:

Barnet døbis paa voris maneer og opkaldis gemeenlig effter dend første faddere/ dersom det er en son/ ere 2 mand folk faddere og en qvinde/ si filia, vice versa.

15. Smaa born bærer smaa børns lig/ og følger ligged med rosmarin i hænderne. Ligesaal bærer piger pigebørns lig/ hafuer laurbær blade og grene i hænderne. Næst effter liged gaar neste slekt mand og kone/ dernest pigerne. I Engelland dragis et lidet sørgegløser for fader og moder/ og ingen anden sørge dract/ sicelden for broder. Gifues en sørge ring og staarer staared inde i Ringen. In memoriam N N.

Adskillig mad og rætter udi Engelland.

bruger ingen saad eller sørbmad/ men mesten deel steeg/ pudding og backelse.

Kødmad.

 Mutton. boyled and rosted.

 Lamb. boyled and rosted.

 Veal : Kalfuekød/ boyled and rosted.

 Pork. boyled and rosted.

 Beef. boyled and rosted.

 Fride mutton. bacon. Coneyes, and Hares.

Fugle.

Dughes, rosted and boyled.	Wilddughes.
Pigeons. rosted and boyled with bacon.	Pheasons. rosted. Woodcocks. Partridge. Tails.
Pullets. rosted.	Larcks. rosted and spitted o: paa pinde/ between every Larck a
Chickins. rosted.	Seeds leave.
Turkey hens. rosted.	Snipe.
Goos. rosted. — Wildgees and	

: d. 1 Martii dricher alle Scullerne i Oxford Vin med Eg udi og faaer ei andet end Eg. :|

Fiske.

Eels. Salmons. Carps. Perches. Makerel, Whitings. Flounders. Herrings. Lobsters, Crabvis, Oysters, som de øder mesten deel raa/ i syn- derlighed om morgen'en.

English Poddins.

Rise paddin. Fride paddin. Niedstongspaddin. Leverpaddin, Carrets padding, af gule rødder. Biscuit paddin. Criim Paddin. Artichockpadding. Almond Paddin.

Bækelse og Rager.

Mins pay. or Christmiss pay. Plom tarte. Appel tarte. or appel pay. Cherries tart. Goosberrie tart. Criim chees. Sheet chees. ex salvia. Corrent tart. Abricots tarte. Kalv veet tart. very good. Rasberries tart.

Salat with sugar, wineger and hard eggs. — Cucumbers.

d. 4 Martii slager drengene en hane ihiel paa gaderne med en kæp. En dreng kæber en hane og binder dend fast paa gaden/ huo som vil slage effter dend gifuer 2 pens for 3 slag/ og naar hand rammer dend saa dend dør/ er hanen hans.

d. 4 Mart. øder alle Scholarer i Oxford Ebekager og i alle Taverner huor mand kommer at driche/ sætter de Ebekager frem. Maar Klochen er 10/ ringer en Kloche kaldis Ebekag Klocken. — I fasten øder Scholarer ei andet end fisk.

Fructus varii.

Pippins. s. poma curtipedula. saluberrima.

Pear means. Gold pippins; are very little and yellow.

Read striks o: poma rubris lineis distincta. Corlins, meged store.

Cherries. Kirsebær. Windsor pears (egreg.)

Apricocks. John appels. very grin of the one side and read of the other. fand giemmis lenge.

Strawberries. Jordbær. — Rasberries. Hindbær. — Goosberries.

— Cristal goosberries. store blancke stichelbær. — Corrents. ribs. — Peaches. — Mulberries.

Figs. Melons. qvinces. Walnuts. Small nuts, Filberts, et slags store hassel nødder. Chesnuts, castanier. Filberts ere hafnødder. French walnuts very thin fens.

Aðskillig Drich udi Engelland; som er mest brugeligt.

Canari-Sæk.

Bristow milk. o: Et slags huid sæk/ driches mest til Bristol. faldis ellers Sherri.

Malagow wine o: spanskevin.

White wine o: Vin. Gallicum album.

Claret o: vin. Gallic. rubrum.

Moscadin. En rød svæd viin som Malvasi.

Rambous o: Limonade.

Cider o: most.

Ale. Cock ale. En hane sydis i ølet. Ale er uden humble.

Beer. Strong beer and small beer.

English momme. gjørvis paa landet hos fornemme folck og selgis. De dricher og brunswich momme.

Whipt Sally bub. Ligesom snee moes/ drickes af glaß.

Coffé. Thée. Chocolate. Bocket. Hway.

Aromatic. ex calamo aromatico ▽ et saccharo.

Monetæ Anglicanæ.

Aureæ.

1. Jacobus { novus . . . 22 solid. Anglic.
Antiquus . . . 23 solid. Angl.

2. Halfue Jacobus.

3. Cron of gold. 5 solid. Anglic. et 6 pens.

ITER IN BRABANTIAM

Mense Junio, reyste jeg fra Leyden til Rotterdam/ og derfra med en vogn til Mordiik/ der fra igien med en vogn til Breda/ Urbs cum arce munitissima, der fra til

Antwerpen. Logered hos Monsr Laboureur, en Frankoff Rock. Urbs est omnium nitidissima. siden der fra til stibz til

Brüssel. Logered sur le Sablon. Urbs magnifica est, collibus et monticulis superstructa, unde plateæ modo assurgentes modo depressæ. Templum Jesuvitarum admodum superbum est. Er og en stor pladz i byen fuld med træer næst slottet hvor mand om sommeren spadserer.

Driches i denne by meged hindbær øl/ Kirsebær øl/ Jordbær øl. etc:

Efterat jeg hafde været en maaneds tid i denne by/ reyste jeg der fra igien til stibz til Antwerpen/ og etter der fra igien til stibz til Rotterdam hvor jeg logered hos Contesse de Guise. der fra siden til Lepden/ logered chez Monsr. sans soucy a la ville d'orleans og der fra til Amsterdam/ logered in de Churprinz van Saxon.

Monetæ Hollandicæ.

En døite/ af Raabber/ ficerde parten
af en danske kr.

En Ørte : 2 døite.

En Botkem : 4 døiter.

En blanch. : 6 døiter.

En styfuer : 2 danske kr.

En braspenning : 10 døiter.

En dubbilke. : 2 styfuer.

En stoter : $2\frac{1}{2}$ styfu.

En skelling : 12 sk. danske.

Keyser gylden : 20 styfu.

En half Rixdler. : 25 styf.

En Carolus gylden. : 28 styf.

En Crone. : 40 styf.

En Rixdaler. : 50 styf.

En Ducaton. : 63 styf.

En Ducat. : 100 styf.

En pund groot : 6 guldene.

Deris Ducatoner blifuer en deel mynted hos dem self i landet/ en deel ført fra Spanien; som holdis bedre end de Hollandske.

Udi Julio reyste jeg til skibs fra Amsterdam til Tønningen udi Holstein. Gaf skipperen en Ducat for mad og alting. var 9 dage paa reyzen/ formedelst contraire vind/ var offte i stor fare formedelst ful-veyr/ torden og liunild. reyste om morgen'en fra Tønningen til Husum/ En lid'en by i Holstein. var her til gæst hos G. Agricolam Med. et Practicum non infimæ notæ. reyste saa der fra til Flensborg/ og saa videre fort til København.

URBES TOTO PEREGRINATIONIS MEÆ TEMPORE À ME VISÆ,
AB. ANN. 1671. AD 1679.

IN DANIA

Hafnia. X
Roescildia.
Esge.
Nestet; et Herlufsholm.
Sorse.
Holbeck
Gallinborre.
Helsingør.
Hillersd et Friderichsborg.
Ringsted.
Slagelse.
Corsæser.
Nyborg.
Odensee.
Assens.
Haderslef.

No 16.

IN BELGIO,
FLANDRIA, BRABANTIA

ETC:

Lire.
Embden.
Delphziel.
Grønningen.
Livarden.
Franicker.
Harlingen.
Amsterdam. X
Leyden. X

Harlem.
Noterdam.
Hag.
Delpht.
Gouda.
Voerden.
Utrecht.
Bodengraw.
Gammerdam.
Leyrdorp.
Catwig op See.
Nortwig op See.
Rhinberg.
Gravesande.
Loosdun.
Enchuyzen.
Staure.
Voreum.
Horn.
Edam.
Monichendam.
Medenbliik.
Purmerent.
Voldswerd.
Windscoten.
Nieuwseanz.
Hellewart Sluys.
Briel.
Dirchzee.
Middelborg.
Blissingen.
Flander Sluys.
Ostende.

Nieuport.
Dunnkerken.
Breda.
Bergen op Zoom.
Antwerpen.
Brüssel. X
Gent. X

No 49.

IN GALLIA

Calais.
Boulogne.
Montreuille.
Abbeville.
Beaumont.
Paris. X
Versailles.
St: Germain.
St: Clou.
Melun.
Corbeil.
Fontainebleau.
Montereau.
Sens.
Jony.
Auxerre.
Saulieu.
Chalon sur Saone.
Mascon.
Lyon.

20.

IN ITALIA

Chambery.
Turin.
Vercelli.
Novarra.
Milan. x
Piacenza.
Parma.
Reggio.
Modena.
Bologne.
Fiorenzola.
Florent. x
Poggibontzi.
Siena.
Radi-Cofani.
Aqvapendent.
Monte Fiascone.
Rom. x
Pisa.
Livorno.
Volterra.
Monte rosa.
Viterbo.
Luca.
Ferrara.
Padua. x
Venetien. x

Treviso.

No 28.

IN GERMANIA

Gleßborg.
Sleswig et Arx Gottorp.
Rensborg.
Jæhoe.
Pinneberg.
Hamburg. x
Altona.
Buxtehude.
Bremen.
Delmenhorst.
Oldenborg.
Apen.
Willach.
Grisach.
Neumarkt.
Bruck an der Mure.
Neustat.
Wien i Østerrige. x
Presburg.
Znaim.
Prag. x
Meyßen.
Freiberg.
Leipzig.

Wurzen.
Dresden. x
Sippel Berbst.
Magdeborg.
Luneborg.

No 29

IN ANGLIA

Marregat.
Cantelberg.
Rochester.
Chetton.
Gravesande.
Londen.
Oxford.
Hammersmid.
Mecksfield.
Bristol.
Baths.
Galßborg.
Vindsor.
Haptoncourt.
• • • • •

No 15.

Summa Summarum 157.

Aldstillett som en huer hv er berømt af.

Københafns { Snutobach. (sc: Gert Suckerbagers/ huor med de raa-
Tøihuus. ber paa gaderne i Hamborg)
Portus.
Turris Astronomica.

Køge { Handſke. kommen for orde som Køge handſke.
Kag.
Lammedrenge. gaf 7 spillemænd en 14 ſkilling.
Kirſebær.
balsom.
Rager.

Præsto ſø. (Skomagerne olim St: Agnete brødre.)

Sorø { Krebs. olim Skrifuer krebs.
Flirer/ Brazen.
Malle. item Soers ødere at dee ſveder.

Roscild { Kildevande.
Degne.
Sladder.
Ringen.
ſkelfiſſe.
Landemode.
Marcked.
Haufuer.

Helsingør { brød.
Macreel.

Ringsted { Bognmænd.
Møgning.
Krebs.

Slagelse { Møg agning.
Sangere i: Skoledrenge.

Nesteds { Piger. først fisk/ kaldit Tinter.
Klammerhosder.

Friderichsborre { Kultswiere.
Blegdam.
Ladegaard.
Teyeloun.
Slot.

Herlufsholms { Dranckere.
Tyfue.
Fruchthafve/

Øpkiobings Flynder.

Holbecks dranckere. korn.

Corsaers førremænd.

Vordingborris bryllup. sc: kong Woldemars/ de droge der til 7 aar/
og ingen kom der fra igien.

Sangerups Muncke.

Callingborre Spire.

Stefuens { Erter.
Klint.

Møens { Erter.
Huede.
Klint.
Drekisod.
Steene.

Stege bro.

Lolland { Huede.
Erter.
rosiner i; bonner.

Hætskou { Lyctemænd.
Knifue.
Synkebøsser.

Marrebo Rander.

Falster manna gryen.

Samsøe { Duer.
Prække lorte. (De brænder komøg og sætter huer sit tegn udi
Flædde. fine. nemlig 5 fingre/ en næse etc:)

Fpens { misød.
Eble.
Grød.

Nyborre stads mør.

Odensee { Knifue.
Adel.

Bovense Rosiner : gule rødder/ trækker Lammekiøddet af faddit.

Kierteminde. Got øl og skiden qvinder.

Middelsfar { Skelfist. (som packis i tønner og stikkes ofuer.)
Sølf sand.
forrcedere.

Jydske roer |: / rug :|.

Aars Minde. |: Søren Pøl. Domkirken/ hafvits brusen/ Hans Klocker/
Anders Sørup. H. Povel Holm. Hieronymus. :|

Aalborre { Høste sild.
Bøsser.

Viborre { Scald { sterck øll. Scalda viburgensis penetrat ventrem velut ensis
Degne. Rumulat in stomacho, bombilat inde cutis.
Hørker alias lar. |: helt og smelt i Viborre so. :|
Snapsting.
Degne; spil om igien som Viborre degne. |: NB. Ole La. :|

Scive { gryder.
Eingstude.

Riber flynder. Ræt. (hend kommer for Riber ræt.)

Randers { Læg / Capitalister / Hospital / brønd / Buur Øl.
Trolqvinder. Handstke. : Oxendrifuer. lysesaxe. :

Mariager Kalck.

Rye { aal.
St: Søfren.

Holsbro Hestemarcked.

Grinse { Mænd. (Bi Grinse mænd self niende af Guds naade / sva-
Bud. rede de paa ^{et} bref.)

Ebeltoftts skou Etfue.

Nibe sild.

Lytters grunde.

Weple Greter.

Type { forrædere.
Spaamænd.

Colding { knifue.
heede.

Sckager { rif.
flynder.

Salling { Heste / : oste / øgen. :|
Skjorteløs. (de gaar ulden.)

Ringkiobings Østers.

Tanum pølse. paa Kirkeporten staar pølsen udhuggen som Jyden stridde til.

Anno 1692 D. 22 Julij Reyste jeg ofuer til Jylland med min Kiceriste og Lille Jacob/ samt Min Svoger M. Joh. Adolf Borneman og Hans Kiceriste.

Kom først til min gaard Weddeløf. siden der fra til Hagested/ logered hos H. Jens Krag. der fra til Callingborg/ logerede hos min Svoger Anders Andersen Hommer.

Næste dag der efter/ reyste fra Callingborg til Rosnes som er 2 mijl. fra Rosnes tog en baad/ saa som det var gandst̄e stille vejer og smacken funde ei gaa formedelst contrarie vind/ og kom først ofuer Rosnes drenge/ som vare blich stille/ forbi Samsøe huor vi kunde see Vesborg et gammel ruine-ret slot/ dernest Brattingsborg. der fra kom om afstenen sildig til en Ø/ som kaldis Tunø/ er $1\frac{1}{2}$ mijl lang/ med en kirkeby udi/ og 14 gaarde i samme by. Logered om natten hos en bonde/ huor der var et got logement og meged høflige folck. Reyste Der fra om morgen'en tilig med baad igien/ og kom til

Aarhuus klocken 2 om efftermiddagen. og logered jeg hos Bispen D. Joh. Braem/ huor jeg forblef fra onsdagen til neste Mandag efftermiddag.

Udi Aarhuus Domkircke alias S^t. Clemends Kirke/ saa jeg efftersølgende.

Epitaphium D. Jacobi Matthiæ, b. m. Parentis.

- Canceler Christen Thomæsens.
- De Brobiergers og Bordingers.
- Wormiorum.

Min far faders D. Matthiæ Jacobæi ligsteen bag Choret.

Baptisterium æneum cum 12 Apostolorum figuris, in quo ipse sum baptizatus.

Candelabrum ingens æneum in Choro, 7 ornatum lucernis. Episcopus Niels Claussen fieri fecit anno 1515.

Paa Alter Taflen afmalit en Bispe med en Bispestaf siddendis. Paa dend høire side S^t. Clemens udhuggen i Pafuelig habit med et ancker i haanden.

Paa dend venstre Side St Joh. Baptist. Bag dend eene Alter dor et stib afmalit/ huor St Clemens fastis for borde med anckeret om halsen. neden under en fircke afmalit huor 2 Engler begrafuer ham. (A Cæsare Trajano anchorâ collo suspensâ $\ddot{\text{a}}$ Dñ 102 in mare præcipitatus dicitur.)

3 Roser malede mange steds i Kirken. Bispe Jens Tønnesen sigis at hafue hafft samme waaben. hand hafuer bygt Lectorium et bene meruit de hac Ecclesia.

Kirken er i lengden 147 trin. j bredden ofuer kaars kirken 80 Ern/ uden kaars kirken 36 trin. Besaae Capitulum Cathedrale, og Lectorium.

In cæmiterio seis en ligsteen paa huilken er udgrauft en færle/ et riis og en greb. og staer der paa/ D. Martinus Borup S. S. Theologiæ Professor, qvondam hujus Scholæ Rector. hand skal hafue lefued circa annum 1500 og væred en bonde son som greben designerer, færlen og Riiset hans Rectoris embede.

i Taarnet ere 6 klokker. Nemlig dend største som hafuer en temmelig god lyd og blef dend næste dag efter jeg var kommen til Aarhuus/ ringed efter Bispens befalning flocken Tolf/ at jeg kunde høre dends lyd. H. Svends Klocke/ som ringer huer dag flocken 12 og flocken 7. En maadelig klocke som slager qvarter slag. En anden klocke som tilforn hengte i Borge porten/ forend dend blef nedbrut/ med samme klocke klæmpter de naar der jld los. Noch 2 smaa Chor klokker/ huor af dend eene hafuer en meged deylig resonanz. Dend mindste af samme 2 klokker kaldis Agnete klocke eller de fattigis klocke og sigis at være fast ned af Taarnet og saaledis frelst/ dend tid alle de andre klokker smeltede $\ddot{\text{a}}$ 1642 da det høie og præctige Aarhuus domkirckis spir af brente af lynnild.

Besaae ogsaa Templum D. Virginis, nitidum satis ac elegans.

Cæmiterium S. Olai. paa samme Kirkegaard staer et stor Crucifix.

Uden byen saae jeg Keyserens Skandse/ temmelig stor.

Udi Bispens Residenz besaae jeg alle de stuer vinckeler og froge som jeg/ adhuc puer, hafde væred udi dend stund mine forældre lefuede/ sampt det sted huor H. Povel faldt ned med Eggene der hand vilde giøre sig til Ørold og ræde min sl. Broder Casper.

bosogte jmidlertid jeg var i byen/ Camer Raad Hofmand/ Sognpræsten M. Ludvig Pontoppidan/ signor Wegerslof/ Signor Bissing/ Madame

Foges/ Amptesforvalter Knob/ Johan Ebeling/ Apotheckeren/ Søfren Polis
Encke/ Maren Claus Malers som var min Amme. Blef os af dem alle be-
viist største Høflighed og Caresse.

I midler tid var og St Olufs Marchet her i byen og en stor mengde af
fremmede.

Det bedste kildewand/ som vi brugte til Thee/ tagis ved Keyserens Skandse.

D. I Augusti reyste jeg fra Aarhuus om eftermiddagen klocken 2 og kom
om aften til Ani/ en gaard i Synder Hal herrit/ huor Kirsten som hafde
tient mig i forrige tider og hindis mand Willum Jansen Herritz skrifuer boer/
og blefue vi der vel accomoderede.

d. 2 August. reyste der fra og kom om middagen til

Randers/ fik middags maaltid hos Anders Christensen/ fuldmæctig ofuer
Præbenda Eved. besøgte og Borgemester Carmarck som hafuer Anne Mar-
grete Mollengrachts daatter. smagte Randers bur øll/ og saae kilden paa
Bredegaden/ huor af ølet brøggis. besaae ogsaa Kirken.

paa vejen imellem Aarhuus og Randers besaae jeg Biørning Kirke/
huor udi var et orgelverch/ En Alter Tafle meged deylig skildret/ og var sam-
me landsby kirke meged ziret og forgylt alle vegne. i samme Kirke seis Oberste
Hans Friis Monument/ meged kaasteligt/ af Alabast/ huor hand self ligger
udhuggen. Nest ved samme kirke er et præktigt Hospital som bete Hans Friis
hafuer ladit opbygge til 16 fattige personer.

Reyste om eftermiddagen fra Randers og kom om aftenen til
Hobro/ En lidet fiobsted. Logered hos en Skipper.

Der fra d. 3 August. til
Aalborg. Logered hos Bispen D. Henrich Borneman.

2 aar løbber igennem byen/ Østeraa og Vester Aa.
besaae Templum S. Budolphi.

In Templo D. Virginis saae Epitaphia D. Andreæ, D. Christierni
Johannis og D. Matthiæ Fossii, Episcoporum Aalburgensium.

Monumentum Georgii Lunge som staarer udhuggen med en Ridder orden
paa sc: en arm med en faarde.

Monumentum Ove Lungis.

- Ottho Sceels paa Hamelmosen.
- Jens Høgs.
- M. Bentis/ Sognepræstis i Hammer som gaf 300
Rdr. til Løfverdags aften Prædicken.

Nic. Benzonii, Eqvitis D. Marci begraafuelle sted.

Paa lysene i kircken hengis røde baand med guld kniplinger om af brudefolke.

besaae 5 af Apothecker St. Friedenreichs haufger meget store og skionne.
Apotheckerens huus det største og beste i Aalborg.

Det beste vand i Aalborg tagis af Papegoy kilden.

Besøgte imidler tid D. Niels Jespersen/ M. Peder Claussen Rinberg og hans Broder D. Franz Rinberg/ H. Hans Grift/ M. Søfren Ware/ Rectorem Scholæ.

d. 9 August. reyste vi ind i Wendsyssel 4 mijl vejes til Wester Haf/ icke langt fra Børlum. saa in littore innumeratas urticas marinas, stellas marinas, varia conchylia et pectunculos. Tumultuantur admodum fluctus. Fick middags mad ved Block Husene ved stranden. H. Kield præst i Sundby var med os som hafde tractered os dagen tilforn meged magnific iudi Sundby. mand setter ofuer til samme Sundby med en baad lidet ofuer Limfiord.

Lidet fra En Herregaard i Wendsyssel kaldis Hammelmose vojer Multebær. blant Lyng og Vors/ som vojer ofuerflodig paa de store heder/ fandt jeg en stor deel Yttebær. multebærene ere naaged blegere og mindre end de Norske.

I Limfiord findis Helt/ Smelt/ Dreter/ etc: paa Hederne Uhr Høns. Ellers findis i jylland/ Pomeranz Høns som ligner aggerhøns og ere røde under buggen/ bruskocke/ heyrer/ traner/ Ryfler eller smaa snepper/ vacteler/ brockfugle/ kaabberhøns : store snepper etc: etc:

Gjødning Copper settis alle vegne paa jorden.

Husene i Landsbyerne tact med Lyng/ interdum alternatim med Lyng og Langhalm.

Ingen størsteene paa husene i de fleste Landsbyer men et lidet hul ofuen i Tagget kaldis Lyre.

Af Salt som gjoris af Tang gør indbyggerne naagle klompe i form som oste. hvor af jeg kigste een.

D. 12 August. reyste jeg fra Aalborg til Faulum/ en landsby 6 mijle fra Aalborg/ hvor jeg laa om natten.

Der fra om morgenen tilig gick med baad ofuer Hvalpsund/ sic dictum à lingva in mare procurente kaldis hualp/ og siden der fra ind i Salling Herrit til Kaas/ Landsdommer Christopher Bartholins Herregaard/ hvor vi forblef i 4 dage.

i Ey i Aggersogn offrer Sognefolkene tor fisk til Presten og ligger det i vognhusit.

d. 17 August. Reyste vi til

Scibe/ En liden kibsted/ hvor vi fik middags mad/ og kom om aftenen til Viborg. besaae Domkircken/ hvor vi samme dag hørte Prædicken. saae Kong Erick Glippings begrafuelse/ som ligger i en blykiste/ mured omkring.

Samme Domkirck hafue 2 Spire som ligner Roskilde Spire.

Ved Byen en stor sø/ hvor i ere skionne hørker.

Talte med Bispen D. Søfren Glud/ Borgemester Jacob Guedsted/ Joh. Erichson etc:

d. 19 August. kom igien til Aarhuus.

d. 21 Klocken 10 om formiddagen gich vi ofuer med en smacke fra Aarhuus til

Callingsborg/ hvor vi kom klocken 5 om aftenen. besaae Kircken; som hafuer 5 Spire og staarer paa store sten pilarer. Udi Conventhusit staarer Apostlene afmalit paa Veggen i stor positur. Talte imidlertid med D. Lauritz Foss som dend tid var der i byen.

d. 22 reyste der fra til Hagedest. d. 23 der fra til Weddeløsgaard.
d. 25 August. til København.

NOTER

S. 31. 12-13 f. n.

Lapis sepulcralis ... madens] I MS. rettet til: Lapides sepulcales ... madentes. Det følgende illum er desimod ikke rettet. Se: Sig. Müller, Helhestens Grav. Berl. Tid. 1909. nr. 178.

S. 51. 16 f. o.

instar trium literarum hominis] Homo trium literarum er en TYV.

S. 51. 11 f. n.

adamante] Herfra og til s. 61. 17 f. n.: schlagen svarer til siderne 7 og 8 i MS. De er skrevet med en senere haand og hæftet ind paa et særskilt blad.

S. 51. 1 f. n.

Technicotheca] Se: Adam Olearius, Gottorfische Kunstsammler. Schleßwig 1674. 4o.

S. 28 1. 14 f. n.

Den foran gengivne figur var paa Jacobæus' tid det kemiske tegn for aqua fortis, syre.

Om det oldenborgske horn se:

Muséum Regium ... Ab Oligero Jacobæo. Hafniæ 1696 fol. s. 59 ff. og tavle XVI. H. C. Bering Lülsberg, Kunstkammeret. København 1897. s. 118 ff.

S. 29 1. 1 f. n. og s. 30 1. 1 f. o.

Petrus Flemlosius . . . astronomiam Danicam edidit] Peder Flemlse udgav ingen astronomi. Jacobæus tænker vel paa det lille skrift: En Elementisch oc Jordisch Astrologia Om Luststens forendring . . . aff Peder Jacobsson Flemss . . . Prentit paa Vraniborg . . . 1591.

S. 32 1. 4 f. o.

Sandermus gaard] Sanderumgaard.

S. 32 1. 17-18 f. o.

i gamle dage] I stedet for disse ord har der i MS. først staatet: der.

S. 37 og 38.

De to figurer paa disse to sider er tegnet paa smaa stykker papir og klæbet fast paa deres pladser. Paa bagsiden af dem findes brudstykker af billeder af en rød kirkemur med gotiske vinduer og en dør. Figuren paa s. 38 dækker ordene: Portæ Meridionalis versus Orientem instauratio Academiz denotatur, samt overskriften: Epitaphia . . . In Choro. I stedet for denne sidste var der i marginen tilføjet: EPI-TAPHIA præcipua in Choro.

S. 45 1. 9-10 f. n.

Mellem disse to linjer er der i MS. en tom plads, sikkert bestemt til en figur.

S. 47.

Figuren paa denne side er en kopi efter et billede i den s. 46 1. 5-6 f. n. nævnte bog af Thomas Bang.

S. 50 1. 4 f. o.

Visitur quoque Globus] Se: Tycho Brahe . . . Vita . . . Authore Petro Gassendo . . . Parisiis 1654. 4o s. 252 ff. — Gassendi har rigtigt: Benaticam i stedet for Betanicam hos Jacobæus. — Om inskriptionen paa Tycho Brahes globus siger Gassendi: Apposuit verò præterea Longomontanus inscriptionem, quæ hunc in modum legitur. Derfor kan jo godt Jakob Matthiesen have forfattet den.

S. 50 1. 7 f. n.

Technicotheca] Om indholdet af dette museum se: Th. Bartholini Domus Anatomica Hafniensis . . . Hafniæ 1662. s. 49 ff.

S. 53 1. 10 f. o.

Technicotheca Serenissimi Regis] Om indholdet af dette og af Peder Charisius' s. 61 omtalte museum se, foruden de i

noterne til s. 28 l. 14 f. n. nævnte bøger, tillægt til Muséum Regium (1699) og den af Johannes Lauerentzen besørgete anden udgave af Muséum Regium (1710).

S. 53 l. 9 f. n.

In Musæo rerum naturalium] Herfra og til s. 55 spalte 2: 185 Aranea condita svarer til s. 79-86 i MS. De er skrevet med en senere haand paa fire blade, der er hæftet ind for sig. Den følgende urigtige numerering af genstandene i museet findes saaledes i MS.

S. 54 sp. 2 l. 21 f. o.

68. Fructus Taufel oblongi] I Muséum Regium (s. 27-28) kalder Jacobæus disse frugter: Fructus Faufel oblongi. I Kortfis Trolles, Enevold Parsbergs og Thomas Bartholins inventarieliste (20. april 1673-1. august 1674) bruges derimod formen Taufel.

S. 57 l. 11 f. o.

Cercopithecus Indicus] Beskrevet af Thomas Bartholin i Acta Hafn. I nr. XXXVI s. 67 med to tavler paa s. 313-314. Se ogsaa Muséum Regium s. 7.

S. 61 l. 6-7 f. o.

Mellem disse to linjer er der i MS. en tom plads, sikkert bestemt til en figur.

S. 70 l. 1 f. o.

Joh. Isaac Pontanus] Rerum Danicarum Historia . . . Authore Ioh. Isacio Pontano . . . Amstelodami 1631. fol.

S. 70 l. 9-10 f. n.

Janus Laur. Wolf] Encomion Regni Danicæ . . . Aff. Jens Lauritsen Wolf/ Bogh. København. 1654. 4°.

S. 75 l. 14 f. n.

Fissile pusile] Det er ikke sikkert, hvad dette betyder. Hr. assistent, cand. mag. Jørgen Olrik har gjort udgiveren opmærksom paa, at disse ord muligvis er navnet paa den meksikanske gud Huitzilopochtl. Se: Kristian Bahnsen, Etnografiens. København 1894. I s. 420.

S. 77 l. 16 f. n.

teyloune] I MS. rettet fra: fækfeloune.

S. 81 l. 6-7 f. o.

Aves Campanfers dictæ] Muligvis vor Brushane. Hr. viceinspektør, mag. sc. H. Winge har oplyst udgiveren om, at denne fugl paa hollandsk hedder Kemphaan eller Kemphaantje.

S. 83 l. 4 f. o.

365 infantes] Grevinde Margrete af Hennéberg fødte 1276 365 børn som himlens straf, fordi hun havde haanet en tiggerkvinde, der førte to tvillinger med sig, og sagt, at ingen kvinde samtidig kunde faa to børn med én mand. Et af de 365 børn bragtes af Hannibal Sehested til Frederik III's kunstkammer. Se: Bering Lülsberg, Kunstkammeret, s. 59. Om sagnets oprindelse se: Kr. Nyrop, Grevinden med de 365 Børn, København 1909.

S. 85 l. 17 f. o.

køpt] Jacobæus mener vel: verkoopt.

S. 85 l. 7 f. n.

ale:garnt] Humoristisk ombytning af stavelserne i garnæl, reje. — Det foran nævnte raab med rejer høres den dag i dag paa gaderne i Leiden.

Kabeliam en Seelvis/

die der nacht gevangen is
kendes ligeledes endnu i Holland som et børnerim.

S. 87 l. 11 f. o.

bergen] Der burde baade her og i næste linje staa: bergen, paa dette sted ogsaa for ri-mets skyld.

S. 87 l. 12 f. o.

dat heedt soin dag/ dat ich niet bergen mag] Meningen er rimeligvis: Vent med at bede mig om at laane Dig noget til søndag, paa den dag er det mig nemlig ikke tilladt at laane noget bort. Svin dag er ikke rigtigt. Det er utydeligt i MS.; men det er næppe muligt at læse andet.

S. 93 l. 12 f. n.

til] MS. har et i stedet for til.

S. 94 1. 16 f. n.

[. . .] Her findes et lille hul i papiret.

S. 95 1. 2 f. o.

, cuius haec figura] Disse ord er overstreget i MS., og figuren er udeladt.

S. 96.

Billedet paa denne side er et kobberstik, delvis koloreret af Jacobæus, som har klæbet det ind paa dette sted i sit MS.

S. 98 1. 17 f. o.

Anguien] Enghien.

S. 99 1. 13 f. n.

cricé] Crécy (?).

S. 102 1. 11 f. n.

geny] Cenis.

S. 104 1. 4 f. o.

Kunstfammer] Se: Mvsevm Septalianvm Manfredi Septalæ . . . Pavli Mariæ Terzagii . . . Geniali Laconismo Descriptvm. Dertonæ 1664. 4°.

S. 106 1. 13 f. o.

Ies bellezze de Firenze] Le Bellezze Della Citta Di Firenze . . . Scritta già da

M. Francesco Bocchi, Ed ora da M. Giovanni Cinelli Ampliate, ed accresciute. In Firenze 1677. 8°.

S. 108 1. 11 f. n.

Den foran gengivne figur var paa Jacobæus' tid det kemiske tegn for aqua vitæ.

S. 109 1. 1-2 f. n.

Nati . . . hā scritto di questa robba]

Den florentinske læge Peter Natus udgav (1674 ?): Observations de malo limonia citrata aurantia. Se: Grosses vollständiges Universal Lexicon Aller Wissenschaften und Künste . . . XXIII. Leipzig und Halle 1740. fol. sp. 1255.

S. 111 1. 1 f. n.

Tourneriery] Sml. s. 137 1. 1 f. o. Turnerere. Byens navn er: Torrenieri.

S. 113 1. 13 f. o.

Chora] Ch' hora.

S. 116 1. 13 f. n.

Costio] Cestio.

S. 116 1. 7 f. n.

førklaret af Athan. Kirkerø] Paa Trajanssølen findes ingen hieroglyfer. Rimeligvis har Jacobæus tænkt paa Kirchers tydning af indskrifterne paa obeliskerne i Rom.

S. 122 1. 11 f. n.

d'Atrape] de la Trappe.

S. 123 1. 3 f. o.

calosier] Bogstaverne sie er utydelige i MS.

S. 128 1. 14 f. o.

merangola] Rimeligvis mener Jacobæus: melangola. Sml. s. 135 1. 1 f. n.

S. 134 1. 5 f. n.

en] MS. har et i stedet for en.

S. 140 1. 15 f. n.

Sannazarius] Se: Iacobi Sannazarii Opera Omnia Latine Scripta, Nuper Edita. [Venediis] 1535. 8°. Epigrammaton Liber Primus. blad 38 b. De Mirabili Vrbe Venetiis. — Sannazaro har dices i stedet for dicas hos Jacobæus.

S. 145 1. 13 f. o.

Ioh. Kirchmannus] Se: Joannis Kirchmanni Lubecensis De Annulis Liber Singularis. Lubeca 1623. 8°. kap. 19 s. 185 og 192.

S. 154 1. 11 f. o. ff.

MARREGAT] Marregat er Margate, Cantelberg Canterbury, Cittaban Sittingbourne, Chetton Chatham og Gravesande Gravesend.

S. 157 1. 15 f. o.

jeg] MS. har jeg i stedet for jeg.

S. 164 1. 15 f. o.

Niedstongspoddin] Det er meget usikkert, hvad dette ord skal betyde, muligvis er det: Knead(ing)-trough-pudding.

S. 165 1. 13 f. o.

fens] De to sidste bogstaver er utydelige i MS.

S. 171 1. 15 f. o.

item Goers ædere at dee sveder] De sid-

ste tre ord er utydelige i MS.

S. 173 og 174.

De senere tilføjelser af Jacobæus paa disse
to sider stammer sikkert fra tiden efter den
paa s. 175-179 omtalte Jyllandstur.

S. 175 1. 4 f. o.

høg] MS. har hønse i stedet for høg.

S. 175 1. 6 f. o.

Kønnes] Refsnæs.

S. 177 1. 7 og 11 f. o.

I stedet for Augusti og August har der i
MS. begge steder staet: Julij.

S. 177 1. 8 f. o.

Ani] Andi (?).

S. 179 1. 2 f. n.

23] Utydeligt i MS. Muligvis staar der 24.

TRYKFEJL

S. 58 1. 2-3 f. o: excedebat, læs: excedebat.

S. 147 1. 14-15 f. o: Da-bium, læs: Danu-bium.

